

agatha christie

iskričavi cijanid

Iskričavi cijanid (*Ubojstvo šampanjcem*)

Sparkling cyanide (*Remembered Death*)

Agatha Christie, 1945

Prva knjiga

Rosemary. Kako otjerati uspomene od očiju mojih?

1. Iris Marle

Šestoro ljudi je mislilo na Rosemary Barton koja je umrla prije gotovo godinu dana

Iris Marle je mislila na svoju sestru, Rosemary. Gotovo godinu dana svjesno je nastojala odagnati misli o Rosemary. Nije se željela sjećati. Bilo je previše bolno - previše stravično! Modro cijanizirano lice, grčenje ukočenih prstiju... Kontrast između te slike i one vesele ljupke Rosemary od prethodnog dana...

Dobro, možda ne baš vesele. Bila je preboljela gripu - bila je potištena, iscrpljena... Sve je to bilo izneseno u istrazi. I sama Iris je to naglasila. To je objašnjavalo njezino samoubojstvo, zar ne? Kad je istraga bila završena, Iris je htjela prestati misliti na sve. Zašto se sjećati? Sve zaboraviti! Zaboraviti cijeli stravičan događaj. Ali sada, shvatila je, mora se sjećati. Mora se vratiti u prošlost...

Pažljivo se prisjetiti svakog najsitnijeg naoko nevažnog detalja... Neobični razgovor s Georgeom prošle noći tražio je sjećanje. Bilo je to tako neočekivano, tako zastrašujuće. čekaj, čekaj - je li to zaista bilo tako neočekivano? Nije li već i prije bilo nekih indicija?

Georgeova sve veća zamišljenost, njegova odsutnost, njegovi neuračunljivi postupci - njegova - no dobro, čudnovatost je bila prava riječ za to! Sve je to vodilo do onog trenutka prošle noći u kojem ju je pozvao gore u svoju radnu sobu i izvadio ona pisma iz ladice pisaćeg stola. Sada više nije ništa mogla. Morala je razmišljati o Rosemary - da bi se sjetila. Rosemary - njezina sestra-...

Iris je shvatila da prvi put u životu razmišlja o Rosemary. Razmišlja o njoj kao o osobi. Uvijek je prihvaćala Rosemary a da o njoj nije razmišljala. Nitko ne misli o majci ili ocu ili sestri ili tetki. Oni jednostavno postoje. Nitko ne misli o njima kao o ljudima. Ona nije sebe pitala ni kakvi su zapravo bili. Kakva je zapravo bila

Rosemary? To bi sada moglo biti vrlo važno. O tome bi moglo mnogo ovisiti.

Iris se u mislima vratila u daleku prošlost. Ona i Rosemary kao djeca...

Rosemary je bila šest godina starija. Odjeci prošlosti počeli su se vraćati - brze slike - kratki prizori, Ona, malo dijete kako jede. kruh i pije mlijeko, a Rosemary, praveći se važna sa svojim pletenicama, opiše zadaće na stolu.

Ljeto na moru - Iris zavidi Rosemary, to je već velika djevojčica i zna plivati!

Rosemary je u internatu - i dolazi kući za praznike.

Zatim je ona sama đak, a Rosemary završava u Parizu. Učenica Rosemary; nezgrapna, predugih ruku i nogu. A zatim Rosemary koja se vraća iz Pariza, zastrašujuće nova i elegantna, nježna glasa, graciozna, zamamno lelujava tijela, crvenokestenjaste kose i velikih tamno optočenih modrih očiju. Uznemirujući lijepo biće odraslo u različitom svijetu! U to vrijeme one su se zapravo rijetko vidale, razlika od šest godina najviše se osjećala. Iris je još bila u školi, Rosemary u punom jeku sezone". Razlika se osjećala i kad bi Iris dolazila kući. Rosemaryn život sastojao se od jutarnjih izležavanja u krevetu, izlazaka na ručak s drugim debitanticama, odlazaka na bal gotovo svake večeri. Iris je provodila vrijeme u učionici s mademoiselle, šetala je parkom, večerala u devet i u deset već bila u krevetu. Sestre su komunicirale na razini kratkih replika:

— Hej, Iris, naruči mi taksi, evo janjetine za večeru, vratit ću se očajno kasno. Ili: .

— Ne sviđa mi se tvoja nova haljina, Rosemary. Ne pristaje ti. Izgledaš grozno.

Tada su uslijedile Rosemaryne zaruke s Georgeom Bartonom. Uzbuđenje, kupovina, brda paketa, haljine za djeveruše. Vjenčanje.

Ona korača iza Rosemary između crkvenih klupa i sluša šapat:

— Kako je ona prekrasna nevjesta... Zašto se Rosemary udala za Georgea? I u ono je vrijeme Iris bila nekako iznenađena. Bilo je toliko uzbudljivih mladića koji su telefonirali Rosemary i izvodili je. Zašto izabrati Georgea Bartona, petnaest godina starijeg, dobroćudnog, ugodnog, ali posve dosadnog čovjeka? George je bio imućan, ali nije bio novac u pitanju.

Rosemary je imala vlastitog novca, i to mnogo. Novac ujaka Paula... Iris je pažljivo tragala kroz svoje uspomene, nastojeći razlučiti ono što je sada znala od onoga što je znala nekad: ujak Paul, na primjer? On im nije bio pravi ujak, to je oduvijek znala. Iako joj nikad ništa određeno nije bilo rečeno, znala je neke činjenice. Paul Bennett je bio zaljubljen u njihovu majku. Ona se bila odlučila za drugoga, siromašnijeg čovjeka. Paul Bennett je stički prihvatio poraz. Ostao je obiteljski prijatelj i izgradio sebi stav romantične platonske privrženosti. Postao je ujak Paul, držao je na krštenju dijete koje se prvo rodilo, Rosemary. Kada je umro, otkrilo se da je cijelo svoje bogatstvo ostavio svojem kumčetu, tada trinaestogodišnjoj djevojčici. Rosemary je osim ljepote posjedovala i bogatstvo. I udala se za dragog dosadnog Georgea Bartona. Zašto?

To se Iris već onda zapitala. Pitala se i sada. Iris nije vjerovala da je Rosemary ikad bila zaljubljena u njega. Ali izgledalo je da je s njim vrlo sretna, bio joj je drag - da, očito joj je bio drag. Iris je imala dobru priliku da to uoči jer je poslije Rosemaryna vjenčanja njihova, majka, ljupka i nježna Viola Viarle, umrla, a Iris je, kao sedamnaestogodišnja djevojka, otišla živjeti s Rosemary Barton i njezinim mužem.

Sedamnaestogodišnja djevojka. Iris se zadubila u svoju fotografiju. Kakva je ona bila? Što je osjećala, mislila, vidjela?

Zaključila je da se mlada Iris Marle sporo razvijala - nije mnogo razmišljala, mirno je prihvaćala stvari onakve kakve su bile.

Da li je na primjer zamjeravala zbog majčine zaokupljenosti Rosemarynim životom? činilo joj se da uglavnom nije.

Bez razmišljanja je prihvatila činjenicu da je Rosemary važnija. Rosemary je odrasla - naravno da se majka zanimala, koliko joj je to zdravlje dopuštalo, za stariju kćerku. To se činilo sasvim prirodnim. Jednog će dana doći i njezino vrijeme.

Viola Marle je bila ponešto udaljena od njih, brinula se uglavnom za svoje zdravlje, povjeravajući djecu dadiljama, guvernantama, internatima, ali ih je uvijek očaravala u onim kratkim trenucima kad su bile zajedno. Hector Marle je umro kad je Iris imala pet godina. Spoznaja o tome da on pije mnogo više nego što je za nj dobro tako ju je potpuno i neprimjetno prožela da ona uopće nije imala pojma kada je to zapravo shvatila.

Sedamnaestogodišnja Iris Marle prihvaćala je život kakav je bio, nosila je crninu za majkom, otišla živjeti sa sestrom i njezinim mužem u njihovu kuću na Elvaston Squareu.

U kući je ponekad bilo prilično dosadno. Po, tradiciji, trebala je proći još godina dana prije nego što se Iris uvede u društvo. U međuvremenu je uzimala satove iz francuskog i njemačkog jezika tri puta u tjednu, a pohađala, je i tečaj iz domaćinstva. Bilo je trenutaka kad nije imala što raditi i nikoga s kim bi razgovarala.

George je bio dobar i nepromjenljivo srdačan, odnosio se prema njoj kao brat.

Njegovo ophođenje se nije mijenjalo. Sve do danas je ostao isti. A Rosemary? Iris je rijetko viđala Rosemary. Ona je mnogo izlazila. Krojači, kokteli, bridž...

Što je ona zapravo znala o Rosemary kad je počela o tome razmišljati? O njezinim sklonostima, njezinim nadama, njezinim strahovima? Zaista zastrašuje kako malo znamo o osobi s kojom smo čak živjeli u istoj kući! Između sestara gotovo da nije bilo

bliskosti. Ali sada mora razmisliti, Mora se prisjetiti. To bi moglo biti važno.

Svakako, Rosemary je izgledala prilično sretna... Sve do onoga dana - tjedan prije nego što se sve odigralo. Ona, Iris, nikad neće zaboraviti taj dan. Pamtila ga je kristalno jasno - svaki detalj, svaku riječ. Stol od blistavog mahagonija, odgurnuti stolac, užurbani karakteristični rukopis ., .

Iris je sklopila oči i dopustila prizoru da se vrati... Njezin ulazak u Rosemarynu dnevnu sobu, njezino iznenadno zaustavljanje. Ono što je vidjela zapanjilo ju je!

Rosemary, kako sjedi uz pisaći stol, glave položene na ruke, ispružene po stolu.

Rosemary kako rida. Ona nikad prije nije vidjela Rosemary da plače - i to gorko ridanje uplašilo ju je.

Istina, Rosemary je preboljela prilično težak oblik gripe. Tek dan ili dva što je ozdravila. I svatko je znao da su zbog gripe ljudi postajali potišteni. Ipak...

— Rosemary, što je? - povikala je Iris iznenađeno. Rosemary se uspravila, odgurnula kosu sa, lica izobličena od plača. Vidjelo se kako nastoji ovladati sobom.

— Nije ništa - ništa - nemoj tako buljiti u mene! - odvratila je brzo. Ustala je i mimo sestre istrčala iz sobe. Smetena, uznemirena, Iris je pošla prema pisaćem stolu.

Začudeno je opazila svoje ime napisano sestrinim rukopisom. Da, li joj je Rosemary nešto pisala? Primaknula se bliže i bacila pogled na list plavog papira s velikim karakterističnim nepravilnim rukopisom, čak nepravilnijim nego obično zbog brzine i užurbanosti ruke koja je držala pero.

Draga Iris;

nema nikakvog smisla da pišem oporuku jer ionako ti nasljeđuješ moj novac, ali bih željela da neke moje osobne stvari pripadnu određenim ljudima. Georgeu nakit, koji mi je poklanjao, i mala kutija od emajla koju smo kupili zajedno u vrijeme zaruka.

Gloriji King moja doza za cigarete od platine. Maisie moj konj od kineske keramike koji joj se toliko sviđao.

Tu se pismo prekidalo, uz mahnit potez pera u trenutku kad ga je Rosemary odbacila i zapala u nekontrolirani plač.

Iris je stajala kao skamenjena. Što je to značilo? Rosemary nije trebala umrijeti, zar ne? Ona je preboljela tešku gripu ali se sada dobro osjećala. U svakom slučaju, ljudi nisu umirali od gripe - ponekad možda jesu, ali Rosemary nije umrla. Ona je sada bila posve dobro, iako još slaba i iscrpljena. Njezine oči ponovo su preletile retke i ovaj put se zadržale na riječima koje su čudno djelovale na nju:... ionako ti nasljeđuješ moj novac...

To je bilo prvi put da je nešto saznala o uvjetima oporuke Paula Bennetta. Još od djetinjstva je znala da je Rosemary naslijedila novac ujaka Paula, da je Rosemary bila bogata, dok je ona sama bila srazmjerno siromašna. Ali sve do ovog trenutka nikad se nije zapitala što će se dogoditi s novcem poslije Rosemaryne smrti.

Da su je o tome bili zapitali, odgovorila bi kako pretpostavlja da će ga naslijediti George, Rosemaryn muž, ali bi dodala da joj se čini apsurdnim pomišljati na Rosemarynu smrt prije Georgeove! Ali je ovdje sve bilo napisano, crno na bijelo,.

Rosemarynom vlastitom rukom. Nakon Rosemaryne smrti novac je trebao pripasti njoj, Iris.

Ali to nije moglo biti zakonita? Muž ili žena nasljeđivali su novac, a ne sestra. Osim ako Paul Bennett nije tako napisao u oporuci. Da, mora da je bilo tako. Ujak Paul je htio da ona naslijedi novac ako Rosemary umre. Tako bi oporuka 'bila manje nepravedna...
Nepravedna?

Bila je iznenađena kad se ta riječ pojavila u njezinim mislima. Zar je ikad prije pomišljala da je bilo nepravedno što je Rosemary naslijedila sav novac ujaka Paula?

Pretpostavila je da je, negdje duboko u sebi, morala tako osjećati. Bilo je to nepravedno. One su bile sestre, Iris i Rosemary. Obje su bile kćeri svoje majke.

Zašto bi ujak Paul sve dao Rosemary? Rosemary je oduvijek imala sve! Zabave i haljine, i zaljubljene udvarače, i muža koji ju je obožavao. Jedina je neugodna stvar koja se ikad bila dogodila Rosemary bila ta gripa! A čak i to nije trajalo dulje od jednog tjedna! Iris je oklijevala, stojeći kraj stola.: Ovaj list papira - zar je Rosemary mogla željeti da ga vidi poslugu? Nakon trenutnog oklijevanja ona ga je uzela, presavila i gurnula u jednu od ladica stola. Tamo je bio pronađen nakon one kobne rođendanske proslave. Bio je to dodatni dokaz, ako je dokaz uopće bio potreban, da se Rosemary osjećala potištenom i nesretnom nakon bolesti i da je možda već onda pomišljala na samoubojstvo. Potištenost nakon bolesti.

Taj je motiv bio istaknut u istrazi, motiv koji je i svjedočenje Iris potvrdilo.

Neadekvatni motiv, možda, ali i jedini koji se pružao, a bio je i dosljedno prihvaćen.

Te je godine harao doista težak oblik gripe. Ni Iris ni George Barton nisu mogli sugerirati bilo koji drugi motiv - onda.

Sada, sjećajući se slučaja u potkrovlju, Iris se pitala kako je mogla biti toliko slijepa. Cijela stvar zapravo se odvijala pred njezinim očima! A ona nije ništa vidjela; ništa opazila! Na trenutak se vratila tragediji rođendanske proslave. Ali na to nije trebalo misliti! To je prošlo - sve je gotovo. Ne treba misliti na onaj užas i istragu i Georgeove krvlju podlivene oči i lice koje se trza.

Mora se vratiti slučaju s kovčegom u potkrovlju.

IID dogodilo se to otprilike šest mjeseci nakon Rosemaryne smrti. Iris je i dalje živjela u kući na Elvaston Squaxeu. Poslije sprovoda Iris je razgovarala s obiteljskim odvjetnikom, uglađenim starim gospodinom koji je imao sjajnu ćelavu glavu i neočekivano pronicave oči. Izvanredno je jasno objasnio da, u skladu s oporukom Paula Bennetta, Rosemary nasljeđuje njegovo bogatstvo, a nakon njene smrti ono prelazi njezinoj djeci.

Ako bi Rosemary umrla bez djece, sav je novac trebao pripasti Iris. Odvjetnik je rekao da je riječ o velikom nasljedstvu koje će joj pripasti kad napuni dvadeset i jednu godinu ili kad se uda.

U međuvremenu trebalo je odlučiti gdje će se Iris smjestiti. George Barton je žarko želio da ona ostane u njegovoj kući, te predložio da sestra njezina oca, gospoda Drake, koja je bila osiromašila zbog financijskih makinacija svojega sina (crne ovce u obitelji Marle), dođe živjeti s njima. Da li bi se Iris složila s tim planom?

Iris nije imala ništa protiv, štoviše bila je zahvalna što ne mora mijenjati životne planove. Tetka Lucilla ostala joj je u sjećanju kao simpatična postarija ovca bez vlastite volje. Tako je sve bilo riješeno. George Barton je bio dirljivo sretan što može i dalje živjeti sa ženinom sestrom, odnosio se prema njoj kao prema mladoj sestri i gospoda Drake, iako baš nije bila sjajno društvo, posve se pokoravala Irisinim željama.

Tako je u kući tekao miran i prijateljski život. Nakon šest mjeseci Iris je otkrila nešto u potkrovlju. Potkrovlje kuće na Elvaston Squareu iskorištavalo se kao spremište za stari namještaj i veliki broj sanduka i kovčega. Jednoga dana Iris se uspela gore nakon bezuspješne potrage za nekim starim crvenim puloverom koji joj je prirastao srcu.

George ju je molio da ne nosi crninu za Rosemary jer je ona, objasnio je, uvijek bila protiv takvih stvari. Iris je znala da je to istina, pa je mirno nastavila nositi svoju običnu odjeću, što Lucilla Drake nije odobravala jer je bila staromodna i voljela da sve bude u skladu s dobrim običajima.

Gospođa Drake je još nosila crnu traku u spomen mužu koji je preminuo prije više od dvadeset godina. Različita odjeća bila je odložena u jednom velikom kovčegu. Počela je prekopavati po njemu tražeći pulover. Naišla je tu na mnoge zaboravljene stvari, sivi kaput i suknju, gomilu čarapa, svoje odijelo za skijanje i nekoliko starih kupaćih kostima.

Upravo tada je ugledala Rosemarynu staru, kućnu haljinu koja ovako pohranjena u kovčegu nije bila odnesena iz kuće zajedno s njezinom ostalom odjećom. Bila je pomalo muškog kroja, napravljena od točkaste svile, s velikim džepovima. Iris ju je izvukla i primijetila da je haljina u posve dobrom stanju. Počela ju je pažljivo slagati da bi je vratila u kovčeg. U tom trenutku nešto je zašuštalo u jednom džepu.

Posegnula je rukom i izvukla zgužvani komad papira. Bio je to Rosemaryn rukopis, pa je izgledila papir i pročitala ga.

Leoparde, dragi, nemoguće je da to ozbiljno misliš...

Nemoguće je - nemoguće je... Mi se volimo! Mi pripadamo jedno drugome. Ti to moraš znati isto tako dobro kao i ja! Ne možemo jednostavno reći zbogom i mirno nastaviti svoj život. Ti znaš da je to neizvedivo, dragi - posve neizvedivo. Ti i ja smo vezani - zauvijek i zauvijek. Nisam konvencionalna žena ne marim što će drugi reći.

Ljubav je za mene najvažnija stvar na svijetu. Otići ćemo zajedno - i biti sretni - ja ću te usrećiti. Jedanput si mi rekao da bi tvoj život bez mene bio bezvrijedan - sjećaš li se, Leoparde, dragi? A sada mi mirno pišeš kako je najbolje da sve prekinemo - da je to najpoštenije prema meni. Najpoštenije prema meni? Ali ja ne mogu živjeti bez tebe! žao mi je Georgea - on mi je uvijek bio drag - ali on će me razumjeti. On će mi vratiti moju slobodu. Nije pošteno živjeti s nekim ako se više ne voli. Bog nas je namijenio jedno drugom, dragi - ja znam da jest. Mi y ćemo biti čudesno sretni - ali moramo biti odvažni.

Sve ću sama reći Georgeu - želim biti posve otvorena - ali tek nakon mojeg rođendana. Znam da ispravno postupam, dragi Leoparde - i ne mogu živjeti bez tebe - ne mogu, ne mogu - NE MOGU. Kako

*sam glupa što ti sve ovo pišem. Bila bi dovoljna dva retka.
Jednostavno Ja te ljubim: Neću ti nikad dopustiti da odeš. Dragi,*

Pismo se prekinulo.

Iris je nepomično zurila u retke. Kako je malo poznavala rođenu sestru! Dakle Rosemary je imala ljubavnika - pisala mu je strastvena ljubavna pisma - namjeravala je otići s njim?

Što se dogodilo? Rosemary nikad nije poslala to pismo. Kakvo pismo je zapravo poslala? što su na kraju odlučili Rosemary i taj nepoznati muškarac? Leopard! Kako je čudnovata mašta zaljubljenih ljudi. Prilično glupo. Leopard, ni manje ni više! Tko je bio taj muškarac? Je li i on ljubio Rosemary toliko kao ona njega? Svakako jest.

Rosemary je bila tako nevjerojatno ljupka. A ipak, prema Rosemarynom pismu, on je predložio da se sve prekine. što je to značilo? Predostrožnost? Očito je rekao da je prekid najbolji za Rosemary. Da je to najpoštenije prema njoj. Da, ali zar nisu muškarci govorili takve stvari da bi spasili svoj obraz? Nije li to zapravo značilo da se taj muškarac, ma tko on bio, od svega umorio? Možda je to za nj bila samo prolazna avantura. Možda mu nije nikad bilo uistinu stalo.

Iris je imala dojam da je nepoznati muškarac čvrsto odlučio definitivno prekinuti s Rosemary. Ali Rosemary je mislila drukčije. Rosemary nije marila za posljedice. I Rosemary je čvrsto odlučila...

Iris je zadrhtala. I ona, Iris, nije ništa znala! Nije čak ni naslutila! Bez razmišljanja je prihvatila da je Rosemary zadovoljna i sretna i da su ona i George posve zadovoljni jedno s drugim.

Slijepa! Mora da je bila slijepa kad nije shvatila stvar koja je bila tako važna za njezinu rođenu sestru. Ali tko je bio taj muškarac? ~ Ponovo se vratila u prošlost, razmišljala, prisjećala se. Oko Rosemary je bilo mnogo muškaraca, divili su joj se, izvodili je, nazivali je. Ni jedan se nije posebno isticao.

Ali mora da je on postojao - svi drugi osim njega bili su kamuflaža. Iris se nesvjesno mrštila zadubljena u svoje uspomene. Dva imena je izdvojila. Mora da je to bio, svakako, jedan ili drugi. Stephen Farraday? Mora da je to bio Stephen Farraday.

Što je Rosemary mogla vidjeti u njemu? Ukočeni, napuhani mladi čovjek - pa i ne baš tako mlad. Naravno da su ga ljudi smatrali briljantnim. Smatrali su ga nadobudnim političarom, predskazivali mu blistavu budućnost, a uz njega bila je sva moć utjecajnog klana Kidderminster. Zamišljali su ga kao budućeg premijera! Je li mu to davalo privlačnost u Rosemarynim očima? Sigurno da je nije mogao tako oduševiti kao čovjek bio je hladno, samozadovoljno stvorenje.

Ali govorilo se da je njegova žena strastvena zaljubljena u njega, da se usprkos protivljenju cijele svoje moćne obitelji udala za njega - običnog anonimusa s političkim ambicijama! Ako je jedna žena tako osjećala za njega, mogla je i druga.

Da, mora da je to bio Stephen Farraday.

Jer, ako to nije bio Stephen Farraday, morao je to biti Anthony Browne. A Iris nije željela da to bude Anthony Browne. Istina, on je svojedobno bio gotovo Rosemaryn rob, uvijek pripravan na njezin mig i zov, njegovo je tamnoputo privlačno lice uvijek izražavalo neki šaljivi očaj. Ali vjerojatno je ta privrženost bila previše otvorena, previše očita a da bi bila i duboka?

Čudnovat je bio način na koji je on nestao odmah nakon Rosemaryne smrti. Nitko ga od njih više nikad nije vidio. Ali i nije bilo tako čudnovato - on je bio čovjek koji mnogo putuje. Govorio je o Argentini i Kanadi i Ugandi i SAD. Doimao joj se kao Amerikanac ili Kanađanin premda je govorio gotovo bez akcenta. Ne, zapravo nije bilo čudno što ga nisu više vidali. On je bio Rosemaryn prijatelj. Zašto bi on nastavio viđati ostale. Bio je Rosemaryn prijatelj. Ali ne Rosemaryn ljubavnik!

Ona nije željela da ga zamisli kao Rosemarynog ljubavnika. To bi boljelo - to bi strašno boljelo... Pogledala je pismo u svojoj ruci.

Zgužvala ga je. Ona će ga baciti, spaliti ga...

Jedino instinkt ju je spriječio u tome. Jednoga dana to bi pismo moglo biti važno...

Izravnala ga je, ponijela sa sobom i zaključa la ga u svoju kutiju za nakit. Moglo bi biti važno, moglo bi jednom pokazati zašto je Rosemary sebi oduzela život.

III Što još, molim? Ova smiješna fraza iznenada se pojavila u Irisinoj svijesti i nagnala je da se nevoljko nasmiješi. Pitanje brbljavog prodavača kao da je odražavalo njezino razmišljanje. Nije li to bilo upravo ono što je ona pokušavala učiniti svojim probiranjem po prošlosti? Pozabavila se iznenadnim otkrićem u potkrovlju. I sada - što dalje - što još, molim! što je bila slijedeća stvar?

Svakako, sve čudnije ponašanje Georgea. Ono je počelo prije podosta vremena. Male stvari koje su je zbunjivale razjasnile su se u svjetlu nenadanog razgovora prošle noći. Nepovezana zapažanja i poljupci zauzeli su pravo mjesto u toku zbivanja. A zatim, bila je tu i ponovna pojava Anthonyja Brownea.

Da, možda je to bila slijedeća stvar u slijedu događaja. Bilo je to samo tjedan dana nakon njezina otkrića pisma. Iris se nije mogla dobro prisjetiti svojih doživljaja...

Rosemary je umrla u studenome, ldućeg svibnja je Iris, pod okriljem Lucille Drake, počela svoj društveni život. Prihvaćala je pozive na ručak, i čaj, i ples, iako nikad zapravo nije u njima uživala. Bila je ravnodušna i nezadovoljna.

Na jednom ponešto dosadnom plesu potkraj lipnja začula je iza sebe glas: Pa to je Iris Marle, zar ne? Okrenula se, pocrvenjevši, kad je susrela Anthonyjeve - Tonyjeva - tamne podrugljive oči. - Vjerojatno me se ne sjećate, ali...

— Sjećam vas se - prekinula ga je. ~ Naravno da vas se sjećam!

— Sjajno. Bojao sam se da ste me zaboravili. Već vas dugo nisam vidio.

— Znam. Sve od Rosemarynog rođendana... Zastala je. Te je riječi izrekla vedro, bez razmišljanja. Ali tada je boja iščezla s njezinih obraza ostavljajući ih bijele i beskrvne. Usne su joj podrhtavale. Njezine su oči odjednom bile široko otvorene.

— Vrlo mi je žao - brzo je upao Anthony Browne.

— Bilo je grubo od mene što sam vas podsjetio. Iris je progutala slinu. Odvratila je:

— Sve je u redu. (Nije u redu sve od Rosemaryne rođendanske proslave. Nije u redu sve od noći Rosemarynog samoubojstva. Ona ne želi misliti na to. Ne želi misliti na to! ?

— Jako mi je žao - ponovio je Anthony Browne.

— Molim vas da mi oprostite. hoćemo li plesati? Ona je kimnula. Iako je već bila obećala taj ples koji je upravo počeo, odlebdjela je po parketu u njegovom naručju. Spazila je svojega partnera, pocrvenjelog nezrelog mladića, izgubljena u prevelikom ovratniku, kako je traži. To je partner s kojim se moraju zadovoljiti početnice, pomislila je prezrivo. Nimalo nalik na ovog muškarca - Rosemaryna prijatelja.

Prožeo ju je osjećaj bola. Rosemaryn prijatelj. Ono pismo. Je li bilo napisano muškarcu s kojim je sada plesala? Nešto u laganoj mačkoj gracioznosti njegova načina plesanja davalo je smisao nadimku "Leopard". Jesu li on i Rose mary...

— Gdje ste bili sve ovo vrijeme? - zapitala je naglo. Malo ju je odmaknuo od sebe da bi vidio njezino lice. Nije se više smiješi, a u glasu mu se osjetila hladnoća.

— Putovao sam - poslovno.

— Tako dakle - nekontrolirano je nastavila.

— Zašto ste se vratili? Tada se nasmiješio.

— Možda zato - da bih vidio vas, Iris Marle - rekao je ležerno., I iznenada, čvršće je prigrlivši, izveo je dugo smjelo klizanje između ostalih parova, pravo malo čudo ritma i plesnog umijeća. Iris se zapitala zašto se odjednom, u doživljaju koji je prije svega bio zadovoljstvo, osjetila uplašena. Nakon toga Anthony je postao dio njezinog života. Vidala ga je svaki tjedan.

Susretala ga je u parku, na raznim balovima, nalazila bi ga kraj sebe na večerama.

Jedino mjesto koje nikad nije posjećivao bila je kuća na Elyaston Squareu. Prošlo je dosta vremena prije nego što je to primijetila, tako je spretno izbjegavao ili odbijao pozive. Kada je to shvatila, počela se pitati što je posrijedi. Da li je razlog tome što su on i Rosemary...

Tada je, na njezino veliko iznenađenje, George koji se nikad nije miješao u njezine stvari, prvi počeo govoriti o tome.

Tko je taj momak, Anthony Browne, s kojim izlaziš? što znaš o njemu?

Ona se zagleda u njega. - Znam o njemu? Pa, on je bio Rosemaryn prijatelj! Georgeovo lice se trznulo. Zažmirkao je. Rekao je dosadnim teškim glasom:

— Da, naravno, bio je. - Oprosti. Nisam te smjela podsjećati na to - pokajnički je uzviknula Iris. George Barton je odmahnuo glavom. - Ne, ne, ne želim je zaboraviti - rekao je nježno. - To nikada. Uostalom i njezino ime to govori - kazao je nespretno oborenih očiju.

— Rosemary znači sjećanje. - Pogledao ju je u oči. - Ne želim da zaboraviš svoju sestru, Iris.

Zaustavila je dah. - Nikad je neću zaboraviti.

— A sada o tom mladiću - nastavio je George. - Možda se Anthony Browne sviđao Rosemary, ali ne vjerujem da je ona mnogo znala o njemu. Znaš, moraš biti oprezna, Iris. Ti si vrlo bogata mlada žena. Obuzela ju je srdžba.

— Tony -, Anthony - ima dosta vlastita novca. On, na primjer, stanuje u Claridgeu kada se nalazi u Londonu.

George Barton blago se nasmiješio. - Izuzetno ugledan hotel - i isto tako skup - promrmljao je. - Svejedno, draga, nitko ne zna mnogo o tom momku.

— On je Amerikanac.

— Možda. Ali ako je tako, čudim se što ne uživa više pokroviteljstva svoje vlastite ambasade. Ne zalazi mnogo u našu kuću, zar ne?

— Ne. I ne vidim zašto bi, kad se ti tako odvratno odnosiš prema njemu! George je mahnuo glavom.

— Izgleda da sam opet bio nespretnan. No, dobro. Samo sam te želio na vrijeme upozoriti. Razgovarat ću s Lucillom.

— Lucilla! - prezrivo je dobacila Iris.

— Zar nešto nije u redu? - zabrinuto je zapitao George.

— Mislim, brine li se Lucilla za tebe kako treba? Za zabave - sve te stvari?

— Da, ona je zaista marljiva kao dobar...

— Ako nisi zadovoljna, trebaš mi samo reći, dijete. Mogli bismo naći nekog drugog.

Nekog mlađeg i suvremenijeg. želim da se dobro zabavljaš.

— Ali zabavljam se, George. Zabavljam se uistinu, George. - Onda je sve u redu - rekao je pomalo nespretno.

— Nisam baš spretan kad je zabava u pitanju - nikad nisam bio. Ali pobrini se da dobiješ sve što želiš. Nema potrebe da misliš na trošak. Opet je to bio onaj stari George - dobar i nespretni.

U skladu sa svojim obećanjem, ili prijetnjom, on je razgovarao s gospodom Drake o Anthonyju Browneu, ali je Sudbina odlučila da vrijeme ne bude povoljno za pridobivanje Lucilline pune pažnje.

Bila je upravo primila brzojav od baksuznoga sina, zjenice svog oka, koji je i predobro znao kako valja svirati na žicama materinskog srca kad se trebalo materijalno okoristiti. Možeš li mi poslati dvije stotine funti. Očajan. život i smrt.

Victor.

Lucilla je plakala. - Victor drži do časti. On zna u kakvom sam položaju i nikad ništa ne bi tražio od mene kad mu to ne bi bila posljednja nada. Nikad to nije činio. Uvijek se bojim da će sebi nanijeti neko zlo.

— Ni govora - bezosjećajno ju je prekinuo George Barton.

— Ti ga ne poznaješ. Ja sam mu majka i znam kakav mi je sin. Nikad ne bih sebi oprostila da ne učinim kako on želi. Mogla bih to izvesti ako prodam one dionice.

George je uzdahnuo. - čuj me, Lucilla. Brzojavno ću se raspitati preko jednog od svojih poslovnih prijatelja. Točno ćemo saznati u kakvoj je neprilici Victor. Ali savjetujem ti da ga ostaviš da se sam izvuče iz tog sosa. Nikad ništa od njega, ako to ne učiniš.

— Tako si tvrd, George. Jadni dječak nikad nije imao sreće... George je zadržao svoje mišljenje za sebe. Nije imalo smisla sporiti se sa ženama. Dodao je jedino:

— Odmah ću Ruth uposliti na tome. Sutra ćemo znati.

Lucillu su djelomično smirili. Dvije stotine su bile postupno snižene na pedeset ali je tu svotu Lucilla svakako htjela poslati.

George je, Iris je to znala, sam osigurao tu svotu praveći se pred Lucillom da je prodao njezine dionice. Iris se divila Georgeovoj velikodušnosti i to mu je rekla.

Njegov je odgovor bio jednostavan... - U svakoj obitelji postoji crna ovca. Uvijek ima netko za koga se treba brinuti. Netko će uvijek morati vaditi kestenje iz vatre za Victora sve do njegove smrti. - Ali to ne moraš biti ti. On nije iz tvoje obitelji.

— Rosemaryna obitelj je i moja obitelj.

— Ti si divan, George. Ali zar to ne bih ja mogla učiniti? Uvijek mi kažeš da odlično stojim.

Nasmijao joj se. - Ne možeš ništa učiniti sve dok ne navršiš dvadeset i jednu, djevojko. A budeš li pametna, nećeš to činiti ni onda. Ali dat ću ti jedan savjet. Kad neki momak brzojavi da je za nj sve gotovo ako povratnom poštom ne primi nekoliko stotina, znaj da je dovoljna i svota od dvadeset funti... čak bih rekao da bi dostajalo i deset funti! Ne možeš spriječiti majku da iznese pare na sunce ali uvijek možeš smanjiti svotu... upanti to dobro!

Naravno da Victor Drake neće nikad sebe ubiti, on ne! Ljudi koji prijete samoubojstvom nikad to ne učine. - Nikad? - Iris je pomislila na Rosemary. Tada je odagnala tu misao. George nije mislio na Rosemary. Mislio je na beskrupuloznog mladog čovjeka u Rio de Janeiru.

Što se tiče Iris, smatrala je čistim dobitkom činjenicu što su Lucilline majčinske brige sprečavale Lucillu da se posveti problemu prijateljstva između Iris i Anthonyja Brownea.

Dakle - dalje prema "i što još, gospodo". Promjena u Georgeu! Kada je to započelo?

Koji je bio razlog? I sada, razmišljajući unatrag, Iris nije mogla točno odrediti u kojem trenutku je to otpočelo. Sve od Rosemaryne smrti George je bio odsutan, često je bio nepažljiv i zadubljen u neke misli. Doimao se starije. Sve je to bilo posve prirodno. Ali kada je njegova odsutnost prerasla u nešto drugo od prirodnoga?

Bilo je to, pomislila je, poslije njihova sukoba zbog Anthonyja Brownea. Tada je prvi put opazila da zuri u nju nekako smeteno i zabrinuto. Uveo je nov običaj da se ranije vraća kući s posla i zatvara gore u svojem kabinetu. činilo se da on tamo ne radi ništa. Jednom je ušla i našla ga kako sjedi za stolom i bulji u prazno. Kad je ušla, pogledao ju je mutnim očima bez sjaja. Držao se kao čovjek koji je doživio šok ali na njezino pitanje što se dogodilo odgovorio je - kratko: Ništa.

Danima je hodao po kući zabrinuta lica, kao čovjek koga muči neka briga. Nitko nije na to obraćao mnogo pažnje. Iris svakako nije. Brige su za nju uvijek nosile ime .

Zatim je u određenim razmacima i bez nekog očitog razloga počeo zapitkivati.

I tada je ona u sebi njegovo ponašanje proglasila čudnovatim. - Slušaj, Iris, je li Rosemary s tobom mnogo razgovarala?

Iris se zagledala u njega. - Pa naravno, George. Ali zapravo - o čemu?

— Mislim o sebi - svojim prijateljima ; što joj se događa. Da li je sretna ili nesretna.

Pomislila je da zna što mu je na umu. Mora da je nešto saznao o Rosemarynom nesretnom ljubavnom romanu. Polako je odgovorila:

— Nije mnogo govorila. Hoću reći, bila je zauzeta, imala je obaveze - polako je rekla.

— A ti si bila još dijete, naravno. Da, jasno mi je. A ipak, mislio sam da si možda nešto zapazila., Gledao ju je ispitivački... pomalo nalik na psa koji se nečemu nada.

Nije željela pozlijediti Georgea. A osim toga, Rosemary uistinu ništa nije rekla.

Niječno je odmahнула glavom. - Dobro, nije važno - sumorno je odvratio George.

Jednoga dana neočekivano ju je upitao tko su bile Rosemaryne najbolje prijateljice.

Iris se zamislila.

— Gloria King. Gospoda Atwell - Maisie Atwel. Jean Raymond.

— Je li bila bliska s njima?

— Ne znam baš dobro.

— Misliš li da se mogla povjeravati nekoj od njih?

— Uistinu ne znam... Ne bih rekla da jest. Na kakvu vrstu povjeravanja misliš? Istog trena zažalila je što je to upitala, ali Georgeov odgovor ju je iznenadio.

— Je li Rosemary ikad rekla da se nekoga boji? - Boji? - zapanjila se Iris.

— Želio bih znati je li Rosemary imala neprijatelje? - Medu ženama?

— Ne, ne, mislim na prave neprijatelje. Nije li bilo nekoga - za koga bi ti znala - tko je bio neprijateljski raspoložen prema njoj? Otvoreni Irisin pogled kao da ga je zbunio. Pocrvenio je i promrmijao: - Znam da zvuči glupo. Melodramski, ali pitam se.

Nakon dva ili tri dana počeo se raspitivati o Farradayevima.

— Da li je Rosemary često vidala Farradayeve?

— Zaista ne znam, George - kolebala se Iris.

— Je li ikad govorila o njima?

— Ne, ne vjerujem.

— Jesu li uopće bili bliski?

— Rosemary se zanimala za politiku.

— Da, otkad je upoznala Farradayeve u Švicarskoj. Prije nije davala ni pet para za politiku.

— Tačno. Vjerujem da ju je Stephen Farraday zainteresirao za politiku. Običavao joj je posuđivati pamflete i slične stvari.

— Što je Sandra Farraday o tome mislila? upitao je George.

— O čemu? - O tome što njezin muž Rosemary posuđuje pamflete.

— Ne znam - nevoljko je promucala Iris. - Ona je vrlo rezervirana žena - kazao je George.

— Djeluje hladno. Ali svi kažu da je luda za Farradayem. Mislim da joj ne bi bilo pravo što joj muž prijateljuje s drugom ženom.

— Možda.

— Kako su se slagale Rosemary i Farradayeva žena?

— Ne vjerujem da su se slagale - polako je odvratila Iris. - Rosemary je ismijavala Sandru. Govorila je da je Sandra jedna od onih uobraženih žena koje liče na dječje konjiće za ljuljanje. (Ona zaista nalikuje na konja, znaš.) Rosemary je običavala reći:

“ako je bocneš, iz nje će iscuriti piljevina “.

George je zagundao. - Još često viđaš Anthonyja Brownea? upitao je.

— Prilično. Njezin je glas zazvučio hladno, ali George nije ponovio svoja upozorenja.

Naprotiv, doimao se zainteresiranim.

— Mora da je mnogo putovao naokolo? Sigurno je imao zanimljiv život. Priča li ti ikada o tome?

— Ne mnogo. Uistinu je mnogo putovao.

— Posao, pretpostavljam. - Vjerojatno: - čime se on bavi?

— Ne znam.

— Nešto u vezi s tvrtkama koje proizvode oružje, zar ne?

— Nikad mi to nije rekao.

— No dobro, nemoj mu ni spominjati da sam pitao. Jednostavno me zanimalo. Prošle jeseni često je bio s Dewsburyjem, predsjednikom kompanije "The United Arms Ltd-a Rosemary je prilično često vidala Anthonyja Brownea, zar ne?

— Da - da, jest.

— Ali ona ga nije dugo poznavala - on je bio manje-više slučajni znanac? Običavao ju je izvoditi na ples, zar ne?

— Jest. - Bio sam, zapravo, iznenađen, znaš, kad ga js htjela pozvati na svoju rođendansku proslavu. Nisam znao da ga je tako dobro poznavala.

— On izvrsno pleše - tiho je odgovorila Iris.

— Da - da, svakako. Protiv svoje volje Iris je dopustila da pred njenim očima iskrsne slika one večeri. Okrugli stol u Luxembourg, u

prigušena svjetla, cvijeće. Postojani ritam orkestra. Sedmoro ljudi oko stola, ona, Anthony Browne, Rosemary, Stephen Farraday, Ruth Lessing, George i, desno od Georgea, žena Stephena Farradaya, lady Alexandra, sa svojom svijetlom ravnom kosom i onim lagano izvijenim nosnicama i jasnim arogantnim glasom. Bilo je to veselo društvo, ili možda nije bilo?

U sredini, Rosemary. - Ne, ne, bolje ne misliti na to. Bolje da se sjeća sebe kako sjedi uz Tonyja - bio je to njezin prvi pravi susret s njim. Prije toga on je bio samo ime, sjena u predvorju, figura koja prati Rosemary niz stepenice pred kućom do taksija. Tony...

Iznenada se trgla iz misli. George je upravo bio ponovio svoje pitanje. - Smiješno kako je brzo nestao nakon svega. Kamo je otišao, znaš li?

— Na Cejlon, mislim, ili u Indiju - neodređeno je odgovorila.

— One noći to nije ni nagovijestio.

— A zašto bi? - oštro je zapitala Iris. Zar mi baš moramo razgovarati o onoj noći?

— Ne, ne, naravno da ne moramo. - Njegovo je lice ponovo postalo grimizno.

— Oprosti, mala moja. Uzgred, pozovi Brownea na večeru. Volio bih ga ponovo sresti.

Iris je bila oduševljena. George se popravljao. Poziv je bio propisno isporučen i prihvaćen, ali u posljednjem trenutku Anthony je morao otići na sjever poslom i nije se mogao pojaviti.

Jednoga dana potkraj lipnja George je zaprepastio i Lucillu i Iris izjavivši da je kupio kuću u unutrašnjosti. - Kupio kuću? - Iris nije mogla vjerovati.

— Ali mislila sam da ćemo na dva mjeseca iznajmiti onu kuću u Goringu? - Ljepše je imati nešto vlastito, zar ne? Možemo ići dolje na vikende preko cijele godine.

— Gdje se nalazi? Na rijeci?

— Pa ne baš. Zapravo uopće nije na rijeci. Sussex. Marlingham. Kuća se zove Little Priors. Dvanaest jutara - mala kuća u georgijanskom stilu.

— Hoćeš reći da si je kupio, a da je uopće nismo vidjele?

— Bila je to dobra prilika. Tek što je bila ponudena na tržištu. Odmah sam je zgrabio.

— Pretpostavljam da je treba popraviti i iznova dekorirati - kazala je gospoda Drake.

— To je već u redu. Ruth se za sve pobrinula - ležerno je izjavio George. Spominjanje imena Ruth Lessing, Georgeove sposobne tajnice, obje su dočekale šutnjom punom poštovanja. Ruth je bila institucija - gotovo član obitelji. Dobro je izgledala na svoj strogi crno-bijeli način i bila je utjelovljenje efikasnosti kombinirane s taktom...

Rosemary je često govorila: - Prepustimo to Ruth. Ona je izvrsna. Oh, ostavimo to Ruth. Svaku teškoću mogli su ukloniti sposobni prsti gospođice Lessing. Nasmiješena, ugodna, budna, ona je savladavala sve prepreke. Vodila je Georgeov ured, i, mislilo se, vodila Georgea, isto tako dobro. Bio joj je odan i u svemu se oslanjao na njezin savjet. Izgledalo je da ona nema svojih potreba, vlastitih želja.

Međutim, ovaj put Lucilla Drake je bila ojađena. - Dragi moj George, Ruth je sposobna, naravno, ali hoću reći, žene u obitelji vole odlučiti o skladu boja u vlastitoj sobi za primanje! Trebalo se posavjetovati s Iris. Ne kažem to zbog sebe.

Ja nisam važna. Ali to mora srditi Iris.

Činilo se da je Georgea zapekla savjest. - želio sam vam prirediti iznenađenje!

Lucilla se morala nasmiješiti. - Kakvo si ti dijete, George!

— Ne marim kakav će biti sklad boja - umirivala ga je Iris. - Sigurna sam da će Ruth to savršeno izvesti. Ona je tako pametna. što ćemo tamo raditi? Pretpostavljam da tamo postoji igralište za tenis? - Svakako, a i teren za golf je udaljen tek šest milja, a odande je samo četrnaest milja do mora. štoviše, imat ćemo susjede. Mislim da je uvijek mudro uputiti se u onaj kraj gdje nekoga poznaješ.

— Kakve susjede? - oštro je zapitala Iris. George je nije htio pogledati u oči.

— Farradayevi - kazao je. - Oni stanuju oko milju i po od nas preko parka. Iris je zurila u njega. U trenutku je shvatila da je cijeli taj složeni posao, kupnja i uređivanje kuće na ladanju, bio poduzet samo s jednim ciljem - dovesti Georgea u blizak odnos sa Stephenom i Sandrom Farraday. Bliski susjedi na ladanju, s imanjima koja se dodiruju, dvije obitelji morale su se zbližiti.

Ili to, ili namjerna, hladnoća! Ali zašto? čemu to inzistiranje na Farradayevima? čemu taj skupi način da se postigne jedan nerazumljiv cilj? Je li George sumnjao da Rosemary i Stephen Farraday nisu bili samo prijatelji? Nije li to bila neka neobična manifestacija posmrtno ljubo more? To je sigurno bilo nešto što je riječima bilo zapravo teško izraziti! Ali što je George zapravo želio od Farradayevih?

Što su značila čudna pitanja koja joj je neprestano postavljao? Nije li George u posljednje vrijeme bio zaista vrlo čudnovat? Čudnovat izgled koji je imao tih večeri!

Lucilla ga je pripisivala pokojoj suvišnoj čašici porta. To je i ličilo na Lucillu! Ne, u posljednje se vrijeme nešto neobično pojavilo u Georgeu. Kao da živi u uzbuđenju koje se prekidalo velikim razdobljima potpune apatije, kada je tonuo u komu. Veći dio

kolovoza te godine proveli su na ladanju u Little Priorsu. Grozna kuća! Iris je zadrhtala. Mrzila ju je. Dražesna, dobro građena kuća, skladno namještena i uređena. (Ruth Lessing nikad nije pravila greške!) I čudnovato, zastrašujuće prazna.

Oni nisu u njoj živjeli. Oni su je zauzeli. Kao što vojnici, u nekom ratu, zauzmu neku kuću sebi za osmatračnicu. Ono što je cijelu stvar činilo groznom bio je privid običnog, normalnog ljetnog plandovanja.

Gosti na vikendima, partije tenisa, večere s Farradayevima. Sandra Farraday se prema njima ponašala šarmantno - izabrala je savršen odnos prema susjedima koji su već prijatelji. Predstavila ih je cijeloj pokrajini, savjetovala je Georgea i Iris u pogledu konja, bila je i ljupko smjerna prema Lucilli kao prema starijoj ženi. A nitko nije mogao znati što se krije iza maske njezina blijeda nasmiješena lica. Žena nalik na sfingu. Stephena su vidali rjeđe. Bio je vrlo zauzet. često odsutan zbog političkih, poslova.

Iris se činilo da je namjerno izbjegavao susrete s društvom iz Little Priorsa, i to što je više mogao. Prošao je kolovoz i rujna i bilo je odlučeno da se u listopadu svi vraćaju kući u London.

Iris je odahnula. Možda će George, kada se jedanput vrate, ponovo postati onaj stari George. I tada je, prošle noći, Iris probudilo tiho kucanje na njezina vrata.

Upalila je svjetlo i pogledala na sat. Samo jedan sat u noći. Legla je u krevet u pola jedanaest i učinilo joj se da je mnogo kasnije. Ogrnula se kućnom haljinom i pošla da otvori vrata. Nekako joj se to učinilo prirodnijim nego jednostavno viknuti "naprijed".

Vani je stajao George. Još nije bio legao i na sebi je imao večernje odijelo. Disao je ubrzano, a lice mu je bilo plavičaste boje.

— Dođi u kabinet, Iris - pozvao ju je. - Moram razgovarati s tobom. Moram s nekim razgovarati.

Začuđena, još snena, poslušala ga je. Zatvorio je vrata kabineta i pokazao joj da sjedne nasuprot njemu za pisaći stol. Gurnuo je prema njoj kutiju za cigarete preko stola, uzevši i sam jednu, paleći je drhtavom rukom.

— O čemu se radi, George? - upitala je. Sada je bila zaista uznemirena. Izgledao je sablasno. George je govorio isprekidano, duboko dišući, kao čovjek koji je trčao.

— Ne mogu više nastaviti. Ne mogu to više držati u sebi. Moraš mi reći što misliš - je li istina - je li moguće...

— Ali o čemu govoriš, George? - Mora da si nešto opazila, 'nešto vidjela. Mora da je ona ipak nešto rekla. Mora da je postojao razlog...

Zurila je u njega zaprepašteno. Prešao je rukom preko čela.

— Ne shvaćaš o čemu govorim. To vidim. Nemoj biti tako uplašena, djevojčice. Moraš mi pomoći. Moraš se pokušati prisjetiti svake proklete stvari. Znam, znam, sve ti ovo zvuči pomalo nesuvislo, ali odmah ćeš razumjeti - čim ti pokažem pisma. Otključao je jednu ladicu stola i izvukao dva lista papira. Bili su bezazlene blijedoplave boje ispisani velikim slovima.

— Pročitaj ovo - kazao je George.

Iris se zagledala u papir, Ono što je bilo napisano, nije se moglo shvatiti pogrešno: *MISLITE DA JE VAŠA ŽENA POČINILA SAMOUBOJSTVO. NIJE TAKO. ONA JE UBIJENA.*

Na slijedećem papiru je stajalo: *VAŠA ŽENA ROSEMARY NIJE SE UBILA. ONA JE BILA UMORENA*

Kako Iris nije mogla otrgnuti pogleda od riječi, George je nastavio:

— Ovo je stiglo prije tri mjeseca. U prvi mah sam pomislio da je to šala - okrutna ružna šala. Tada sam počeo razmišljati. Zašto bi se Rosemary bila ubila?

— Depresija nakon bolesti - mehanički je odvratila Iris.

— Da, ali kad se ozbiljno razmisli, to je prilično neozbiljno, zar ne? Hoću reći - mnogi ljudi prebole gripu i nakon toga osjećaju se pomalo potišteni.

— Mogla je biti - mogla je biti nesretna? s naporom je izgovorila Iris.
- Da, mislim da je mogla. - George je prihvatio ovaj argument posve pribrano.

— Ali ipak ne mogu zamisliti Rosemary kako oduzima sebi život zato što je nesretna.

Mogla je prijetiti da će to učiniti, ali ne vjerujem da bi to uistinu učinila kad bi do toga došlo.

— Ali mora da je to učinila, George! Kakvo je drugo objašnjenje moguće? Pa čak su našli otrov u njezinoj ručnoj torbici.

— Znam. Sve se to slaže. Ali otkad je ovo stiglo - lupkao je noktom po anonimnim pismima - promišljao sam o svemu. I što sam više mislio, to sam bio sigurniji da u tome ima nečega. Zbog toga sam te i pitao sve one stvari - da saznam je li Rosemary ikad imala neprijatelje. Da li je ikad nešto rekla što bi zvučalo kao da se nekoga boji.

Tko god ju je ubio, morao je imati razlog...

— Ali George, ti si lud...

— Ponekad mislim da jesam. Inače, čini mi se da sam na pravom putu. Ali moram saznati. Moram to otkriti. Ti mi moraš pomoći, Iris. Moraš razmisliti. Moraš se sjetiti. To je ono - sjetiti se. Neprestano razmišljaj o onoj noći. Jer ti shvaćaš, zar ne, ako je bila ubijena, to je sigurno bio netko tko je bio za stolom one noći? To ti je jasno, zar ne?

Da, shvatila je. Nije više mogla gurati od sebe uspomenu na onaj prizor. Mora ga se dobro prisjetiti. Glazbe, zvuka bubnjeva, prigušenih svjetala, kabarea i paljenja svjetala i Rosemary ispružene preko stola; pomodnjela lica koje se grči. Iris je drhtala. Sada je bila uplašena - stravično uplašena... Ona mora misliti - vratiti se u ono vrijeme - sjećati se.

2. Ruth Lessing

Ruth Lessing se za vrijeme kratkog predaha u svojem radnom danu prisjećala žene svojega poslodavca - Rosemary Barton. Nije podnosila Rosemary Barton. No nikada nije znala koliko je mrzi sve do onoga jutra u studenome, kada je prvi put razgovarala s Victorom Drakeom. Tim je razgovorom s Victorom sve počelo, pokrenula se lavina. Prije toga su stvari koje je osjećala i na koje je mislila bile toliko ispod toka njezine svijesti da gotovo nije znala za njih. Bila je predana Georgeu Bartonu. Uvijek je to bila. Već kada je prvi put došla k njemu, sabrana, sposobna mlada žena od dvadeset i tri godine, znala je da mu je potreban netko tko će preuzeti odgovornost za nj. Preuzela je njegove odgovornosti. Uštedjela mu je vrijeme, novac i brige. Izabrala mu je prijatelje i savjetovala kakvim bi se hobbijem bavio. Odvratila ga je od poslovnih avantura i paticala ga da se povremeno upušta u razumne rizike.

Nijednom, u toku njihove duge suradnje, George nije posumnjao u njezinu odanost, pažljivost i ovisnost o njemu. Bio je izuzetno zadovoljan njezinim izgledom, uredno počešljanom sjajnom tamnom kosom, ukusnom po mjeri sašivenom odjećom i svježim izglačanim bluzama, malim perlama na lijepo oblikovanim ušima, blijedim diskretno napudranim licem i nenametljivim tonom njezina ruža za usne. Ruth je, osjećao je, potpuno u pravu. Dopadao mu se njezin način ophođenja, potpuna odsutnost sentimentalnosti i familijarnosti.

Upravo zbog toga je mnogo razgovarao s njom o svojim privatnim stvarima, a ona je slušala sa simpatijama i uvijek dodavala pokoji koristan savjet. Međutim, nije imala nikakve veze s njegovim brakom. Nije joj se dopadao. Ipak, prihvatila ga je i bila od neprocjenjive koristi u pripremama za vjenčanje, uvelike olakšavši posao gospode Marle.

Poslije vjenčanja njezini su odnosi s poslodavcem neko vrijeme bili manje povjerljivi.

Ruth se ograničila isključivo na uredske poslove. George joj je ostavio dobar dio posla. U svakom slučaju, njezina je efikasnost bila takva da je Rosemary ubrzo otkrila kako je Georgeova miss Lessing od neprocjenjive koristi u bezbroj stvari.

Miss Lessing je uvijek bila ugodna, nasmiješena, pristojna.

George, Rosemary i Iris zvali su je Ruth i često je dolazila u Elvaston Square na ručak. Iako joj se nikad nije povjeravao, bila je svjesna svake Georgeove i najmanje emocionalne reakcije. Znala je kada je prvo oduševljenje njegova bračnog života prešlo u zaneseno zadovoljstvo, bila je svjesna kada je to zadovoljstvo bilo zamijenjeno nečim drugim što se nije moglo baš lako definirati. Određeni nedostatak smisla za detalje koji je pokazivao u to vrijeme bio je ispravljan njezinom vlastitom smotrenošću. Bez obzira na to koliko je George bio odsutan duhom, Ruth Lessing se doimala kao da to nikada ne primjećuje. Bio joj je zahvalan zbog toga.

Prvi put je razgovarao o Victoru Drakeu toga jutra u studenome. - želio bih da obavite jedan prilično neugodan posao za mene, Ruth. Pogledala ga je upitno. Bilo je nepotrebno kazati kako će to sigurno učiniti. To se podrazumijevalo.

— Svaka obitelj ima svoju crnu ovcu - rekao je George. Kimnula je s razumijevanjem.

— To je bratić moje žene - prava ništarija, bojim se. Gotovo je upropastio majku - glupu i smiješnu sentimentalnu dušu koja je rasprodala veći dio od ono malo svojih dionica da bi mu dala novac.

Počeo je s krivotvorenjem čeka na Oxfordu - to su uspjeli zataškati - ali odonda se potuca svijetom, sasvim beskoristan. Ruth je slušala nezainteresirano. Bio joj je poznat taj soj ljudi. Bavili su se uzgojem naranača, osnivali farme pilića, žapošljavali se u koncernima za smržavanje mesa po Novom Zelandu. Nikad im ništa nije ušpijevalo niti su dugo ostajali na istom mjestu, a redovno su gubili novac koji je bio uložen u njihovu korist. Takvi je ljudi nisu nikada zanimali. Više je voljela uspjeh. —

Sada se pojavio u Londonu i čujem da uznemirava moju ženu. Ona ga nije vidjela od školskih dana, ali je on provjerena vrst lopova, želi od nje izvući novac, a ja to ne želim podržati. Zakazao sam sastanak s njim danas u dvanaest sati u njegovu hotelu.

Htio bih da vi to obavite umjesto mene. Ne bih se htio susresti s tim momkom.

Nisam ga nikada vidio i nikada to ne bih želio, a ne želim ni da ga Rosemary sretne.

Mislim da se sve može zadržati isključivo u poslovnim granicama ako se obavi uz pomoć trećega. - Da, to je uvijek dobra zamisao. Kakva će biti nagodba? - Sto funti u novcu i karta za Buenos Aires. Novac da mu se uruči tek na palubi broda.

— Upravo tako - osmijehnu se Ruth. - želite biti sigurni da je zaista otplovio.

— Vidim da me slijedite.

— Nije to nikakav izuzetan slučaj - rekla je ravnodušno.

— Nije, ima mnogo takvih svuda naokolo. Oklijevao je. - Jeste li sigurni da nemate ništa protiv da to učinite?

— Naravno da nemam. - Pomalo ju je to zabavljalo.

— Uvjeravam vas da ću to dobro obaviti.

— Vi sve obavite dobro. - Bilo bi dobro da rezerviram kartu? Uzgred, kako se zove?

— Victor Drake. Karta je ovdje. Jučer sam nazvao parobrodarsko društvo. To je San Cristobal, plovi sutra iz Tilburyja.

Ruth je uzela kartu, provjerila je li ispravna i spremila je u torbicu. Dogovoreno.

Pobrinut ću se za to. Dvanaest sati. Koja adresa?

— Rupert na Russel Squareu. Zabilježila je te podatke.

— Ruth, draga moja, ne znam što bih učinio bez vas... - Privrženo joj je položio ruku na rame; prvi put je to učinio.

— Vi ste moja desna ruka, moj drugi ja. Pocrvenjela je od zadovoljstva.

— Nikada nisam mnogo govorio, Sve što radite uzimao sam za gotovo - ali, u stvari, to nije tako. Ne znate koliko računam na vas u svemu... - ponovio je - u svemu. Vi ste najljubaznija, najdivnija, najkorisnija djevojka na svijetu.

— Pokvarit ćete me govoreći te lijepe. stvari - kazala je Ruth u smijehu, prikrivajući zadovoljstvo i smetenost.

— Ali mislim to ozbiljno. Vi ste dio tvrtke, Ruth. Život bez vas bio bi nezamisliv, Izišla je osjećajući toplinu zbog njegovih riječi. Taj se osjećaj zadržao i kad je stigla u hotel Rupert na sastanak. Ruth nije osjećala nikakvu nelagodnost zbog onog što je bilo pred njom. Bila je dovoljno samouvjerena da bude dorasla svakoj situaciji. Ljudi i priče o slaboj sreći nisu je privlačili. Bila je spremna prihvatiti Victora Drakea kao i sve ostalo u svakodnevnom poslu. U svemu je odgovarao njezinoj predodžbi, iako je možda bio privlačniji. Nije pogriješila u procjeni njegova karaktera.

U Victoru Drakeu nije bilo mnogo dobroga. Bezdušna, proračunata osoba, kakva samo može postojati, dobro prikrivena i simpatično vragolasta. Ali nije računala na njegovu sposobnost da pronikne u ljude i uvježbanu lakoću s kojom se znao poigravati tuđim emocijama. Možda je isto tako potcijenila vlastitu čvrstinu pred njegovim šarmom. Jer on je imao šarma.

Pozdravio ju je s ushićenim iznenađenjem. - Georgeov glasnik?
Kako čudesno! Kakvo lijepo iznenađenje!

Suhim, odmjerenim glasom izložila mu je Georgeove uvjete. Victor se odmah složio s njima. - Sto funti? Uopće nije loše. Jadni stari George. Ja bih se bio zadovoljio i sa šezdeset ali nemojte mu to reći! Uvjeti: ne zabrinjavaj dražesnu sestričnu Rosemary - ne okaljaj nevinu sestričnu Iris - ne sramoti vrijednog bratića Georgea.

Pristajem na sve! Tko dolazi da me isprati na o San Cristobalcc? Vi, moja draga gospođice Lessing? Izvrsno! Namrštio se i vragolasto zatrepao svojim tamnim očima.

Imao je dugo smeđe lice i nešto što je podsjećalo na toreadora. Romantična ideja!

Bio je privlačan ženama i znao je to.

— Vi ste s Bartonom već dulje vrijeme, zar ne, miss Lessing?

— Šest godina.

— I on ne zna što bi bez vas! O da, znam sve o tome. I o vama znam sve, miss Lessing.

— Odakle znate? - oštro je upitala Ruth.

— Rosemary mi je rekla - nacerio se Victor. - Rosemary? Ali... - Ne brinite! Ne mislim više dosac~ivati Rosemary. Već se pokazala vrlo draga prema meni - i suosjećajna. Zapravo stotinu sam dobio od nje.

— Vi.. Ruth je zastala, a Victor se glasno nasmijao.

— To je ružno od vas, gospodine Drake. - Ja sam vrlo naobražen muktaš. Visoko usavršena tehnika. Majka će, na primjer, uvijek isplatiti ako pošaljem brzojav o neminovnosti svojeg samoubojstva.

— Trebali biste se stidjeti. - Ja se ne branim. Ja sam loš čovjek, miss Lessing. Htio bih da vi saznate koliko sam loš.

— Zašto? - bila je radoznala.

— Ne znam. Vi ste drukčiji. Na vas ne bih mogao primijeniti uobičajenu tehniku. Te vaše jasne oči - vaš to ne bi zadivilo. Vi ne znate za samilost.

Izraz lica joj je otvrdnuo. - Prezirem samilost.

— Usprkos vašem imenu? Vaše je ime Ruth, zar ne? Privlačno. Nemilosrdna Ruth.^[1]

— Nemam simpatija za slabost - kazala je.

— Tko je rekao da sam slab? Ne, ne, varate se, draga moja. Zao, možda. Ali jednu stvar treba reći u moju korist.

Napućila je usnice. Ta neizbježna isprika.

— Zabavljam se. Da - kimnuo je - Ludo se zabavljam. Upoznao sam dobar dio života, Ruth. Radio sam gotovo sve. Bio sam glumac, vlasnik dućana i konobar, svaštar, nosač i vlasnik cirkusa! Plovio sam pod jarbolom teretnog broda. Natjecao sam se za predsjednika u jednoj južnoameričkoj republici. Bio sam u zatvoru! Samo dvije stvari nisam nikada napravio - pošteni cjelodnevni posao, niti sebi platio put.

Gledao ju je, smijući se. Morala je, činilo joj se, biti revoltirana. Ali Victor Drake imao je đavolju snagu. Znao je učiniti da zlo izgleda zabavno. Sada ju je promatrao onim opasnim pronicljivim pogledom.

— Ne trebate biti tako samozadovoljni, Ruth. Nemate toliko vrlina koliko mislite da imate! Uspjeh vam je fetiš. Vi ste od onih djevojaka koje završe udajom za šefa. To ste trebali učiniti sa Georgeom. George se nije smio oženiti onom gušćicom Rosemary. Trebao se oženiti vama. Bilo bi mu vraški bolje da je to učinio.

— Mislim da ste prilično uvredljivi.

— Rosemary je prokleta budala, uvijek je bila. Ljupka kao boginja a glupa kao noć.

Djevojka u koju se muškarci zaljube, ali uz koju nikada ne ostaju. A vi - vi ste drukčiji. Bože, kad bi se muškarac zaljubio u vas - nikada mu ne bi dodijalo. Dirnuo je u bolno mjesto.

Iznenada je rekla s grubom iskrenošću: - Kad bi! Ali on se neće zaljubiti u mene!

— Hoćete reći da se George nije zaljubio? Ne budite budalasti, Ruth. Da se bilo što dogodi Rosemary, George bi se odmah oženio vama. Da, to je bilo to. To je bio početak svega.

Victor je rekao gledajući je: - Ali vi to dobro znate, isto kao ja. (Georgeova ruka na njezinoj, njegov glas prijateljski i topao. - Da, to je istina... Obratio joj se, ovisio je o njoj...

— Trebali biste imati više pouzdanja u sebe, draga moja djevojko - blago je dodao Victor. - Mogli biste Georgea okretati oko malog prsta. Rosemary je samo smiješna guska.

Istina je - pornisli Ruth. - Da se ne radi o Rosemary, mogla bih prisiliti Georgea da me zaprosi. Bila bih mu dobra. Dobro bih se brinula za njega. Odjednom je osjetila slijepi bijes, nadiranje žestokog otpora. Victor Drake se zabavljao, promatrajući je.

Volio je tude glave puniti ludim idejama. Ili, kao ovaj put, podgrijavati ideje koje su već postojale...

Da, tako je počelo - slučajan susret s čovjekom koji je već idući dan odlazio na drugu stran planeta. Ruth koja se vratila u ured nije bila ta ista Ruth koja ga je napustila, iako nitko ne bi mogao primijetiti promjenu u njezinu ponašanje ni izgledu.

Nedugo poslije povratka u ured, nazvala je Rosemary Barton.

— Gospodin Barton je upravo otišao na ručak. Mogu li učiniti nešto za vas?

— Oh, Ruth, biste li htjeli? Onaj dosadni pukovnik Race brzojavio je da se neće vratiti na vrijeme za moju proslavu. Pitajte Georgea koga bi htio pozvati umjesto njega. Zaista bismo morali imati još jednog muškarca kao uzvanika. Četiri su žene - dolazi Iris, Sandra Farraday i tko je zaboga treća? Ne mogu se sjetiti.

— Ja sam treća. Vi ste me ljubazno bili pozvali.

— Pa naravno. Posve sam zaboravila na vas. - Rosemary se smijala lako i zvonko. Ona nije mogla vidjeti naglo crvenilo na licu ni tvrdu crtdu oko usana Ruth Lessing. Poziv na Rosemarynu zabavu kao protuusluga - ustupak Georgeu.

— Ah, da, imat ćemo tvoju Ruth Lessing. Naposljetku, bit će polaskana pozivom, a strašno je korisna. Osim toga i izgleda sasvim pristojno. U tom trenutku Ruth Lessing je znala da mrzi Rosemary Barton. Mrzila ju je zbog njezina bogatstva, ljepote, bezbrižnosti i praznoglavosti. Ona nije morala obavljati sve te dosadne poslove - sve joj je bilo servirano na pladnju. Ljubavne avanture i do ušiju zaljubljen muž. Maska, ohola, frivolna ljepota...

— Karuo sreće da ste mrtvi - prošaptala je Ruth u tihu slušalicu. Užasnula se nad vlastitim riječima. Nisu joj bile svojstvene. Nikada nije bila razdražljiva, nikada nagla, nikada ništa osim hladna, sabrana i sposobna. - što se to događa sa mnom? - rekla je sama sebi. Mrzila je Rosemary Barton tog popodneva.

Godinu dana kasnije, na taj isti dan, još ju je mrzila. Možda će jednoga dana moći zaboraviti Rosemary Barton. Ali još ne može. Namjerno se u mislima vratila u one dane. Sjediti, gledati u telefon - osjećati kako se mržnja skuplja u srcu... Svojim ugodnim, sabranim glasom prenijeti Rosemarynu poruku Georgeu. Samoinicijativno predložiti da se ona sama, Ruth, ne pojavi na večeri kako ne bi poremetila broj.

George je brzo prešao preko toga! Izvijestiti o odlasku San Cristodala slijedećeg jutra. Georgeovo olakšanje.

— Tako, znači otplovio je na njemu?

— Da. Predala sam mu novac neposredno prije no što su podigli mostić. - Malo je zastala, a onda nastavila: - Mahnuo mi je rukom dok se brod udaljavo od pristaništa i viknuo: Ljubav i poljupci Georgeu, i recite mu da ću mu nazdraviti noćas.

— Drskost - reče George. - što mislite o njemu; Ruth? - upitao je znatiželjno.

Glas joj je bio namjerno bezbojan dok je odgovarala... - Ah, uglavnom ono što sam i očekivala. Slabić. George nije ništa osjetio, ništa primijetio! Htjela je povikati: - Zašto ste me slali k njemu? Zar niste znali što mi može učiniti? Zar ne shvaćate da sam od jučer druga osoba? Ne vidite li da sam opasna? Da se ne zna na što sam spremna? Umjesto toga rekla je poslovnim glasom: - U vezi s onim pismom iz Sao Paola... Bila je dobro upućena i sposobna tajnica. Još pet dana. Rosemaryn rođendan. Tih dana u uredu - odlazak frizeru, oblačenje nove crne haljine, spretno nanescena šminka. Lice koje ju je gledalo iz zrcala nije bilo posve njezino. Blijedo, odlučno, gorko lice. - Bilo je točno ono što je rekao Victor Drake. Nije znala za samilost. Poslije, dok je buljila preko stola u Rosemaryno pomodrijelo zgrčeno lice još nije osjećala sažaljenje. Sada, poslije jedanaest mjeseci, razmišljajući o Rosemary Barton odjednom je osjetila strah.

3. Anthony Browne

Anthony Browne namršteno se zagledao u prazno kada se sjetio Rosemary Barton.

Kakva je prokleta budala bio što se uopće spetljao s njom. Iako se to muškarcu može oprostiti! Dakako, bilo ju je ugodno gledati. One večeri u "Dorchesteru" nije mogao skinuti pogled s nje. Prekrasna kao hurija - i vjerojatno isto tako inteligentna. Ipak se bio vraški zagrijao. Upotrijebio je mnogo energije da pronađe osobu koja će ga predstaviti. Stvarno neoprostivo, s obzirom na to da se morao striktno pridržavati posla. Naposljetku, nije bio u "Claridgeu" radi zabave. Ali je Rosemary Barton bila dovoljno ljupka da opravda svako trenutno udaljavanje od dužnosti. Udaljio se upravo toliko da se sada prekoračio i pitao zašto je bio takva budala.

Srećom, nije bilo ničega za čime bi požalio. Čim joj je prišao, njezin šarm je počeo nestajati. Stvari su se svele u normalne okvire. To nije bila ljubav ni slijepa zanesenost. Želio se dobro provesti i to je sve. Pa, dobro se proveo. I Rosemary se dobro zabavila. Plesala je poput anđela i kamo god bi je poveo, muškarci su se okretali da je vide. To je godilo muškarcu. Barem tako dugo dok ne bi progovorila.

Kakva sreća što nije oženjen njome! što bi radio kad bi se navikao na to savršeno lice i stas? Nije čak umjela inteligentno slušati. Ta je djevojka očekivala da joj svakog jutra za doručkom kažeš kako je ludo voliš. Ah, dobro je bilo sada misliti na te stvari. Na kraju krajeva, bio se zaljubio u nju, nije li tako? Udvarao joj se. Nazivao ju, izvodio, plesao s njom, ljubio je u taksiju. Bio na dobrom putu da ispadne budala zbog nje sve do onog groznog, do onog nevjerojatnog dana.

Prisjećao se kako je izgledala, pramena njezine kestenjaste kose koji joj je padao preko uha i odsjaja tamnoplavih očiju ispod poluspuštenih trepavica. Napućenih i mekih crvenih usana. - Anthony Browne. ugodno ime!

— Nadasve dobro utemeljeno i ugledno. Komornik Henrika Osmog zvao se Anthony Browne - odvratio je veselo.

— Predak, pretpostavljam?

— Ne bih se zakleo u to.

— To bolje za tebe.

— Ja pripadam kolonijalnoj lozi - podigao je obrve.

— A ne talijanskoj?

— Ha - nasmijao se. - Moja tamna put? Majka je bila Španjolka.

— To objašnjava stvar.

— Objašnjava? što? - Mnogo toga, gospodine Anthony Browne.

— Veoma ti se sviđa moje ime. - Tako sam rekla. Zgodno ime. Zgodnije nego Tony Morelli - izletjelo je kao iz vedra neba. Nije vjerovao vlastitim ušima. Bilo je to ne vjerojatno! Nemoguće! Uhvatio ju je za rame. Trgnula se od grubog stiska.

— To me boli! - Gdje si čula to ime? Glas mu je bio opor, prijeteći. Nasmijala se, ushićena iznenađenjem koje je postigla. Ta nemoguća mala glupača!

— Tko ti je rekao? - Netko tko te prepoznao. - Tko je to bio? Ozbiljno je, Rosemary. Moram znati. Ošinula ga je brzim pogledom postrance.

— Onaj moj ozloglašeni bratić, Victor Drake. - Nisam upoznao nijednu osobu s tim imenom. - Pretpostavljam da se nije služio tim imenom u vrijeme kada si ga poznavao.

Obziri prema obitelji. - Razumijem. Bilo je to u zatvoru? - polako reče Anthony.

— Rekla sam Victoru da je sramota za sve nas. Naravno, nije se uzbudio zbog toga.

Nacerio se i rekao: Ni ti nisi uvijek dosljedna, srce. Neku veče vidjeh te kako plešeš s jednom od bivših ptičica s robije - to je zapravo jedan od tvojih najboljih prijatelja. Čujem da se predstavlja kao Anthony Browne, a u gužvi je bio Tony Morelli.

— Moram obnoviti poznanstvo s prijateljem iz mladosti. Mi, zatvorske ptičice, moramo se držati zajedno - ležerno je kazao Anthony.

— Prekasno. Otpremljen je u Južnu Ameriku. Jučer je otplovio.

— A tako dakle - odahnuo je Anthony. Znači ti si jedina osoba koja zna za moju tajnu.

— Neću te odati - kimnula je.

— To bolje za tebe. - Glas mu je postao grub i prijeteći.

— Slušaj, Rosemary, to je opasno. Sigurno ne želiš da unište tvoje dražesno lišće, zar ne? Ima ljudi koji ne prežu pred takvom sitnicom kao što je nečija ljepota. A mogu te i ukokati. To se ne događa samo u knjigama i na filmovima nego i u stvarnom životu.

— Ti mi prijetiš, Tony?

— Upozoravam. Hoće li se držati upozorenja? Je li shvatila da je smrtno ozbiljan?

Glupača! Nema razuma u toj praznoj glavi. Nije se mogao pouzdati u nju. Svejedno, morat će pokušati i nekako joj utuviti to u glavu.

— Zaboravi da si ikad čula ime Tony Morelli, razumiješ?

— Ali ništa ti ne zamjeram, Tony. Vrlo sam tolerantna. Za mene je pravo uzbuđenje upoznati kriminalca. Ne trebaš se toga stidjeti.

Apsurdna idiotkinja. Hladno ju je pogledao. Pitao se kako mu je uopće moglo biti stalo do nje. Nikada nije imao strpljenja s budalama čak ni s onim lijepim.

— Zaboravi Tonyja Morellija - ponovio je. - To ti kažem najozbiljnije. Ne spominji više to ime. Morao se izvući. Nije mogao računati na njezinu šutnju. Izlanula bi se prvom prilikom. Čarobno mu se smiješila, ali ga nije pokolebala.

— Ne budi okrutan. Povedi me na ples kod Jarrowsa iduće sedmice.

— Neću biti ovdje. Odlazim.

— Ne prije mojeg rođendana. Ne možeš me ostaviti. Računam na tebe. Nemoj mi reći ne. Preboljela sam onu užasnu gripu i još se osjećam slabo. Ne smijem se ljutiti.

Mora doći. Mogao je ustrajati. Mogao je to prekinuti smjesta otići. Međutim, kroz, otvorena vrata spazio je Iris kako se spušta stepenicama. Iris, vrlo uspravna i vitka, blijeda lica, crne kose i sivih očiju. Iris, mnogo manje lijepa od Rosemary, ali s karakterom koji Rosemary nikada neće imati. U tom je trenutku mrzio sama sebe što je postao žrtva Rosemaryna sugestivnog šarma. Osjećao se poput Romea koji se sjeća Rosaline u trenutku kada prvi put vidi Juliju.

Anthony Browne se predomislio. U djeliću sekunde odlučio se za sasvim drukčiji tok akcije.

4. Stephen Farraday

Stephen Farraday je mislio na Rosemary mislio na nju s onim čuđenjem i nevjericom koje je njezina slika uvijek budila u njemu, Obično bi odbacivao pomisao na nju čim bi se pojavila - ali bilo je trenutaka kada je, uporna u smrti kao i za života, odbijala da bude tek tako napuštena. Prva mu je reakcija bila uvijek ista, brz nespjestan drhtaj i sjećanje na scenu u restoranu. Ali toga se sada nije trebalo prisjećati.

Vratio se još više unatrag, k živoj Rosemary, Rosemary koja se smiješi, diše, gleda ga u oči... Kakva budala - kakva je nevjerojatna budala bio! I čuđenje ga nije napuštalo - pravo, zbunjujuće čuđenje. Kako je do toga došlo? Jednostavno nije mogao shvatiti. Kao da mu je život bio podijeljen na dva dijela, jedan, veći dio, trijezno i dobro balansirano mirno napredovanje, drugi - kratkotrajno, neshvatljivo ludilo.

Dijelovi se jednostavno nisu uklapali. Unatoč svojoj sposobnosti i lukavom intelektu, Stephen nije shvatio kako se te dvije oprečnosti upravo izvrsno nadopunjuju.

Ponekad je razmišljao o svojem životu, procjenjujući ga hladno i bez ganuća, ali s nekim samoljubivim zadovoljstvom. Vrlo je rano bio odlučio da uspije u životu, i uspio je, usprkos teškoćama i početnim gubicima. Uvijek se odlikovao jednostavnošću uvjerenja i pogleda na život. Vjerovao je u volju. Što čovjek hoće, može učiniti! Mali je Stephen Farraday postojano njegovao volju. Malo tko mu je mogao pomoći u životu, sve je morao postići vlastitim naporom.

Mali, bljedunjavi sedmogodišnji dječak, s pametnim čelom i odlučnom bradom, namjeravao se uspjeti - uspjeti visoko. Roditelji mu, već je tada znao, neće biti od velike koristi. Majka se udala za čovjeka nižeg društvenog položaja od svojega - i požalila je zbog toga.

Njegova oca, sitnog graditelja, prepredenog i škrtog, prezirali su i on i majka... Za uvijek bezvoljnu i utučenu - majku, sklonu neobičnim promjenama raspoloženja, Stephen je jedini osjećao zbunjeno nerazumijevanje sve do onoga dana kad ju je zatekao klonulu preko stola, s praznom bočicom kolonjske vode koja joj je ispala iz ruke. Nikad prije nije pomislio na piće kao objašnjenje majčinih raspoloženja. Ona nije pila ni žestoka pića, ni pivo i Stephen nije shvaćao kakve veze ima njezina strast za kolonjskom vodom s njezinim navodnim glavoboljama.

U tom je trenutku shvatio da nije privržen roditeljima. Posumnjao je da i oni ne osjećaju mnogo za njega. Bio je sitan za svoj uzrast i katkad je mucao. To pristojno dijete nije roditeljima stvaralo nikakvih briga. Iako bi otac bio više volio robusnijeg dječaka. - U njegovim sam godinama bio pravi fakin - znao je reći. Ponekad, gledajući Stephena, imao je nelagodan osjećaj vlastite inferiornosti u odnosu prema ženi. Stephen je bio nalik na nju i njezinu obitelj .

Tiho, tada već s više odlučnosti, Stephen je zacrtao svoj život. Bio je na putu uspjeha. Da bi iskušao svoju volju, odlučio je savladati mucanje. Vježbao je govoriti polako, uz jedva primjetno zastajkivanje između riječi. S vremenom su napori urodili plodom. Nije više mucao. U školi se ozbiljno posvetio satovima. Naumio je steći dobru naobrazbu. Naobrazba je čovjeka vodila nekamo. Ubrzo su se nastavnici zainteresirali za nj, ohrabivali ga. Natjecao se i dobio stipendiju. Školska uprava se obratila njegovim roditeljima - dječak je mnogo obećavao.

Gospodina Farradaya, koji je uspješno poslovaio gradeći kuće od lošeg materijala, uvjerali su da treba uložiti novac u školovanje sina. U dvadeset trećoj godini Stephen se vratio s Oxforda s dobrim ocjenama, ugledom dobrog i oštroomnog govornika i vještinom za pisanje članaka. Stekao je i nekoliko korisnih prijatelja. Privlačila ga je politika. Naučio je svladavati urođenu stidljivost i njegovati zadivljujuće društveno ponašanje - skromno, prijateljsko, s onim umijećem da zabriljira koje je navodilo ljude da kažu:

— Taj će mladić daleko dotjerati. Iako po sklonosti liberal, Stephen je shvatio da je Liberalna stranka, barem u tom trenutku, bila mrtva. Pridružio se članovima Laburističke stranke. Uskoro je postao poznat kao jedan od nadobudnih mladih ljudi.

Međutim Laburistička stranka nije zadovoljila Stephena. činilo mu se da je manje otvorena novim idejama i sputanija svojom tradicijom nego njezin veliki i moćni suparnik. Konzervativci su, s druge strane, tražili mlade i perspektivne talente. ; Prihvatili su Stephena Farradaya - bio je upravo čovjek kakav im je trebao.

Trijumfirajući u sebi, Stephen je zauzeo mjesto u Donjem domu.

Za njega je karijera počela, i to karijera kakvu je bio odabrao. U nju je mogao uložiti sve svoje sposobnosti i ambicije. U sebi je osjetio poriv da vlada, da vlada dobro. Znao je postupati s ljudima, imao je dar da osjeti kada je trenutak da laska, a kada da se suprotstavi. Jednoga će dana, zarekao se, dospjeti u Kabinet. Pa ipak, kada je prošlo uzbuđenje zbog činjenice što je stvarno u Domu, došlo je i razočaranje. Teško izborna pobjeda na izborima bila ga je gurnula u središte pažnje, a sada je upao u kolotečinu, obična beznačajna jedinka, podložan i pokoran članovima stranačke disciplinske komisije.

Ovdje se nije bilo lako probiti. Na mladost se gledalo sumnjičavo. čovjeku je trebalo nešto više od sposobnosti. Trebale su mu veze. Postojali su određeni interesi.

Određene porodice. Osjetio je potrebu za nekim pokroviteljem. Pomislio je na ženidbu. Do tada je vrlo malo razmišljao o tome. Negdje je u sebi nosio nejasnu sliku zgodnog stvorenja koje će ruku pod ruku stajati uza nj i dijeliti njegov život i ambicije; koje će mu roditi djecu i koje će moći preuzeti teret njegovih misli i strahovanja. Sliku žene koja će osjećati isto što i on, koja će željeti njegov uspjeh i biti-ponosna kada ga ostvari.

I tada je jednoga dana otišao na veliko primanje u kući Kidderminsterovih.

Kidderminsterovi su bili među najmoćnijima u Engleskoj. Bila je to oduvijek politički jaka obitelj. Lorda Kidderminstera s njegovom starinskom bradicom, visoka stasa i otmjena izgleda, svugdje su poznavali. Krupno lice lady Kidderminster, nalik na dječjeg konjića za jahanje, viđalo se na javnim govornicama i u komisijama širom Engleske. Imali su pet kćeri, tri su bile ljepotice, ali su sve redom bile ozbiljne, i sina koji se još školovao u Etonu. Kidderminsterovi su podupirali mlade u stranki.

Tako je i Farraday dobio pozivnicu.

Nije poznao mnogo ljudi i dvadeset minuta nakon dolaska stajao je sam kraj prozora. Gomila kraj stola za čaj upravo se bila prorijedila i prelazila u druge prostorije kada je opazio visoku djevojku u crnom koja je stajala tik uz stol i na čas izgledala pomalo izgubljena.

Stephen Farraday je dobro pamtio lica. Tog je jutra u podzemnoj željeznici pokupio novine koje je ostavila neka žena i letimice ih pregledao. U njima je bila prilično zamrljana fotografija lady Alexandre Hayle, treće kćeri vojvode od Kidderminstera i ispod nje kratki potpis u stilu trač-rubrika: - ...uvijek tiha i povučena - privržena životinjama - lady Alexandra se upisala na tečaj iz domaćinstva, jer lady Kidderminster vjeruje u temeljitu poduku svojih kćeri iz svih domaćinskih predmeta. Tamo je stajala lady Alexandra i nepogrešivim čulom plahe osobe Stephen je znao da je i ona plaha. Najneuglednija od pet kćeri, Alexandra je uvijek patila od osjećaja inferiornosti. Iako je imala istu naobrazbu i odgoj kao i njezine sestre, nije nikada potpuno stekla njihov avoir faire, što je majku prilično ozlovoljavalo.

Sandra mora učiniti napor - apsurdno je da se pojavljuje tako nespretna, tako gauche. To Stephen nije znao, ali je znao da je djevojka nemirna i nesretna.

Iznenada ga je obuzeo osjećaj sigurnosti. Bila je to njegova šansa! Prihvati je, budalo, Prihvati! Sada ili nikada!

Prošao je sobom do dugog stola, zaustavio se kraj djevojke i uzeo sendvič. Zatim, okrenuvši se, nervoznim glasom i uz priličan napor (nije glumio - stvarno je bio nervozan!) obratio joj se:

— Čujte, imate li što protiv ako porazgovaram s vama? Ne poznajem ovdje mnogo ljudi, a vidim da ih ni vi ne poznajete. Nemojte me grditi. Zapravo, grozno sam s-s-stidljiv (mucanje otprije mnogo godina vratilo mu se u vrlo prikladnom trenutku) -a-a mislim da ste i vi s-s-stidljivi, zar ne?

Djevojka je pocrvenila, pa otvorila usta. Ali, kao što je i pretpostavio, nije se snašla.

Bilo je preteško pronaći prave riječi i reći:

— Ja sam kćer domaćina ove kuće. - Umjesto toga tiho je priznala: - Zapravo, ja - ja jesam stidljiva. Uvijek sam bila.

— To je užasan osjećaj - brzo je nastavio Stephen. - Ne znam da li ga čovjek ikada prebodi. Ponekad se osjećam kao da mi je vezan jezik.

— I ja. Nastavio je govoriti ubrzano, malo zamuckujući - ponašao se dječaćki, dopadljivo. Prije nekoliko godina to je njegovo ponašanje bilo prirodno, a sada svjesno suzdržano i kultivirano. Bilo je mladenačko, naivno, razoružavajuće. Ubrzo je skrenuo razgovor na dramu, spomenuo je jednu koja se upravo prikazivala i pobudila priličnu pažnju. Sandra ju je gledala. Razgovarali su o njoj. Tema je bila vezana uz jednu od mjera socijalnih ustanova, pa su se vrlo brzo našli u angažiranoj diskusiji o tome. Stephen ni u čemu nije pretjerivao.

Ugledao je lady Kidderminster kako ulazi u sobu i očima traži kćer. Nije namjeravao biti odmah predstavljen. Tiho se oprostio. - Veselio me razgovor s vama.

Jednostavno sam mrzila sav taj spektakl dok vas nisam srela. Hvala vam. Otišao je iz kuće Kidderminster s osjećajem veselja. Iskoristio

je šansu. A sada učvrstiti ono što je započeo! Poslije toga, nekoliko je dana obilazio oko kuće Kidderminsterovih.

Jedanput je Sandra izišla s jednom od sestara. Drugi put je sama napustila kuću ali žurnim korakom. Odmahnuo je glavom. Ne bi imalo smisla, očito je krenula na neki zakazani sastanak. A onda, otprilike tjedan dana poslije primanja, njegovo je strpljenje bilo nagradeno. Jednoga je jutro izišla sa psićem i laganim korakom skrenula prema parku. Pet minuta kasnije, jedan se mladić hitro koračajući iz suprotnog smjera naglo zaustavio pred Sandrom. Radosno je uzviknuo: - Gle, kakva sreća! Pitao sam se da li ću vas ikada ponovo vidjeti. Rekao je to tako ushićenim glasom da je malo pocrvenila.

Sagnuo se k psu. - Kakav mali veseljak! Kako se zove?

— Mac Tavish. - Oh, vrlo škotski. Još su malo čavrljali o psu, a tada je Stephen, ; pomalo zbunjeno, kazao:

— Nisam vam uopće rekao svoje ime neki dan. Farraday. Stephen Farraday. Ja sam jedan nepoznati član Parlamenta. Ispitivački ju je promatrao i vidio kako boja ponovo nadolazi u njezine obraze kada je rekla:

— Ja sam Alexandra Hayle. Reagirao je vrlo dobro. Kao da je opet bio u studentskoj glumačkoj družini na Oxfordu. Izneđadenje, prepoznavanje, strah, zbunjenost.

— Oh, vi ste - vi ste lady Alexandra Hayle - vi - bože moj! Kakvom glupom budalom mora da ste me smatrali neki dan!

Njezin je idući korak bio neizbježan. Osjećala se obaveznom, zbog dobrog odgoja, a i zbog urodene ljubavnosti da učini sve kako bi ga umirila i razuvjerala. - Trebala sam vam reći na vrijeme.

— Trebao sam to znati. Kakva sam budala ispaol!

— Kako ste mogli znati? Ta zar je to uopće važno? Molim vas, gospodine Farraday, nemojte biti tako uzrujani. Odšetajmo do Serpentinea. Gledajte, Mac Tavish me jednostavno odvlači.

Poslije toga sreo ju je nekoliko puta u parku. Pričao joj je o svojim planovima.

Zajedno su pretresali političke teme. Otkrio je da je inteligentna, dobro informirana i simpatična. Imala je mozga u glavi i rijetko nepristranu pamet. Postali su prijatelji. Slijedeći uspjeh bio je poziv na ručak u kuću Kidderminsterovih i poslije toga na ples.

Netko je bio otkazao u posljednjem trenutku. Dok je lady Kidderminster naprezala mozak, Sandra je tiho rekla: - što misliš o Stephenu Farradayu?

— Stephen Farraday? - Da, bio je na jednom tvom primanju i sastala sam ga jedan ili dva puta u posljednje vrijeme. Posavjetovali su se sa lordom Kidderminsterom, a on je bio vrlo zagrijan za mlade nade u političkom svijetu.

— Sjajan mladić - upravo sjajan! Nisam nikada čuo za njegove, ali će on sasvim sigurno uskoro stvoriti ime. **Ž**

Stephen je došao i dobro se držao. - Mladić kojeg je korisno poznavati - rekla je lady Kidderminster uz nesvjesnu arogantnost. I Dva mjeseca kasnije Stephen je iskušao sreću. Bili su kraj Serpentinea i Mac Tavish je sjedio s glavom naslonjenam na Sandrinu nogu.

— Sandra, znate - morate znati da vas volim. Želim da se udate za mene. Ne bih vas pitao da nisam uvjeren da ću sebi jednoga dana stvoriti ime. Stvarno vjerujem u to.

Nećete se stidjeti izbora. Kunem se.

— Ne stidim se - odgovorila mu je.

— Znači stalo vam je? - Zar niste znali?

— Nadao sam se. Ali nisam mogao biti siguran. Znate li da vas volim od onog trenutka kada sam vas ugledao na drugom kraju sobe, skupio svu hrabrost i došao da razgovaram s vama. Nikad mi nije bilo teže u životu.

— Mislim da sam vas i ja tada voljela - odgovorila je. Nije to baš bilo lako. Sandrina tiha najava da će se udati za Stephena Farradaya izazvala je protest u obitelji. Tko je on? što znaju o njemu? Lordu Kidderminsteru Stephen je sasvim otvoreno govorio o svojoj obitelji i porijeklu. Za s sebe je zadržao misao da je za njegove izgleda baš dobro što su mu oba roditelja mrtva.

— Hm, moglo je biti i gore - rekao je lord, a Kidderminster svojoj ženi. Prilično je dobro poznavao kćer, znao je da se iza njene naizgled tihe naravi krije nepopustljiva volja. Ako ga je mislila imati, imat će ga. Neće nikada popustiti! - Momak ima karijeru pred sobom. Uz malo podrške stići će daleko. Nebesa znaju da nam treba mlada krv. A djeluje kao vrlo pristojan momak. Lady Kidderminster složila se gundajući. On ni je ni izdaleka odgovarao njenoj predodžbi o dobroj partiji za kćer.

Ipak, Sandra je svakako bila najkompliciranija u porodici, Susan je bila ljepotica, a Esther pametna. Diana, bistro dijete, udala se za mladog vojvodu od Harwicka - partija sezone. Sandra je svakako imala manje šarma - tu je bila i njena plahost - i ako je taj mladić imao budućnost kako su svi, čini se, mislili...

— Pa jasno, poslužit ćemo se utjecajem kapitulirala je. Tako je Alexandra Catherine Hayle uzela Stephena Leonarda Farradaya za suputnika u dobru i zlu, u bijelom satenu i briselskoj čipci, sa šest djeveruša i dvoje brižnih skutonoša i sve ostalo što ide uz otmjenu svadbu. Otišli su a Italiju na medeni mjesec i vratili se u krasnu malu kuću u Westminsteru, a uskoro zatim Sandrina je krsna kuma umrla i ostavila joj mali stilski dvorac u unutrašnjosti.

Sve je išlo od ruke mladorri bračnom paru. Stephen se s obnovljenim žarom bacio u parlamentski život, Sandra mu je pružala pomoć u svemu, poistovjećujući se srcem i dušom s njegovim ambicijama. Stephen bi katkad, sam ne vjerujući, mislio o tome kako mu se Sreća nasmiješila! Njegova rodbinska veza s klanom Kidderminster osigurala mu je brz uspon u karijeri. Vlastita sposobnost i oštromnost trebala mu je učvrstiti položaj koji mu je stvorila prilika. Iskreno je vjerovao u vlastite snage i bio spreman predano raditi za dobrobit svoje zemlje. često je, gledajući preko stola ženu, s radošću mislio kako je ona savršen partner - upravo onako kako je uvijek zamišljao.

Dopadale su mu se lijepe glatke crte njena lica i vrata, oči boje lješnjaka i izravna pogleda ispod ravnih obrva, prilično visoko čelo i dašak arogancije na orlovskom nosu. Bila je nalik, mislio je u sebi, na trkaćeg konja - tako dobro njegovana, tako istančana instinkta, tako ponosna. U njoj je našao idealnog suputnika, njihove su misli usporedo stremile prema istim zaključcima. Da, mislio je, Stephen Farraday onaj mali neutješni dječak učinio je mnogo za sebe. Njegov se život formirao upravo onako kako ga je bio zacrtao. Tek je prošao tridesetu, a uspjeh mu je ležao na dlanu.

U tom je raspoloženju pobjedničkog zadovoljstva krenuo sa ženom na dva tjedna u St. Moritz, osvrćući se po predvorju hotela, spazio Rosemary Barton. Što mu se dogodilo u tom trenutku nikada nije shvatio. Kao iz osvete, riječi koje je bio izrekao drugoj ženi sada su se ostvarile. Preko sobe se zaljubio. Duboko, ludo zaljubio. Bila je to ona očajnička, bezglava, pubertetska zaljubljenost koju je odavno trebao iskusiti i preboljeti. Uvijek je smatrao da nije strastven muškarac.

Jedna ili dvije prolazne veze, mlaki flert - to je, koliko je znao, bilo sve što mu je značila ljubav. Puteni užici naprosto ga nisu privlačili. Govorio si je da je presavjestan za tako nešto. Da su ga upitali voli li ženu, odgovorio bi: - svakako!

Pa ipak je dobro znao da ne bi ni sanjao o ženidbi da je, na primjer, bila kćer nekog siromašnog gospodina iz unutrašnjosti. Sviđala mu

se, divio joj se, osjećao je duboku privrženost ali i stvarnu zahvalnost za sve što mu je donio njezin položaj. Da se može zaljubiti poput nezrela dječarca, bilo je pravo otkriće. Mislio je samo na Rosemary. Njezino ljupko nasmijano lice, gustu kestenjastu kosu, njezino opojno čulno tijelo.

Nije mogao jesti, nije mogao spavati. Skijali su za jedno. Plesao je s njom. I dok ju je držao u svom naručju, znao je da je želi više nego bilo što na svijetu. Znači to, taj jad, ta bolna agonija žudnje - to je bila ljubav! U mislima se zahvaljivao Sudbini što mu je darovala urođenu hladnokrvnost. Nitko ne smije naslutiti, nitko ne smije doznati što je osjećao osim same Rosemary.

Bartonovi su otputovali tjedan dana ranije od Farradayevih. Stephen je rekao Sandri da St. Moritz nije zabavan. Da li da prekinu boravak ovdje i vrate se u London? Složila se vrlo prijateljski. Dva tjedna poslije povratka postao je Rosemaryn ljubavnik. Neobično, pomamno, iscrpljujuće razdoblje- grozničavo i nestvarno. Trajalo je - koliko? Najviše šest mjeseci. Šest mjeseci u toku kojih je Stephen redovito odlazio na posao, posjećivao svoje izbornike, postavljao pitanja u Domu, govorio na različitim sastancima, sa Sandrom razgovarao o politici i neprestano mislio na Rosemary. Njihovi tajni sastanci u malom stanu, njezina ljepota, strast kojom ju je obasipao, njezini snažni strastveni zagrljaji. San. Puten, ludi san.

A poslije sna - buđenje. Dogodilo se sasvim iznenada, činilo se. Kao izlazak iz tunela na svjetlost dana. Još jučer je bio smeteni ljubavnik, a već sutradan ponovo Stephen Farraday koji je mislio kako ne bi trebao tako često vidati Rosemary. Do vraga, previše su riskirali. Ako Sandra ikada posumnja! Kradomice ju je pogledao za stolom pri doručku. Sva sreća, nije sumnjala. Nije imala pojma. Pa ipak, u posljednje vrijeme neke su njegove isprike za odsutnost bile prilično prozirne. Neke bi žene već nanjušile. Hvala bogu, Sandra nije bila sumnjičava. Duboko je uzdahnuo.

Uistinu su on i Rosemary bili vrlo nepažljivi. Čudo što njezin muž nije ništa naslutio.

Ali je on bio jedan od onih blesavih muževa koji ni u što ne sumnjaju toliko godina stariji od nje. Kako li je dražesna bila... Odjednom se sjetio igrališta za golf.

Svježeg zraka što struji po pješćanim dinama, tapkanja palica, zamahivanja igrača - lijepog čistog udarca izvedenog s hrpice pijeska - malog trik zahvata s palicom.

Muškarci. Muškarci u pumpericama dok puše lule. A ženama zabranjen ulaz na igralište! - Ne bismo li mogli otići do Fairhavena? iznenada se obratio Sandri.

Iznenadena je podignula pogled. - želiš li? Možeš li se osloboditi obaveza? - Možda bih mogao sredinom tjedna. Htio bih zaigrati golf. Osjećam se iscrpljeno.

— Mogli bismo krenuti već sutra, ako želiš. To će značiti otkazivanje Astleyevima, a moram poništiti i onaj sastanak u utorak. Ali što ćemo sa Lovatovima?

— Ah, poništimo i to. Možemo izmisliti neku ispriku. želim se maknuti. U Fairhavenu je, uz Sandru i pse koji su trčali po terasi i po starom ozidanom vrtu, uz golf na Sandley Heathu i večernje šetnje s Mac Tavishom za petama, bilo sasvim mirno.

Osjećao se poput bolesnika na oporavku. Namrštio se kada je ugledao Rosemaryn rukopis. Rekao joj je da ne piše. Bilo je previše opasno. Sandra ga, doduše, nikada nije pitala čija su pisma, ali je ipak bilo nerazumno. Posluzi se nije moglo vjerovati.

Donio je pismo u radnu sobu i pomalo ozlojedeno otvorio omotnicu. Duge, gusto ispisane stranice. Ali dok ih je čitao počelo ga je obuzimati staro ushićenje.

Obožavala ga je, voljela više nego ikada, nije mogla podnijeti njegovu odsutnost ni ciglih pet dana. Je li i on isto osjećao? Je li Leopardu nedostajala njegova Etiopljanka? Nasmiješio se i uzdahnuo. Ta apsurdna šala - nastala kada joj je kupio pjegavu

mušku - kućnu haljinu, kojoj se tako divila. Leopard koji mijenja pjege. A on je rekao:

— Ali ne smiješ promijeniti kožu, draga.

— I poslije ga je zvala Leopard a on je nju zvao svojom Crnom Ljepoticom. a Prokleta smiješno, zaista. Da, prokleta smiješno. Lijepo od nje što je napisala sve te stranice.

Ali ipak nije smjela. Do vraga, ta moraju biti pažljivi. Sandra nije bila žena koja bi tako nešto prihvatila. Ako nešto načuje - pisanje pisama bilo je opasno. Bio je to rekao Rosemary. Zašto nije mogla pričekati dok se vrati u grad? K vragu, pa vidjet će se za dva-tri dana! Drugo je pismo ležalo na stolu za doručkom :već idućeg jutra.

Ovaj put Stephen je kleo u sebi. Učinilo mu se da su se Sandrine oči zadržale na pismu. Ali nije ništa rekla. Hvala bogu, nije vodila brigu o muževljevoj korespondenciji. Poslije doručka odvezao se do obližnjeg gradića s tržnicom, udaljenog osam milja. Nije smio nazvati iz kuće. Dobio je Rosemary na telefon.

— Halo, jesi li to ti, Rosemary? Ne piši više.

— Stephen, dragi, kako je divno čuti tvoj glas.

— Budi oprezna, može li tko čuti? - Ta naravno, ne može. Oh, anđele, nedostaješ mi. A ja tebi? - Da, naravno. Ali nemoj pisati. Riskantno je.

— Je li ti lijepo moje pismo? Jesi li osjetio da sam s tobom? Dragi, želim biti uz tebe svaku minutu. Da li i ti tako osjećaš? - Da, ali ne preko telefona, curo moja.

— Tako si smiješno oprezan. Je li to važno?

— Mislim i na tebe, Rosemary. Ne bih mogao podnijeti da ti se bilo što dogodi zbog mene. - Nije mi važno što će mi se dogoditi. Ti to znaš. - Meni je važno, srce.

— Kada se vraćaš?

— U utorak. - Srest ćemo se u stanu u srijedu. - Da... ovaj, da.

— Dragi, jedva podnosim čekanje. Ne bi li mogao izmisliti nešto pa navratiti danas?

Oh, (Stephen, mogao bi! Politika ili nešto tako glupo?

— Bojim se, ne dolazi u obzir. - Ne vjerujem da ti upola nedostajem kao ti meni.

— Koješta, naravno da mi nedostaješ. i Kada je spustio slušalicu, bio je umoran. Zašto su žene tako uporne u svojoj nepromišljenosti? Rosemary i on moraju biti razboritiji.

Morat će se rjeđe sastajati. Poslije toga sve je postalo teško. Bio je zaposlen - vrlo zaposlen. Nije mogao Rosemary posvećivati isto toliko vremena kao i prije. A nezgoda je bila u tome što ona to nije mogla shvatiti. Pokušao joj je objasniti, ali ona uopće nije ' htjela slušati. - Ah, tvoja glupa politika - kao da je ona važna!

— Ali, jest važna. Nije shvaćala. Nije marila. Nije ju zanimao njegov posao, ambicije, njegova karijera. Jedino što je htjela bilo je vječno ponavljanje da je voli.

— Isto kao prije? Reci mi opet da me stvarno voliš. Jasno, mislio je, sada je to već bila stvarnost! Bila je dražesna, dražesna - ali s njom nisi mogao razgovarati.

Nevolja je bila i u tome što su se prečesto viđali. Veza se nije mogla održati na grozničavoj temperaturi. Moraju se sastajati rjeđe - popustiti malo. Ali to ju je učinilo vrlo zlovoljnom. Sada mu je neprestano predbacivala.

— Ne voliš me kao nekada. I tada bi je morao razuvjeravati, zaklinjati se da nije tako. A ona bi bez prestanka kopkala po svemu onom što joj je nekada bio rekao.

— Sjećaš li se kada si rekao da bi bilo lijepo da umremo zajedno? Da usnemo zauvijek u zagrljaju. Sjećaš li se kada si rekao da ćemo uzeti karavan i otići u pustinju? Samo zvijezde i deve - i tamo ćemo zaboraviti sve na svijetu?

Kakve sve smiješne gluposti čovjek ne kaže kada je zaljubljen! To se nije činilo ispraznim u ono vrijeme, ali kopkati po tome sada! Zašto žene ne mogu stvari ostaviti na miru? Muškarac ne želi da ga se neprekidno podsjeća na to kakvog je magarca učinio od sebe.

Dolazila je s iznenadnim nerazumnim zahtjevima. Ne bi li mogao otputovati u inozemstvo, na jug Francuske, pa da se tamo sretnu? Ili na Siciliju ili Korziku - na neko mjesto gdje nikada ne srećeš poznata lica? Stephen je oštro odgovorio da takvo mjesto ne postoji. I na najnevjerojatnijem mjestu srest ćeš nekog staroga školskog druga kojeg godinama nisi vidao. A onda je rekla nešto čega se uplašio.

— Pa to i ne bi bilo važno, zar ne? Odjednom je bio uznemiren, budan, hladan.

— Kako to misliš? Smiješila mu se onim istim očaravajućim smiješkom od kojeg mu je nekad srce htjelo iskočiti, od kojeg bi mu cijelo biće osjetilo žudnju. Sada je bio samo nestrpljiv.

— Leopard, dragi, katkad mislim kako smo glupi što pokušavamo nastavljati živjeti u toj potajnoj vezi. Ne vrijedi. Otiđimo zajedno. Prestanimo se pretvarati. Dobit ću razvod od Georgea, a ti od svoje žene, a onda se možemo vjenčati.

Tek tako! Katastrofa! Propast! I ona to ne shvaća!

— Ne bih ti dopustio da učiniš takvu stvar.

— Ali, dragi, nije mi stalo. Zbilja, nisam konvencionalna.

— Ali ja jesam. - Ja jesam, mislio je Stephen.

— Zaista mislim da je ljubav najvažnija stvar na svijetu. Nije važno što ljudi o nama misle. - Meni bi bilo važno, draga moja. Takav javni skandal značio bi kraj moje karijere.

— Ali, bi li to stvarno bilo važno? Ima stotinu drugih stvari koje bi mogao raditi.

— Ne budi smiješna. - Zašto uopće moraš raditi? Imam mnogo novaca, znaš to. Hoću reći, svog vlastitog, ne Georgeova. Mogli bismo lutati svijetom, otići u najčarobnije skrivene krajeve - one u kojima Možda još nitko nije bio. Ili na neki otok na Pacifiku - zamisli, vruće sunce, plavo more i koraljni grebeni.

Zamislio je. Otok na Južnom moru! Idiotska ideja! Za kakva ga je to čovjeka smatrala - za skitnicu s Južnog mora? Gledao ju je drukčijim očima. Praznoglava guščica! Bio je lud - mahnito lud. Ali sada je opet trijezan. I mora se izvući iz ' tog škripca. Mogla bi mu uništiti cijeli život ako ne bude oprezan. Kazao je ono što je već prije njega reklo stotine muškaraca. Moraju prekinuti s tim - tako je pisao. Želi biti fer prema njoj. Ne može preuzeti rizik da je unesreći. Ona to ne razumije, i tako dalje, i tako dalje. Sve je svršeno, mora je uvjeriti da je tako.

Ali bilo je to upravo ono u što nije htjela vjerovati. Ne može to samo tako.

Obožavala ga je, voljela više no ikada, nije mogla živjeti bez njega! Jedino je pošteno da kaže mužu, a i Stephen je trebao sve otkriti svojoj ženi! Sjetio se kako je bio hladan kad je sjeo s njezinim pismom u ruci. Mala glupača! Smiješna, uporna glupača!

Otišla bi ravno Georgeu Bartonu, izbrbljala sve i George bi joj dao razvod, navodeći njega kao sukrievca. I Sandra bi požurila s razvodom. U to uopće nije sumnjao.

Jednom mu je bila govorila o nekoj prijateljici i rekla ovo: I, naravno, kada je otkrila muževljevu vezu s drugom, što joj je preostalo nego da zatraži razvod.

Sandra bi isto uradila. Bila je ponosna. Nikada ne bi dijelila muškarca. A onda bi s njim bilo svršeno, nestala bi podrška utjecajnih Kidderminstera. Bio bi to skandal koji ne bi mogao preživjeti, iako je javno mnijenje sad širokogrudnije nego prije.

Ipak, ne i u njegovu slučaju! Do viđenja snovi i ambicije! Sve slomljeno, uništeno - i sve zbog mahnite zalucienosti jednom šašavom ženom.

Bila je to obična pubertetska ljubav. Pubertetska ljubav koja se dogodila u krivom trenutku života. Izgubio bi sve što je stavio na kocku. Poraz. Sramota. Izgubio bi Sandru. I odjednom je spoznao da je upravo to ono što bi ga najviše pogodilo.

Izgubiti Sandru. Sandru četvrtasta bijela čela, jasnih očiju boje lješnjaka, Sandru, dragu prijateljicu i suradnicu, svoju arogantnu, ponosnu, lojalnu Sandru. Ne, ne bi mogao ostati bez nje, ne bi mogao...

Sve osim toga. Na čelu mu izbiše kapljice znoja. Nekako se mora izvući iz te gužve.

Mora natjerati Rosemary da se pokori razumu. Ali hoće li moći? Rosemary i razum nisu išli zajedno. A da joj kaže da, naposljetku, voli svoju ženu? Ne. Ne bi povjerovala. Bila je tako glupa. Šupljoglava i nametljivo posesivna. Još ga je voljela u tome je bila nesreća. Obuzeo ga je slijepi bijes. Kako će je, za ime svijeta, utišati?

Začepiti usta? Ne bi pomoglo ništa osim otrova, pomislia je gorko.

Jedna je osa zujala oko njegove ruke. Buljio je rastreseno. Uletjela je u kristalnu zdjelu s džemom i pokušavala se izvući iz nje. Poput mene, mislio je, ulovljena na slatko a sada se ne može izvući, jedno stvorenje. Ali on, Stephen Farraday, već će se nekako izvući. Vrijeme, mora igrati na vrijeme. Rosemary je upravo болоvala od gripe. Poslao joj je konvencionalan znak pažnje - kitu cvijeća.

To mu je donijelo trenutno olakšanje. Idućeg tjedna su on i Sandra trebali večerati s Bartonovima na rođendanskom slavlju u čast Rosemary. Rosemary je bila rekla:...

— Neću ništa poduzeti do svog rođendana. Bilo bi preokrutno prema Georgeu. Toliko se priprema za tu večeru. Tako je drag. Kada to prođe, sporazumjet ćemo se nekako.

A što ako je grubo izvijesti da je sve završeno, da mu više nije stalo? Stresao se.

Ne, nije se usuđivao. Mogla se histerično ispovjediti Georgeu. Bila je kadra i doći Sandri. Čuo je njezin plačljiv, izbezumljen glas.

— Kaže da mu više nije stalo, ali ja znam da to nije istina. Pokušava biti lojalan - taktizirati s vama - ali znam da ćete se složiti sa mnom da je jedini izlaz u iskrenoj ljubavi. Zbog toga vas molim da mu date slobodu. To je upravo onaj njezin odvratni stil kojim, bi se sigurno poslužila. A Sandra bi, ponosna i prkosna, rekla: Neka uzme svoju slobodu. Ne bi vjerovala. Kako bi mogla vjerovati?

A kada bi Rosemary iznijela ona pisma? Kako je bio glup da ih napiše! Samo nebesa znaju što sve nije napisao u njima. Dovoljno i previše da je uvjere - pisma kakva njoj nikada nije napisao. Mora nešto izmisliti, nešto što će utišati Rosemary. šteta je, mislio je sumorno, što ne živimo u vrijeme Borgia... Otrov u čaši šampanjca gotovo je jedina stvar koja bi umirila Rosemary. Da, zaista je bio pomislio na to. Kalijev cijanid u njezinoj čaši šampanjca, kalijev cijanid u večernjoj torbici. De Oresija poslije gripe. A preko stola, Sandrine oči sreću se s njegov ima. Gotovo prije godinu dana - i on...

5. Alexandra Farraday

Sandra Farraday nije zaboravila Rosemary Barton. Mislila je na nju i sada - sjećala se kakva je bila u restoranu one noći. Sjetila se svog zatamljenog uzdaha i kako ju je promatrao Stephen kada je podigla pogled...

Je li pročitao istinu u njezinim očima? Je li spazio mržnju, mješavinu groze i trijumfa? Prije gotovo godinu dana - a pamti svaki detalj kao da se zbilo jučer!

Ružmarin, to je za spomen.^[2] Kakva stravična istina! Ništa ne, vrijedi kad mrtva osoba i dalje živi u sjećanju. Možda i u Stephenovu? Nije znala, ali je to smatrala vjerojatnim.

Taj "Luxembourg", taj mrski restoran s odličnom hranom, okretnom i brzom poslugom, raskošno uređen i opremljen. To mjesto nisi mogao izbjeći, jer su vas ljudi uvijek pozivali baš onamo.

Bila bi voljela zaboraviti - ali sve se urotilo protiv nje da bi je prisililo pamtiti. Čak ni Fairhaven više nije bio izuzetak otkad se George Barton doselio u Little Priors.

Zaista neobično od njega. George Barton je bio čudak. Ni približno onakav susjed kakva bi željela imati. Njegova je nazočnost u Little Priorsu pokvarila draž i mir Fairhavena. Do toga ljeta Fairhaven je bio mjesto oporavka i odmora, mjesto u kojem su Stephen i ona bili sretni, ako su ikada bili sretni?

Stisnula je usnice. Da, tisuću puta, da! Mogli su biti sretni da nije bilo Rosemary.

Rosemary je bila ta koja je uzdrmala krhku građevinu uzajamnog povjerenja i nježnosti koju su Stephen i ona započeli dizati. Nešto, neki instinkt, govorio joj je da sakrije vlastiti žar, bezgraničnu

odanost. Voljela ga je od trenutka kad joj je prišao onoga dana u kući glumeći plhost, praveći se da ne zna tko je. A znao je.

Nije mogla reći kada je postala svjesna te činjenice. Jednom poslije vjenčanja, kada je razradivao neku svoju finu strategiju kojom je želio postići da se prihvati prijedlog za izmjenu zakona. Tada joj je sijevnulo u glavi: to me podsjeća na nešto!

Poslije je shvatila da je to bila ista taktika koju je primijenio onoga dana.

Tu je činjenicu prihvatila bez čuđenja, kao da je to bilo nešto čega je bila odavno svjesna, a što je tek sada izbilo na površinu. Od dana njihova vjenčanja znala je da je ne voli kao ona njega. Ali je smatrala mogućim da on, zapravo, nije sposoban tako voljeti. Da je snaga te ljubavi njezino vlastito nesretno nasljeđe. Voljeti do očajanja, znala je to, dubinom osjećaja nesvakidašnjom u žena! Bila je spremna umrijeti za nj; lagati i spletkariti za nj, patiti zbog njega! Umjesto toga, ponosno i rezervirano je prihvatila mjesto koje joj je namijenio. Želio je njezinu suradnju, simpatiju, njezinu aktivnu i intelektualnu pomoć. Nije od nje tražio njezino srce, već mozak i one materijalne prednosti koje joj je rođenje bilo pribavilo. Nikada ga ne bi posramila izrazom privrženosti koji on ne bi mogao uzvratiti. Iskreno je vjerovala da mu se dopada, da mu godi njezino društvo. Maštala je o budućnosti u kojoj će joj teret biti neizmjereno olakšan - budućnost nježnosti i prijateljstva.

Volio ju je, mislila je, na svoj način: A tada je došla Rosemary. Ponekad se pitala, bolno izvijenih usana, kako je mogao zamišljati da ona ne zna. Znala je od prvog trenutka - gore u St. Moritzu - kada je opazila način na koji je pogledao tu ženu.

Znala je dan kada mu je postala ljubavnica... Znala je miris koji je upotrebljavalo to stvorenje... Pročitala je na Stephenovom pristojnom licu, u odsutnim očima, čega se prisjećao, na što je mislio - na tu ženu - ženu koju je upravo bio napustio! Teško je procijeniti patnju kroz koju je prošla, mislila je umorno. Trpeći iz dana u dan paklene

muke, oslanjajući se jedino na svoju vjeru u hrabrost, svoj prirodni ponos.

Nije otkrivala i nikada to ne bi učinila, kako se osjećala. Smršavila je i postala blijeda. Prisiljavala se da jede, ali se nije mogla prisiliti da spava. Duge je noći proležala suhих očiju, buljeći u mrak. Prezerala je uzimanje umirujućih sredstava.

Izdržat će. Pokazivati povrijeđenost, izjašnjavati se, protestirati - sve su joj te stvari bile odvratne. Imala je trunku utjehe, istina slabe.

— Stephen je nije želio ostaviti. Premda je uzrok bila njegova karijera a ne privrženast, činjenica je ostala. Nije ju želio ostaviti: Jednog će dana zaslijepljenost možda proći... Naposljetku, što je mogao vidjeti u toj djevojci?

Bila je privlačna i lijepa - ali bile su to i druge žene. Što je to našao u Rosemary Barton što ga je tako zaludilo? Bila je glupa - smiješna. I čak, za to se najviše uhvatila, nije bila osobito zabavna. Da je imala duha, šarma, provokativnosti - to su stvari koje drže muškarca.

Sandra je počela vjerovati kako će se stvar završiti, kako će se Stephen umoriti.

Bila je uvjerenjena da mu je posao najvažniji u životu. Bio je predodređen za velike - stvari i znao je to. Posjedovao je mozak državnika i volio se njime služiti. Bio je to njegov životni poziv. Zacijelo će to shvatiti kada žar popusti. Nikad ni na trenutak Sandra nije pomišljala da ga ostavi. Nikada nije došla na tu pomisao. Bila je njegova, tijelom i dušom, da je uzme ili ostavi. Za nju je značio život, postojanje. Ljubav je u njoj plamtjela srednjovjekovnim žarom.

Jednom se u njoj probudila nada. Otišli su u Fairhaven. Činilo se da je Stephen normalniji, više svoj. Osjetila je da se obnovila stara simpatija između njih. To ju je obodriilo. Još ju je želio, uživao u njezinu društvu, vjerovao u njezin sud. Na tren se oslobodio iz kandža te žene. Izgledao je sretnije, više nalik na sebe. Ništa nije

bilo nepovratno upropašteno. Oporavljao se. Kada bi se barem mogao odlučiti da raskine s njom...

Onda su se vratili u London i Stephen se ponovo zakopao. Izgledao je divlje, zabrinuto, bolesno. Više se nije mogao usredotočiti na posao. Mislila je da zna uzrok.

Rosemary je željela da ode s njom... Odlučivao se da prekine sa svim do čega mu je bilo najviše stalo. Ludost! Mahnitost!

To je čovjek kojem će posao uvijek biti na prvom mjestu - tipičan Englez. Mora da, duboko u sebi, to zna. Da, ali Rosemary je dražesna - i vrlo ograničena. Stephen ne bi bio prvi čovjek koji je odbacio karijeru zbog neke žene i poslije zažalio zbog toga. Jednoga dana na nekom koktelu Sandra je uhvatila nekoliko riječi.

— ...govorila Georgeu... moramo se odlučiti. Uskoro nakon toga Rosemary je dobila gripu. U Sandri se rodila nada. A ako oboli od upale pluća? To se događa poslije gripe. Upravo prošle zime jedna je njezina mlada prijateljica tako umrla. Ako Rosemary umre? Nije pokušavala potisnuti tu misao - nije se zgražala nad sobom.

Imala je dovoljno snage da mrzi postojano. Mrzila je Rosemary Barton. Da može mislima ubiti, bila bi je ubila. Ali misli ne ubijaju. Misli nisu dovoljne...

Kako je Rosemary divno izgledala one večeri ; u Luxembourgu dok joj je svijetlo lisičje krzno klizilo niz ramena u ženskoj garderobi! Tanja, blijeda nakon bolesti - dašak slabunjavosti pridonosio je eteričnosti njezine ljepote. Pred zrcalom je dotjeravala lice...

Iza nje je Sandra promatrala njihov spojen odraz u zrcalu. Vlastito lice, kao isklesano, hladno i beživotno. Bezosjećajna, reklo bi se, hladna, tvrda žena.

— Oh, Sandra, zauziram li cijelo zrcalo? upitala je Rosemary.

— Upravo sam gotova. Ova me gripa dotukla. Izgledam bijedno! A i osjećam se slabo, imam i glavobolju.

— Boli vas glava večeras? - tiho upita Sandra s pristojnim zanimanjem.

— Pomalo. Nemate li aspirin?

— Imam "Cachet Feivre". Otvorila je torbicu i izvadila zamotak. Rosemary ga je prihvatila.

— Spremit ću ga u torbicu, za svaki slučaj. Ona samopouzdana tamnokosa djevojka, Bartonova tajnica, promatrala je tu malu transakciju. Prišla je zrcalu i samo se lagano napudrala. Zgodna djevojka, gotovo privlačna. Sandri se učinilo da ne voli Rosemary. Onda su izišle iz garderobe, Sandra prva, zatim Rosemary, za njom gospođica Lessing. Ah, naravno, i ona djevojka, Iris, Rosemaryna sestra, bila je tamo. Vrlo uzbuđena, velikih sivih očiju, u bijeloj haljini. Izišle su i pridružile se muškarcima u predvorju. Glavni je konobar dotrčao i odveo ih do njihova stola. Prošli su ispod velikog nadsvođenog luka i nije bilo ničega, baš ničega, da nekog od njih upozori kako Rosemary više nikada neće izići kroz ta vrata živa...

6. George Barton

Rosemary... George Barton je spustio čašu i zabludio se u vatru. Popio je upravo dovoljno da osjeti samosažaljenje. Kako je bila dražesna djevojka. Uvijek je ludovao za njom. Bila je toga svjesna, ali uvijek se bojao da će ga ismijati. Kad ju je prvi put zaprosio, nije gajio nikakve nade. Mrmljao i ponašao se kao luda.

— Znaš, stara moja, bilo kada - samo moraš reći. Znam da ne vrijedi. Ne bi me ni pogledala. Uvijek sam bio užasna budala. Sad mi je i počeo rasti i trbuh. Ali ti znaš što osjećam, zar ne, eh? Hoću reći, uvijek sam tu. Znam, zapravo nemam šanse, ali mislio sam samo spomenuti. Rosemary se nasmijala i poljubila ga u čelo. ;

— Srce si, George, i sjetit ću se ljubazne ponude, ali zasad se ne udajem ni za koga.

— To je u redu. Imaš mnogo vremena da biraš. Samo ti izaberi! - odvratio je ozbiljno.

Nikad se nije bio nadao - nije imao istinske nade. Upravo je zbog toga bio tako skeptičan, tako zbunjen, kada je Rosemary izjavila da će se udati za njega. Ona, naravno, nije bila zaljubljena u njega. Znao je to vrlo dobro. To je, zapravo, i sama priznala. - Razumiješ, zar ne? želim se srediti, osjetiti sreću i sigurnost. S tobom ću to moći... Bolesna sam od zaljublivanja. Nikada ne ispadne dobro i obavezno završava svinjarijom. Dopadaš mi se, George. Zgodan si, zabavan i drag, a smatraš me divnom.

Upravo to želim.

— Postojan sam u tome. Bit ćemo kraljevski sretni - odgovorio je prilično nesuvislo.

Nije to bilo daleko od istine. Bili su sretni. čak je u mislima uvijek bio skroman.

Govorio je sebi kako mora biti posrtanja. Rosemary se neće zadovoljiti dosadnjakovićem kakav je bio. Bit će incidenata! Sam je sebe pripremio da prihvati - incidente! Čvrsto će vjerovati kako oni neće trajati. Rosemary će mu se uvijek vratiti. Samo da Lise privikne na to i sve će biti dobro. Jer, ona ga je voljela.

Njezina je privrženost bila postojana i nepromjenljiva. Postojala je sasvim odvojeno od njezinih flertova i ljubavnih avantura. Sebe je izvježbao da ih prihvati. Smatrao je da su te stvari neizbježne kod osoba tako prijemčive naravi i izuzetne ljepote.

Ono na što nije računao bile su vlastite reakcije. Flertovi s ovim ili onim mladićem nisu značili ništa, ali kada je prvi put naslutio ozbiljnu vezu... Vrlo brzo je spoznao, osjetio razliku u njoj. Bila je sve nemirnija, proljepšala se, sva je zračila nekim sjajem. A tada su grube i očite činjenice potvrdile ono što mu je govorio instinkt.

Sjetio se dana kada je ušao u njezinu dnevnu sobu i kada je rukom instinktivno pokrila stranicu pisma koje je pisala. Tada je znao. Pisala je ljubavniku. Zatim se, pošto je izišla iz sobe, zaustavio kraj stola. Pismo je bila uzela sa sobom ali je list bugaćice bio još gotovo vlažan. Odnio ga je do prozora, podigao i prepoznao Rosemaryn brzi rukopis: Samo moj, voljeni, dragi... Zašumilo mu je u ušima. U tom trenutku shvatio je što je osjećao Othello. Mudre odluke? Koješta! Jedino je ostao običan čovjek.

Volio bi je zadaviti. Volio bi hladnokrvno ubiti tog tipa. Tko je on? Onaj momak Browne? Ili ona stjenica Stephen Farraday? Obojica bleje u nju. Ugledao je svoje lice u prozorskom staklu. Oči su mu bile krvave. Izgledao je kao da će dobiti napadaj. Prisjetivši se tog trenutka, George Barton je ispustio čašu iz ruke. Ponovo je osjetio isto gušenje, isti šum u ušima. Čak i sada. S naporom je otjerao sjećanje.

Ne smije opet počinjati s tim. To je prošlo - s tim je završeno. Više nikad neće tako patiti. Rosemary je mrtva. Mrtva i smirena. I on je smiren. Neće više patiti...

Da, upravo je to bilo ono što je za nj značila njezina smrt. Mir... Nikada to nije povjerio čak ni Ruth. Dobroj curi, Ruth. Stvarno nije znao što bi bez nje. Ka ko je pomagala. Suosjećala. I nikad ni nagovještaj erotike. Nije ludovala za muškarcima kao Rosemary... Rosemary... Rosemary dok je sjedila za okruglim stolom u restoranu. Malo omršavjela nakon gripe, ali ljupka, tako ljupka.

I samo sat g kasnije... Ne, neće misliti na to. Ne sada. Njegov plan. Mislit će na Plan. Prvo će razgovarati s Raceom. Pokazat će mu pisma. što li će Race otkriti u tim pismima. Iris je bila smetena. Očito nije imala pojma ni o čemu. Sada je bio gospodar situacije. Sve je pripremio. Plan. Sve je razrađeno. Datum. Mjesto. `

Drugog studenoga. Na Dan mrtvih. To će biti ono pravo. Luxembourg, naravno.

Pokušat će osigurati isti stol. I iste goste. Anthony Browne, Stephen Farraday, Sandra Farraday. Zatim, naravno, Ruth, Iris i on. A kao sedmog gosta dovest će Racea. Racea koji je i prvi put trebao biti na večeri. A jedno će mjesto biti prazno.

Bit će to sjajno! Dramatično! Ponavljanje zločina. Pa, ne baš ponavljanje... Njegove su se misli vratile unatrag - Rosemaryn rođendan... Rosemary, ispružena preko stola - mrtva...

Druga knjiga

Dan mrtvih - Evo ružmarin, to je za spomen^[3]

1. Lucilla Drake je cvrkutala.

To je bila riječ koja se oduvijek upotrebljavala u obitelji, riječ koja je zaista prikladno opisivala zvukove koji su izlazili s Lucillinih usana. Toga jutra bila je zauzeta mnogim stvarima - bilo ih je tako mnogo da joj je bilo teško usmjeriti pažnju na bilo koju od njih. Našla se pred neminovnosti povratka u grad i kućnim problemima vezanim uz selidbu. Posluga, domaćinstvo, odlaganje stvari preko zime, još tisuću manje značajnih detalja - a sve to pomiješano s brigom o Irisinu izgledu.

— Zaista, draga moja, vrlo sam zabrinuta zbog tebe - bijela si kao zid - kao da uopće nisi spavala - jesi li spavala? Jer ako nisi, imamo pri ruci odlično sredstvo za spavanje dr Wylieja ili, zapravo, dr Gaskella? To me podsjetilo da moram otići do dobavljača živežnih namirnica i govoriti s njime osobno - ili su dvorkinje naručivale nešto na svoju ruku, ili nas je svjesno varao. Nabavljane su kutije i kutije deterdženta - a ja nikad neću dopustiti više od tri tjedno. Ali možda bi neki tonik bolje poslužio? Eatonov sirup, to su mi obično davali dok sam bila djevojka. I špinat, naravno. Reći ću kuharu da danas priredi špinat za ručak. Iris je bila previše bezvoljna, a i navikla na zbrkani stil gospode Drake, a da bi zapitala zašto je spominjanje dra Gaskella navelo njenu tetku da se sjeti trgovca živežnim namirnicama. Iako bi najvjerojatnije na njezino pitanje stigao brzi odgovor:

— Zato što se trgovac zove Cranford, draga.

— Umovanje tetke Lucille samo je njoj bilo uvijek kristalno bistro. Iris je jedino, s ono nešto preostale energije uspjela izustiti:

— Izvrsno se osjećam, tetko Lucilla.

— Podočnjaci - zaključila je gospocia Drake. - Previše si radila.

— Nisam radila ništa... već tjednima.

— To ti misliš, mila. Ali tenis iscrpljuje mlade djevojke. A čini se i da ovdašnji zrak izaziva uznemirenost. Ovo mjesto je u kotlini. Da - se George posavjetovao, sa mnom., umjesto s djevojkom... –

Djevojkom? - S onom miss Lessing do koje toliko drži. Sve je kako i treba biti, u redu, usuđujem se reći - ali je velika greška dopustiti joj da se makne s mjesta kamo zapravo pripada. Ohrabriti je da se počne smatrati članom obitelji. Toj ne treba mnogo hrabrenja za takvo što, rekla bih.

— No, dobro, tetko Lucilla, ali Ruth jest gotovo član obitelji. Gospođa Drake je otpuhnula kroz nos.

— Ona to misli - to je posve jasno. Jadni George - zaista je naivan kad su u pitanju žene. Ali neće to proći tek tako, Iris: Georgea treba zaštititi od njega samog i da sam na tvom mjestu pokazala bih joj na jasan način, kakav već zaslužuje, da ne dolazi u obzir nikakva ideja o vjenčanju. Iris se na trenutak trgnula iz apatije.

— Nikad nisam pomislila da bi se George mogao oženiti njome.

— Ne vidiš što ti se događa ispred nosa, dijete. Naravno, ti nisi iskusila život kao ja.

— Iris se protiv, volje nasmiješila. Tetka Lucilla je ponekad bila zaista vrlo zabavna.

— Ta mlada žena lovi muža.

— Što tu ne valja? - upitala je Iris.

— Naravno da ne valja. - Ne bi li to bilo zapravo zgodno?

— Tetka je zurila u nju, - Zgodno za Georgea, mislim. Čini mi se da imaš pravo, znaš.

Vjerujem da joj je drag. A ona bi mu bila vrlo dobra žena. Gospođa Drake je zagundala i neki gotovo indignirani izraz pojavio se na njezinom simpatičnom licu, pomalo nalik na ovcu.

— George i sada ima svu brigu koja mu je potrebna. što bi još mogao poželjeti?

Odlična hrana i rublje u savršenom redu. Osim toga, mora da mu je ugodno što u kući ima tako privlačnu mladu djevojku poput tebe. A kada se jednoga dana udaš, nadam se da ću se još uvijek moći brinuti za njegovu udobnost i zdravlje. Isto tako dobro, ako ne i bolje od neke mlade žene iz ureda - što ona zna o domaćinstvu? Brojevi i knjižurine i stenografija i daktilografija - čemu to služi muškarcu u kući?

Iris se nasmiješila i kimnula glavom, ali se nije htjela sporiti o tome. Misli je na djevojčinu kosu, tamnu i glatku kao saten, na njezin svijetao ten i stas, tako pristao u strogo krojenim kostimima, koje je rado nosila. Jadna tetka Lucilla, više ni na što nije mogla misliti osim na udobnost i kućanstvo, a o romantici je vjerojatno već odavno sve zaboravila. A možda joj nikad, mislila je Iris, prisjećajući se svojeg ujaka iz doba vjenčanja, nije previše značila. Lucilla Drake je bila polusestra Hectora Marlea, dijete iz prvog braka. Postala je druga majka svojem znatno mladem bratu kad je umrla njegova majka. Vodeći bratovljevo domaćinstvo postala je prava usidjelica. Bila je blizu četrdesetih godina kad je upoznala velečasnog Caleba Drakea, pedesetogodišnjaka. Njezin brak nije dugo trajao, jedva su prošle dvije godine, a već je bila udovica s malim sinom.

Majčinstvo, kasno i neočekivano, bilo je krajnje iskustvo njezinog života. Sin je postao za nju tjeskoba, izvor žalosti i novčanih neprilika - ali nikad razočaranja.

Gospođa Drake je odbijala da u svojem sinu Victoru prepozna išta drugo osim privlačne slabosti karaktera. Victor je bio lakovjeran - loši drugovi su ga odvlačili na krivi put jer im je previše vjerovao. Victor nije imao sreće. Victora su varali. Bio je pion pokvarenih ljudi koji su iskorištavali njegovu naivnost. Njezino simpatično, pomalo priglupo lice stvrdnulo bi se u izraz tvrdoglavosti kada bi netko počeo kritizirati Victora. Barem je ona poznavala svojega sina. Bio je to dragi dječak, pun entuzijazma i to su iskorištavali njegovi prijatelji. Nitko nije bolje od nje znao koliko je Victoru bilo teško pri duši kad je morao od nje

tražiti novac. Ali kad bi se, jadnik, našao u takvoj situaciji, što mu je drugo preostalo? Ta nije imao nikoga drugog na svijetu kome bi se obratio.

Unatoč svemu, običavala je priznati, Georgeov poziv da dođe živjeti s njim za Iris došao je kao dar s neba, upravo u trenutku kad se našla u očajanom materijalnom škripcu. Bila je vrlo zadovoljna, pa i sretna prošle godine, i ne bi bilo u ljudskoj prirodi da mirno gleda na mogućnost da je istisne neka nadobudna mlada žena, koja bi se, tako je Lucilla sebe uvjerala, udala za Georgea jedino zbog njegova novca.

Jasno da je, upravo to bilo posrijedi! Ugodan dom i bogati popustljivi muž. Nitko ne bi mogao uvjeriti staru tetku Lucillu da postoje mlade žene koje uistinu vole raditi da bi se prehranile! Djevojke su bile takve od pamtivyjeka - ako bi uspjele naći muškarca koji bi im omogućio udoban život, pretpostavile bi ga radu. Ona Ruth Lessing bila je lukava, znala je kako će sebi izboriti položaj povjerljive osobe koja savjetuje Georgea o načinu kako će namjestiti kuću, znala je kako postati nezamjenjiva - ali, na sreću, barem je jedna osoba znala što je Ruth naumila! Lucilla Drake je nekoliko puta kimnula glavom tako da joj je zadrhtao dvostruki podbradak, podigla je obrve u znak nadmoćne mudrosti i napustila tu temu radi jedne druge, podjednako zanimljive i možda čak hitnije. - Ne mogu se odlučiti u vezi s pokrivačima, srce. Nikako nisam mogla saznati hoćemo li biti odsutni sve do idućeg proljeća ili George namjerava dolaziti ovamo na vikende. Nije mi htio ništa kazati.

— Vjerojatno to ni sam ne zna.

— Iris je pokušavala skrenuti pažnju u pravcu koji joj se činio posve nevažan. - Bude li lijepih dana, možda će biti ugodno ponekad navratiti ovamo. Ipak, mislim da mi do toga nije odviše stalo. No kuća će nas čekati ako zaželimo doći.

— Da, mila., ali željela bih znati. Jer vidiš, ako nećemo dolaziti sve do iduće godine, pokrivači moraju biti spremljeni i posuti naftalinom. Naprotiv, ako namjeravamo dolaziti, to nije potrebno, jer će se

pokrivači upotrebljavati. A miris naftalina je tako neugodan. Dobro, pa nemoj ga metnuti...

— Da, ali ljetno je bilo tako vruće i posvuda je bilo mnoštvo moljaca. Svi kažu da je ovo bila dobra godina za moljce. I za ose, naravno. Hawkins mi je jučer rekao da je ljetos uništio trideset osinjih gnijezda - trideset, zamisli...

Iris je zamislila Hawkinsa kako se šulja u zoru - noseći cijanid - cijanid...

— Rosemary. Zašto ju je sve vraćalo natrag. Slabašni zvuk glasa tetke Lucille u međuvremenu je prešao na novu temu...

— Da li bi srebrninu trebalo pohraniti u banci ili ne bi? Alexandra je pričala o mnogim provalama - iako mi, naravno, imamo čvrste prozorske kapke - ne volim način na koji se ona češlja - čini joj lice tvrdim - ali mislim da ona i jest tvrda žena. I nervozna.

Svi su danas nervozni. Kad sam bila mlada, ljudi nisu znali što su to živci. To me podsjetilo na Georgeov izgled u posljednje vrijeme - možda će imati gripu? Već sam se nekoliko puta zapitala nije li grozničav. No možda je to samo neka poslovna briga.

Djeluje mi, znaš, kao da nešto ima na umu.

Iris je zadrhtala i Lucilla je uzviknula u trijumfu: - Eto, nisam li ti rekla da si se prehladila.

2.

O, da barem nikad nisu ovamo došli. Sandra Farraday izustila je te riječi s takvom gorčinom da se njezin muž iznenađeno okrenuo. Učinilo mu se kao da je izgovorila njegove vlastite misli - misli koje je s velikim naporom pokušavao sakriti. Dakle i Sandra je osjećala isto što i on? I ona je, znači, osjećala da su im pokvarili Fairhaven, upropastili mir ti novi susjedi udaljeni tek milju od njih.

— Nisam znao da ih i ti tako doživljavaš. Istoga trenutka, ili mu se to samo pričinilo, ona se povukla u sebe.

— Važno je tko su ti susjedi na ladanju. Ili ih moraš prihvatiti kao prijatelje ili se sasvim ograditi od njih; nema mogućnosti da ih, kao u Londonu, tretiraš kao znance.

— Ne - potvrdio je Stephen - nema mogućnosti. - I sada smo vezani za to neobično društvo. Oboje su šutjeli, razmišljajući o prizoru koji se zbio za vrijeme ručka.

George Barton se držao prijateljski, čak pomalo euforično u nekom prikrivenom uzbuđenju. Oboje su to osjetili. U posljednje vrijeme George Barton se ponašao uistinu vrlo neobično. Prije Rosemaryne smrti, Stephen nije mnogo obraćao pažnju na njega. George je bio negdje u pozadini, dobroćudni dosadni muž mlade i krasne žene. Stephen nikad nije osjetio ni najmanji nemir zbog tog preljuba. George je bio muž koji je upravo rođen da bude varan. Toliko stariji od nje – lišen privlačnosti tako tužne da se zadrži lijepa i hirovita žena. Je li George zaista bio prevaren?

Stephen to nije vjerovao. George je, mislio je Stephen, predobro poznao Rosemary. Ljubio ju je, a bio je i muškarac sklon potcjenjivanju svoje moći da zadrži ženino zanimanje za sebe. Ipak, mora da je George patio...

Stephen se počeo pitati kako se zapravo George osjećao kad je Rosemary umrla. On i Sandra rijetko su ga vidali u mjesecima poslije tragedije. Tek kad se iznenada pojavio kao blizak susjed u Little Priorsu, George je ponovo ušao u njihove živote, ali Stephenu se odmah učinio drukčiji nego prije.

Bio je življi, odlučniji. I - da, svakako, bio je čudan. I danas je bio čudan. Onaj naglo izgovoreni poziv. Svečanost u čast osamnaestog rođendana Iris. On se zaistinu nada da će oboje, Stephen i Sandra, moći prihvatiti njegov poziv., Stephen i Sandra bili su tako ljubazni prema njima ovdje. Sandra je hitro odvratila da će to, svakako, biti divno. Naravno, Stephen će biti prilično zauzet kad se vrate u London, pa i njoj predstoje mnogi dosadni poslovi, ali se nada da će ipak uspjeti doći.

— Dakle, najbolje da ugovorimo dan odmah, zar ne? Georgeovo lice - s razdraganim smiješkom i upornim pogledom.

— Možda jedan dan poslije idućeg tjedna srijeda ili četvrtak? Četvrtak je 2. studenoga. Hoće li vam to odgovarati? Možemo izabrati bilo koji dan koji vam odgovara. Bio je to poziv koji je čovjeka čvrsto obavezivao - u tom je pozivu postajao određeni nedostatak društvenog savoir-faire.

Stephen je opazio kako je Iris Marle pocrvenjela i smela se. Sandra se držala savršeno. Sa smiješkom se prepustila neizbježnoj sudbini i izjavila kako im i četvrtak 2. studenoga posve odgovara.

— Bolje- da ne idemo - naglo je rekao Stephen. Sandra je polako okrenula lice prema njemu. Izraz joj je bio zamišljen.

— Misliš?

— Možemo lako pronaći izgovor.

— On će nastojati da dodemo u neko drugo vrijeme - ili će promijeniti dan. Čini se da mu je vrlo stalo do našeg dolaska.

— Ne mogu shvatiti zbog čega. To je proslava Irisina rođendana - a ne vjerujem da je njoj osobito stalo do našeg društva.

— Ne, ne... - Sandrin glas je zvučao odsutno. - Znaš li gdje će se održati proslava? upitala je.

— Ne znam.

— U "Luxembourgu". šok ga je gotovo lišio dara govora. Osjetio je kako mu boja nestaje s lica. Pribrao se i susreo njezin pogled. Da li mu se to samo učinilo ili je u njemu bilo neko značenje?

— Pa to je besmisleno - uzviknuo je, pokušavajući sakriti osjećaje.

— Luxembourg, gdje se... da sve ponovo oživi. Taj je čovjek lud!

— I ja sam to pomislila.

— U tom slučaju svakako ćemo odbiti poziv. Cijela - cijela je stvar užasno neugodna.

Sjeti se onog publiciteta - fotografija po novinama.

— Sjećam se neugodnosti - rekla je Sandra. - Zar on ne shvaća kako je to za sve nas nezgodno?

— On ima svoj razlog, znaš, Stephen. Povjerio mi ga je.

— Koji razlog? Bio joj je zahvalan što nije gledala u njega kad je progovorila.

— Poslije ručka me pozvao u stranu i izjavio je kako mi želi objasniti. Kazao je da se djevojka - Iris- nikad nije posve oporavila od šoka zbog sestrine smrti. Zastala je i Stephen je nevoljko rekao:

— Vjerujem da bi to moglo biti istinito uopće ne izgleda dobro. Upravo sam za vrijeme ručka pomislio kako loše izgleda.

— Da, i ja sam to primijetila - iako se poslije uglavnom činilo da je dobrog zdravlja i raspoloženja. Ali ja ti prepričavam ono što mi je kazao George Barton. Rekao mi je da je Iris uporno izbjegavala Luxembourg nakon svega.

— Ne čudim se...

— Ali on to smatra pogrešnim. Čini mi se da se savjetovao s nekim psihijatrom - jednim od onih modernih ljudi - i njegov je savjet da se poslije bilo kakva šoka treba suočiti s problemom, a ne izbjegavati ga. Mislim da je to isto kao otpraviti na letenje pilota odmah nakon zračne nesreće. - Da li specijalist preporučuje i drugo samoubojstvo?

— On misli da treba prevladati asocijacije vezane s restoranom - tiho je odvrtila Sandra.

— Predložio je običnu prijatnu večeru, po mogućnosti s istim ljudima.

— Vrlo ugodno za te ljude!

— Zar te to zaista toliko smeta, Stephen? Iznenada je postao oprezan.

— Naravno da me ne smeta - brzo je odgovorio. - Samo sam pomislio da je to pomalo mračna ideja. Osobno ni najmanje ne marim... zapravo sam mislio na tebe. Ako tebi ne smeta...

— Smeta mi - prekinula ga je. - I to mnogo. Ali zbog Georgeovih razloga vrlo je teško odbiti poziv. Na kraju krajeva, u posljednje sam vrijeme često bila u Luxembourgu - a i ti si bio. Čovjeka neprestano pozivaju onamo.

— Ali ne u takvim okolnostima.

— Ne.

— Kao što kažeš, teško je odbiti... i ako to učinimo, poziv će biti ponovljen – nastavio je Stephen.

— Ali nema nikakva razloga, Sandra,. zbog kojeg bi ti to morala podnositi. Ja ću a poći, a ti se možeš izvući u posljednjem trenutku - glavobolja, prehlada - nešto u tom stilu. Vidio je kako podiže bradu.

— To bi bilo - kukavički. Ne, Stephen, ideš li ti, i ja ću. Naposljetku - položila mu je ruku na rame - ma kako malo značio naš brak, treba da budemo zajedno barem u neprilikama. Zurio je u nju - nijem zbog te bolne rečence koja joj se omaknula posve lako, kao odjek već odavno spoznate i ne previše važne činjenice.

— Zašto to kažeš ma kako malo naš brak i značio? - upitao je, pribravši se. Njezin je pogled bio čvrst, oči otvorene i čestite.

— Zar to nije istina? - Nije, tisuću puta nije. Meni naš brak znači sve. - Vjerojatno... na određeni način - nasmiješila se. - Mi smo uspješan tim, Stephen.

Držimo se. zajedno i rezultati posve zadovoljavaju. –

— Nisam to mislio. - Osjetio je kako diše ubrzano. Uzeo je njezinu ruku i držao ju je vrlo čvrsto. - Sandra, zar ne znaš da mi značiš cijeli svijet? Odjednom je to znala.

Bilo je to nevjerojatno - neslućeno, ali istinito. Snažno je zagrlivši, ljubio ju je i nepovezano mucao:

— Sandra - Sandra - draga. Ja te volim... Toliko sam se bojao da ću te izgubiti... bojao da ću te izgubiti. čula je svoj glas kako kaže:

— Zbog Rosemary?

— Da. - Pustio ju je iz zagrljaja i odmaknuo se. Lice mu je bilo smiješno od nepravilike.

— Ti si znala... o Rosemary? - Naravno, cijelo vrijeme. - I razumiješ to?

— Ne, ne razumijem. - Odmahnula je glavom. - Ne vjerujem da ću to ikada moći razumjeti. Volio si je?

— Zapravo nisam. Volio sam tebe. Osjetila je kako je preplavljuje val gorčine. Citirala ga je:

— Od prvog trenutka kad si me ugledao na suprotnoj strani sobe? Ne ponavljaj tu laž bila je to laž! Kao da nije bio zatečen ovim iznenadnim napadom. činilo se da ozbiljno razmišlja o njezinim riječima.

— Da, bila je laž - a ipak, na neki čudan način i nije bila. Počinjem vjerovati da je bila istina. Pokušaj razumjeti, Sandra. Znaš one ljude koji uvijek nadu plemenit i čestit razlog da maskiraju svoje niske postupke? Ljude koji moraju biti poštteni kad žele biti zlobni, koji smatraju da je njihova dužnost da ponove ovo ili ono, koji su toliko licemjerni prema sebi da prožive cijeli život uvjereni kako su svaki svoj podli i brutalni postupak počinili u ime altruizma! Pokušaj shvatiti da postoji i suprotna vrsta ljudi. Ljudi koji su toliko cinični, toliko nesigurni u sebe i život da su kadri vjerovati jedino svojim ružnim motivima. Ti si bila žena koju sam trebao. Barem to je istina. I iskreno vjerujem, sada, gledajući u prošlost, da ne bih, nikada uspio prebroditi sve ono kad to ne bi bila istina.

— Nisi bio u mene zaljubljen - gorko mu je prigovorila.

— Ne, nikada nisam bio zaljubljen. Bio sam izglednjelo aseksualno biće koje se ponosilo zamisli - hladnoćom svoje naravi! I tada sam se zaljubio u nekog na suprotnom kraju sobe - luda, žestoka, infantilna ljubav. Nešto kao oluja ljetne noći, kratkotrajno, nestvarno, umah završeno.

— Dodao je trpko: - Uistinu. Zastao je na tren i nastavio: - Bilo je to u Fairhavenu... probudio sam se i spoznao istinu.

— Istinu? - Istinu da si ti i tvoja ljubav jedino što je u mojem životu važno.

— Da sam to samo znala... - što si ti mislila?

— Mislila sam da namjeravaš otići s njom.

— S Rosemary? - Kratko se nasmijao. To bi zaista bila doživotna robija!

— Zar ona nije željela da odete zajedno? - željela je.

— što se dogodilo? Stephen je duboko udahnuo. Opet su bili na početku. Ponovo suočeni s neshvatljivom prijetnjom.

— Dogodio se Luxembourg - odgovorio joj je. Ušutjeli su. Oboje su se sjetili, znali su to, istog prizora. Modro cijanizirano lice nekoć lijepe žene. Pogledi uprti u mrtvu ženu i zatim podižu glave da se pogledaju u oči...

— Zaboravi to, Sandra, za ime božje! Daj da zaboravimo! - kazao je Stephen.

— To je isključeno. Neće nam biti dopušteno zaboraviti. Nastao je tajac. - što nam je činiti? - upitala je Sandra. —

— Upravo ono što si rekla. Suočiti se sa stvarima - zajednički. Otići na tu stravičnu večeru bez obzira na njezin smisao.

— Ti ne vjeruješ u ono što je George Barton rekao o Iris?

— Ne vjerujem, a ti?

— Moglo bi biti istinito. Ali čak ako i jest, to nije pravi razlog. - Što ti misliš o pravom razlogu?

— Ne znam, Stephen. Ali bojim se.

— Georgea Bartona?

— Da, mislim da on zna - zna.

— Zna što? - oštro je upitao Stephen. sporo je okrenula glavu da bi sreća njegov pogled.

— Ne smijemo se bojati - prošaptala je. Moramo skupiti hrabrost... svu hrabrost ovoga svijeta. Ti ćeš postati velik čovjek, Stephen svijet te treba - i ništa se ne smije ispriječiti na tvojem putu. Tvoja sam žena i volim te.

— Što bi ta večera trebala biti, Sandra?

— Mislim da je to klopka.

— A mi da ušetamo u nju? - polako je rekao.

— Ne možemo sebi priuštiti da pokažemo kako znamo da je to klopka.

— Ne možemo, imaš pravo. Odjednom je Sandra zabacila glavu i nasmijala se. Rekla je: - Učini sve što možeš, Rosemary. Ali nećeš pobijediti.

— Zgrabio ju je za rame.

— Umukni, Sandra. Rosemary je mrtva. - Stvarno? Ponekad mi se čini da je živa...

3.

Na pola puta kroz park Iris reče:- Nećeš imati ništa protiv ako se ne vratim s tobom, George? Prošetala bih. Mislila sam odšetati preko Friar's Hilla i spustiti se kroz šumu. Cijeli sam dan imala užasnu glavobolju.

— Sirotice. Naravno, samo ti idi: Ja neću s tobom, očekujem nekog prijatelja, a ne znam točno kad će se pojaviti.

— U redu. Do videnja, do čaja. Naglo se okrenula i pošla udesno prema aleji niša koji su se nazirali na vrhu brežuljka. Kada se popela na obronak, duboko je udahнула. Bio je težak, vlažan dan, karakterističan za listopad. Hladna vlaga pokrila je lišće na drveću, a niski sivi oblak obećavao je uskoro novu kišu. U stvari, na brežuljku i nije bilo mnogo više zraka nego u dolini, ali se Iris ipak činilo da ovdje može slobodnije disati. Sjela je na deblo porušenog stabla i zagledala se dolje u dolinu u mjesto gdje se stidljivo ugnijezdio Little Priors u pošumljenoj kotlini.

Ljevo je, na opekama dvorca Fairhaven, naziralo se crvenilo ruža penjačica.

Šuškanje iza nje jedva je bilo glasnije od padanja lišća, ali je naglo okrenula glavu.

Grane su se razmaknule i iz njih se pomolio Anthony Browne.

— Tony! Zašto se uvijek moraš pojaviti kao..., kao demon iz pantomime? - uzviknula je ljutito. Anthony se spustio na zemlju kraj nje: Izvadio je dozu za cigarete, ponudio joj jednu i kada je odmahнула glavom, uzeo je jednu i pripalio je. Zatim je, uvlačeći prvi dim, odgovorio:

— Jer sam, kako to zovu u novinama, Tajanstveni čovjek. Volim se pojavljivati niotkuda.

— Kako si znao gdje sam?

— Čuo sam da ručaš sa Farradayevima i slijedio te s brežuljka otkad si otišla.

— Zašto ne dođeš u kuću kao običan normalan čovjek?

— Nisam običan čovjek - uzvratio je Anthony uvrijeđeno. - Zapravo, vrlo sam neobičan.

— Mislim da jesi. Brzo ju je pogledao. Zatim je upitao: - Nešto nije u redu? - Ne, u redu je. Barem... I, Zastala je. Anthony je upitno ponovio:

— Barem? Duboko je udahnula.

— Umorna sam, mrzim ovo mjesto. Želim se vratiti u London.

— Ideš uskoro, zar ne?

— Slijedeći tjedan.

— Znači ovo je bilo oproštajno primanje kod Farradayevih?

— Nije bilo primanje. Samo oni i jedan stari rođak.

— Sviđaju li ti se Farradayevi, Iris?

— Ne znam. Ne previše, iako to ne bih smjela reći, jer su zaista dragi prema nama.

— Misliš li da se ti njima dopadaš?

— Ne mislim. Mislim da nas mrze.

— Zanimljivo. - Zar ne?

— Ne mislim na mržnju. Mislio sam na to kako si upotrijebila riječ ona. Moje se pitanje odnosilo na tebe.

— Shvaćam... mislim da mene vole, ali u negativnom smislu. Čini mi se da ih zanimamo jedino kao porodica iz susjedstva. Nismo im bili bliski prijatelji. Oni su bili Rosemaryni prijatelji.

— Da, kao što kažeš, bili su Rosemaryni prijatelji, iako ne bih rekao da su Sandra Farraday i Rosemary bile nerazdvojne prijateljice?

— Nisu - rekla je Iris. Izgledala je pomalo zabrinuto, ali je Anthony i dalje mirno pušio. Zatim je nastavio:

— Znaš li što me se najviše doima kod Farradayevih?

— Što?

— Upravo to, što su Farradayevi. Uvijek im prilazim tako - ne kao prema Stephenu i Sandri, dvjema osobama koje je država i crkva ujedinila - već kao prema dvojstvu - Farradayevima. To je rjedi slučaj no što misliš. To je dvoje ljudi sa zajedničkim ciljem, zajedničkim načinom života, identičnim nadama, strahovanjima i željama. A zapravo su sasvim različitih karaktera.

Stephen Farraday je, rekao bih, čovjek širokih intelektualnih mogućnosti, vrlo, osjetljiv na tuda mišljenja, užasno sumnjičav i bez hrabrosti. Sandra je pak, fanatično privržena i hrabra je do nerazboritosti.

— On mi se čini prilično pompozan i glup.

— Nije on uopće glup. On je samo jedan uspješni nesretnik. - Nesretnik? - Većina uspješnih ljudi je nesretna. Zbog toga i uspijevaju - moraju se potvrditi postizanjem nečeg što će svijet zapaziti.

— Kako su neobične tvoje ideje, Anthony.

— Otkrit ćeš da su sasvim istinite ako bolje razmisliš o njima. Sretni ljudi su neuspješni jer se tako dobro slažu sa sobom da fučkaju na sve. Poput mene. Obično su ugodni u društvu - opet poput mene.

— Imaš vrlo dobro mišljenje a sebi. - Samo te podsjećam na svoje vrline, ako ih slučajno nisi već primijetila. Iris se nasmijala. Živnula je, nestalo je njezine potištenosti i straha. Bacila je pogled na sat. - Dođi kući na čaj i pruži još nekolicini ljudi zabavu svojim osobito ugodnim društvom. Anthony je odmahnuo glavom.

— Ne danas. Moram ići natrag.

— Zašto nikada ne želiš doći u kuću? - oborila se Iris na njega.

— Sigurno postoji neki razlog?

— Shvati to kao da imam posebne ideje o prihvaćanju gostoprimstva. - Slegnuo je ramenima. - Tvoj svak me ne voli - to mi je pokazao.

— Ne osvrći se na Georgea ako te ja i tetka Lucilla zovemo. Ona je mila, dopala bi ti se.

— Siguran sam, ali moj prigovor ostaje. —

— Dolazio si u Rosemaryno vrijeme.

— Ono je bilo nešto drugo - odgovorio je Anthony. Nešto ledeno uvuklo joj se u srce.

— Što te natjeralo da se spustiš ovamo dolje danas? Imao si posla u ovom dijelu svijeta? upitala je.

— Vrlo važnog posla - s tobom. Došao sam ovamo da te nešto upitam, Iris. Ono ledeno je nestalo. Pojavio se nemir, ono uzbuđenje za koje žene znaju od pamtivijeka. Lice joj je poprimilo onaj isti izgled zbunjena čudenja koji je možda imalo i lice njezine prabake prije no što je rekla: - O, mr. X. to je tako iznenadno!

— Da?

— Okrenula je nevjerojatno nevino lice prema Anthonyju. Gledao ju je, oči su mu bile ozbiljne, gotovo stroge.

— Odgovori mi iskreno, Iris. Imaš li povjerenja u mene? Ostala je zabezegnuta. Nije to bilo ono što je očekivala. On je to vidio.

— Nisi mislila da ću te to upitati? To je vrlo važno pitanje, Iris. Za mene je najvažnije pitanje na svijetu. Ponavljam ga: Imaš li povjerenja u mene? Oklijevala je jedva sekundu, a zatim odgovorila obarajući pogled: - Imam. - Onda ću nastaviti i upitati te još nešto. Hoćeš li doći u London i udati se za mene, a da to nikome ne kažeš? Zurila je u njega.

— To ne bih mogla! To nikako ne bih mogla.

— Ne bi se mogla udati za mene?

— Ne na taj način.

— A voliš me. Ti me voliš, zar ne? Čula je sebe kako kaže: - Volim te, Anthony.

— Ali nećeš doći i udati se za mene u crkvi Svete Elfride, u Bloomsburyju, u župi u kojoj sam boravio nekoliko tjedana i gdje sad mogu dobiti dozvolu za vjenčanje u bilo koje vrijeme. - Kako mogu učiniti tako nešto? Strašno bih povrijedila Georgea a tetka Lucilla mi ne bi nikada oprostila. Osim toga, premlada sam. Tek mi je osamnaest.

— Morala bi slagati godine. Ne znam kakvu bih kaznu morao platiti zbog ženidbe maloljetnicom bez privole staratelja. Uzgred, tko ti je staratelj?

— George. On je također moj izvršilac oporuke. - I, kao što rekoh, bez obzira na to kakvu kaznu navukao, ne bi nam mogli poništiti vjenčanje, a to je jedino do čega mi je uistinu stalo.

— Ne bih to mogla učiniti. Ne bih mogla biti tako nepažljiva prema njima. A i zašto?

Koji je smisao toga?

Anthony je odgovorio: - Upravo sam te zbog toga prvo pitao možeš li mi vjerovati.

Morala bi prihvatiti moje razloge j a da ti ih ne kažem. Recimo da je tako najjednostavnije. Ali nije važno.

— Kad bi te barem George malo bolje upoznao - plaho je kazala Iris.

— Vрати se sada sa mnom. Bit će samo on i tetka Lucilla.

— Jesi li sigurna? Mislio sam... - zastao je.

— Kada sam se uspeo na brežuljak, spazio sam nekog muškarca kako ide vašim putem.

Smiješno, vjerujem da sam u njemu prepoznao čovjeka - oklijevao je - kojeg sam već jednom sreo.

— Naravno, zaboravila sam, George je rekao aa očekuje nekoga. - čovjek kojeg sam, mislim, vidio zove se Race, pukovnik Race.

— Vrlo vjerojatno. George poznaje nekog pukovnika Racea - složila se Iris.

— Trebao je doći na večeru one noći kada je Rosemary... Glas joj je počeo podrhtavati, ušutjela je. Anthony ju je zgrabio za ruku.

— Nemoj se dalje prisjećati, dušo: Bilo je to brutalno, znam. Stresla je glavom.

— Ne mogu se boriti protiv toga. Anthony...

— Da? - Je li ti ikada palo na pamet, jesi li ikada pomislio...

— Bilo joj je teško izraziti misli. Da li ti je ikada palo na pamet da - da Rosemary možda nije počinila samoubojstvo? Da je mogla biti - ubijena?

— Dobri bože, Iris, tko ti je to utuvio u glavu? Nije odgovorila, jednostavno je nastavila: - Nisi to nikada pomislio?

— Nikad! Naravno da je Rosemary izvršila samoubojstvo. Iris je šutjela.

— Tko ti sugerira te stvari? Na trenutak je osjetila poriv da mu ispriča nevjerojatnu Georgeovu priču, ali se suzdržala.

— Bila je to samo ideja - kazala je tiho.

— Zaboravi je, ludice. - Povukao ju je i dignuo na noge, a zatim je lako poljubio u obraz. T Zaboravi Rosemary. Misli samo na mene.

4.

Otpuhujući lulu, pukovnik Race je zamišljeno pogledao Georgea Bartona. Poznavao je Georgea Bartona dok je još bio dječak. Bartonov ujak bio je susjed Raceovih na ladanju. Barton je bio dvadeset godina mladi od Racea. Race je prevalio šezdesetu, bio je visok, uspravan, vojničkoga držanja, preplanula lica, kratko podšišane metalnosive kose i lukavih tamnih očiju. Nikad nisu bili posebno intimni, ali je Barton ostao za Racea mladi George, jedan od mnogih nejasnih likova vezanih za mlade dane. Upravo je mislio kako zapravo nema pojma kakav je George. U vrijeme kratkih susreta slijedećih godina nisu našli mnogo zajedničkog. Race nije bio čovjek vezan za kuću; bio je kolonijalni službenik i većinu života proveo je u inozemstvu. George je bio izraziti primjerak gradskog džentlemeria. Interesi su im bili različiti i kada bi se sastali, uglavnom bi razmijenili prilično mlake uspomene na stare dane a, nakon čega bi nastupala neugodna tišina. Pukovnik Race nije imao dara za ono neobavezno čavrljanje, bio je izvrstan model vrlo tihog čovjeka, tako objubljenog među prošlom generacijom romanopisaca. Pitao se zašto je mladi George toliko inzistirao na ovom sastanku. Mislio je i o tome kako se taj čovjek promijenio za godinu dana od njihova posljednjeg susreta.

George Barton uvijek ga se doimao kao oličenje neprobojne osobnosti - oprezan, praktičan, nemaštovit. Nešto nije u redu s tim momkom, mislio je. Nestrpljiv je poput mačke. Već je po treći put zapalio cigaru - a to uopće nije bilo nalik na Bartona. Izvadio je lulu iz usta.

— Onda, mladi George, u čemu je nevolja?

— Pogodili ste, Race, i jest nevolja. Treba mi - vaš savjet i vaša pomoć. Pukovnik je kimnuo i čekao.

— Prije gotovo godinu dana trebali ste doći da u Londonu večerate s nama u Luxembourg, ali ste u posljednji trenutak morali otputovati.

Južna Afrika - opet je kimnuo Race.

— Na toj večeri je umrla moja žena. Race se nelagodno uzvrpoljio na stolici.

— Znam. čitao sam. Nisam to spomenuo niti vam izrazio sućut jer nisam htio da sve to ponovo proživljavavate. Ali žao mi je, stari moj, vi to znate.

— Da, da. Ne radi se o tome. Moja je žena, navodno, počinila samoubojstvo.

— Navodno? - podigao je obrve Race. - Pročitajte ovo. Ugurao mu je u ruku dva pisma. Raceove obrve podigle su se još više.

— Anonimna pisma?

— Da. I vjerujem im. Race je polako zavrtio glavom.

— To je opasno. Iznenadili biste se da znate koliko se lažnih pakosnih pisama piše nakon bilo kojeg događaja koji dobije publicitet u štampi.

— Znam. Ali ova nisu bila napisana u ono vrijeme, nego šest mjeseci kasnije.

— To je već nešto drugo - kimnuo je Race. - što mislite tko ih je napisao?

— Ne znam. Nije me briga. Ali vjerujem u ono što piše u njima. Moja je žena ubijena.

Race je odložio lulu. Malo se uspravio na stolici. - A sada, zašto tako mislite? Jeste li u ono vrijeme nešto sumnjali? Da li je sumnjala policija?

— Bio sam u šoku kada se to dogodilo, potpuno izbačen iz ravnoteže. Jednostavno sam prihvatio rezultate istrage. Žena je bila preboljela gripu, bila je iznemogla. Nije se rodila nijedna druga

sumnja osim one u samoubojstvo. Znae, otrov je bio u njezinoj torbici. - što je to bilo?

— Cijanid.

— Sjećam se, ispila ga je u šampanjcu.

— Da. U ono se vrijeme sve činilo jednostavnim.

— Je li ikad prijetila samoubojstvom?

— Nije. Nikada. Rosemary je voljela život. Race je kimnuo. Samo je jedanput sreo Georgeovu ženu. Smatrao ju je izuzetno ljupkom, ispraznom, ali nipošto melankoličnom osobom.

— A što je s liječničkim, iskazom o psihičkom stanju itd.? - Osobni liječnik Rosemary - stariji čovjek koji je liječio porodicu Marle još dok su bila djeca - bio je na krstarenju po moru. Njegov kolega, neki mladić, liječio je Rosemary kada je imala gripu. Jedino je rekao, sjećam se, da ta vrsta gripe često uzrokuje ozbiljnu depresiju. George je zastao i nastavio: - Tek pošto sam dobio ova pisma, razaovario sam s njezinim liječnikom. Nisam ih spomenuo, naravno, samo sam razgovarao o onom što se dogodilo. Nikada to ne bi povjerovao, kazao je. Rosemary uopće nije bila tip osobe sklone samoubojstvu. To pokazuje, rekao je, kako se čak i pacijent, kojeg liječnik dobro poznaje, može ponijeti sasvim neočekivano. George je ponovo zastao, a zatim nastavio:

— Poslije razgovora s njim shvatio sam kako se za mene potpuno neuvjerljivo samoubojstvo Rosemary. Na kraju krajeva, poznavao sam je vrlo dobro. Znala je zapadati u beznadnu tugu, pretjerano se uzbuđivala i ponekad bi poduzimala nagle, nepromišljene korake, ali nikada nije pokazivala želju da pobjegne od svega. Race je promrmljao pomalo nelagodno:

— Je li mogla imati drugi motiv za samoubojstvo osim obične potištenosti? Hoću reći, da li je bila nesretna zbog nečega određenoga?

— Ne bih rekao, možda je bila prilično nervozna. Izbjegavajući izravni pogled, Race je upitao:

— Je li bila sklona melodrami? Znae, samo sam je jedanput vidio. Ima ljudi koji će pokušati samoubojstvo iz osvete, obično kad se posvađaju s nekim. Onaj djetinjasti motiv: bit će njima žao!

— Rosemary i ja se nismo posvadili.

— Ne. I moram reći da sama činjenica što je upotrijebila cijanid isključuje tu mogućnost. To nije stvar s kojom se može bezopasno poigravati. Svatko to zna.

— To je nešto drugo. Ako je nekim slučajem Rosemary pomišljala da svrši sa sobom, sigurno to ne bi učinila na takav način? Bolan i ružan. Nekoliko tableta za uspavljivanje bilo bi sasvim dovoljno.

— Slažem se. Da li je bilo ikakvih dokaza o njezinoj kupnji ili nabavki cijanida?

— Nije. Ali je bila s prijateljima na ladanju i jednoga su dana uništili osinje gnijezdo.

Pretpostavljaju da je tom prilikom mogla uzeti šaku kristala kalijeva cijanida.

— Da, do toga nije teško doći. Većina vrtlara ima ih na zalihi. Dajte da rezimiramo - nastavio je.

— Nije bila dokazana sklonost ili psihička predispozicija za samoubojstvo, niti bilo kakva priprema za to. Ali isto tako nije bilo dokaza za ubojstvo jer bi se u tom slučaju policija za to uhvatila. Oni su vrlo budni, znate.

— Sama pomisao na ubojstvo izgledala bi fantastična. - Ali šest mjeseci kasnije vama nije izgledala fantastična? - Mislim da sam cijelo to vrijeme bio nezadovoljan. Mislim da sam se nesvjesno

pripremao i kada sam to vidio napisano, crno na bijelo, prihvatio sam.

— Da - prihvatio je Race. - Dakle, da vidimo. Na koga sumnjate? George se nagnuo naprijed, a lice mu se smrknilo.

— Upravo to je ono grozno. Ako je Rosemary bila ubijena, netko od onih ljudi za stolom, netko od naših prijatelja je to morao učiniti. Nitko drugi nije prilazio stolu.

— Konobari? Tko je natočio vino? - Charles, glavni konobar Luxembourga. Poznajete Charlesa? Race je potvrdio. Svatko je poznavao Charlesa. Bilo je nemoguće zamisliti da bi Charles namjerno otrovao gosta.

— A konobar koji nas je posluživao bio je Giuseppe. Dobro ga poznajem. Znam ga godinama. Uvijek me poslužuje. To je ugodan i veseo čovjek. - Dakle dolazimo do večere. Tko je bio na njoj?

— Stephen Farraday, član Parlamenta, njegova supruga lady Alexandra Farraday, moja tajnica Ruth Lessing. Momak po imenu Anthony Browne. Rosemaryna sestra Iris i ja. Nas sedmoro. Bilo bi nas osmoro da ste vi došli. Kad ste vi otpali, nismo se mogli sjetiti ni jedne prikladne osobe da je pozovemo u posljednjem trenuiku.

— Shvaćam. Bartone, na koga dakle mislite?

— Ne znam, kažem vam da ne znam - uzviknuo je George.

— Kad bih barem nešto znao.

— U redu, u redu. Samo sam pomislio da možda na nekog sumnjate. Pa to ne bi smjelo biti teško. Kako ste sjedili, počevši od vas?

— Sandra Farraday, jasno, sjedila je desno od mene. Do nje Anthony Browne. Zatim Rosemary. Zatim Stephen Farraday, pa Iris, pa Ruth Lessing koja je sjedila s moje lijeve strane.

— Vaša je žena pila šampanjac i prije te večeri?

— Jest. Čaše su nekoliko puta bile napunjene. To se dogodilo za vrijeme izvedbe kabarea. Bilo je vrlo bučno - izvodila se jedna od onih crnačkih točaka i svi smo je gledali. Pala je licem na stol malo prije nego što su se upalila svjetla. Možda je kriknula - ili zakrkljala, ali nitko nije ništa čuo. Liječnik je rekao da je smrt bila praktično trenutna. Hvala Bogu, makar za to.

— Pa, Bartone, na prvi pogled izgleda prilično očigledno. - što želite reći?

— Stephen Farraday, naravno. Bio joj je s desne strane. Njezina čaša za šampanjac bila je u blizini njegove lijeve ruke. Najlakša stvar na svijetu usuti prah čim su prigušili svjetla a kada se pažnja usmjerila na pozornicu. Ne vidim da je još tko imao tako dobru priliku. Znam kakvi su stolovi u Luxembourggu. Ima toliko prostora oko njih... sumnjam da se, na primjer, netko morao nagnuti preko stola, a da ne bude primijećen čak i ako su svjetla bila prigušena. Ista stvar vrijedi i za momka na lijevoj strani Rosemary. Morao bi se nagnuti preko nje da joj uspe nešto u čašu.

Postoji i druga mogućnost, ali prvo ćemo uzeti u obzir ovu najočitiju. Bilo koji razlog zašto bi Stephen Farraday želio ukloniti vašu ženu?

— Bili - bili su prilično bliski prijatelji savladavajući se odgovorio je George.

— Da, ako je Rosemary, na primjer, iznevjerila njegova očekivanja, mogao je željeti osvetu.

— Zvuči kao melodrama. To je jedini motiv?

— Jedini - rekao je George. Lice mu je bilo crveno. Race ga je kratko pogledao, a onda je nastavio:

— Ispitat ćemo mogućnost broj dva. Jedna od žena.

— Zašto od žena?

— Dragi moj George, zar vam je promaklo da će u društvu od sedam osoba, četiri žene i tri muškarca, vjerojatno biti jedan ili dva razmaka u toku večeri u vrijeme kojih tri para plešu, dok jedna žena sjedi sama za stolom? Svi ste plesali?

— Jesmo.

— Dobro. A sada, prije kabarea, možete li se, cjetiti tko je i na trenutak sjedio sam? George je na čas razmišljao.

— Mislim, da tako je, Iris je bila bez para u posljednjem plesu, a Ruth u pretposljednem.

— Ne sjećate se kada je vaša žena pila šampanjac posljednji put? '

— Da vidimo - plesala je s Browneom. Sjećam se kako se vratila rekla da je bilo naporno. On je prilično neumjeren plesač. Tada je ispila vino iz svoje čaše. Nekoliko minuta kasnije zasvirali su valcer i ona, je plesala sa mnom. Znala je da jedino valcer plešem donekle dobro. Farraday je plesao s Ruth, a lady Alexandra s Browneom.

Iris je ostala bez partnera. Odmah nakon toga počeo je kabare.

— U tom slučaju uzmimo u obzir ženinu sestru. Da li je došla do nekog novca poslije smrti vaše žene? - Dragi moj Race, ne budite apsurdni - usprotivio se George. - Iris je još dijete, učenica.

— Poznavao sam dvije učenice koje su počinile ubojstvo.

— Ali Iris! Ta bila je privržena Roserriary. - Ništa zato, Bartone. Imala je priliku. želim saznati da li je imala motiv. Vaša je supruga, vjerujem, bila bogata žena. Gdje je završio njezin novac?

— Pripao je Iris, novac je u rukama skrbnika do njezine punoljetnosti. Objasnio mu je situaciju, a Race je pažljivo saslušao.

— Prilično zanimljivo. Bogata i siromašna sestra. Neke bi se djevojke suprotstavile. - Siguran sam da Iris nije.

— Možda i nije, ali je imala motiv. Pokušat ćemo tim putem. Tko je još imao motiv?

— Nitko, baš nitko. Rosemary nije imala nijednog neprijatelja na svijetu, siguran sam u to. Razmišljao sam o tome, postavljao sebi pitanja, pokušavao otkriti. čak sam se doselio u ovu kuću kraj Farradayevih ne bih li... Zastao je. Race je uzeo lulu i počeo je čistiti.

— Ne bi li bilo bolje da mi kažete sve, mladi George? - što hoćete reći? - Nešto želite prešutjeti, to je očito. Možete braniti ugled svoje žene, ili možete pokušati otkriti je li ubijena ili nije. Ali ako vam je stalac do ovog posljednjeg, morat ćete otkriti karte. Nastao je tajac.

— U redu - počeo je George - pobijedili ste.

— Vjerovali ste da vam žena ima ljubavnika, je li tako?

— Tako je.

— Stephen Farraday?

— Ne znam! Kunem se da ne znam. Mogao je to biti on, mogao je to biti onaj drugi mladić, Browne. Nisam se mogao odlučiti. Bio je to pakao.

— Recite mi što znate o tom Anthonyju Browneu? Čudno, čini mi se da sam već čuo to ime. - Ništa ne znam o njemu. Nitko ne zna. Zabavan čovjek ali nitko ne zna o njegovom porijeklu. Predstavlja se kao Amerikanac, ali bi se dalo govoriti o njegovom akcentu. - Možda će ambasada znati nešto o njemu. Nemate ideju koja?

— Nemam pojma. Reći ću vam, Race. Pisala je pismo, ja... ja sam naknadno proučio bugačicu. To je bilo ljubavno pismo, ali imena nije bilo. Race je taktično odvratio pogled. - Dakle to nam daje nešto više mogućnosti da nastavimo. Lady Alexandra, na primjer, ona dolazi u

obzir ako je njezin muž bio blizak s vašom ženom. Takve žene prilično intenzivno doživljavaju stvari. Tiha voda... To je tip koji će u stisci počinuti i ubojstvo. Napredujemo. Tu je tajanstveni Browne, Farraday i njegova žena, i mlada Iris Marle. što je s onom drugom ženom, Ruth Lessing?

— Ruth nije mogla imati veze s tim. Ona barem nije imala nikakav motiv.

— Vaša tajnica, kažete? Kakva je to djevojka?

— Najdivnija djevojka na svijetu. - George je govorio s oduševljenjem. - Praktično je član obitelji. Moja desna ruka, ne poznajem nikoga o kome imam bolje mišljenje ili kome više vjerujem.

— Volite je - rekao je Race promatrajući ga zamišljeno.

— Privržen sam joj. Ta je djevojka, Race, krasan čovjek. U svemu ovisim o njoj. Ona je najiskrenije, najdraže stvorenje na svijetu. Race je promrmljao nešto nalik na hmhm i napustio temu.

Njegovo ponašanje ni po čemu nije pokazalo Georgeu da je upravo bio registrirao vrlo određen motiv nepoznate Ruth Lessing. Mogao je zamisliti da je najdivnija djevojka na svijetu imala vrlo čvrst razlog da želi gospodu Georgea Bartona poslati na drugi svijet. Možda je zamislila sebe kao buduću gospodu Barton. Nije bilo isključeno ni da je bila iskreno zaljubljena u svog poslodavca. Ali je postojao motiv za umorstvo Rosemary.

Umjesto toga rekao je blago: - Pretpostavljam da vam je palo na pamet, George, da ste i sami imali prilično dobar motiv.

— Ja? - George je bio zapanjen.

— Pa, sjetite se Othella i Desdemone.

— Shvaćam što hoćete reći. Ali između Rosemary i mene nije bilo tako. Obožavao sam je, naravno, ali sam uvijek bio svjestan da će

se događati stvari koje - koje ću morati podnositi. Ne radi se o tome da me nije voljela - voljela me. Voljela me i uvijek bila draga prema meni. Ali ja sam, jasno, dosadnjaković i iz te kože ne mogu.

Nisam romantičan. Bilo kako bilo, kad sam se oženio njome znao sam da nam neće teći med i mlijeko. Razumije se, boljelo je kada se dogodilo. Ali pretpostaviti da bih joj dirnuo i dlaku na glavi... Zastao je, a zatim nastavio izmijenjenim tonom:

— U svakom slučaju, ako sam to učinio, zašto bih se upuštao u istraživanje svega toga? I to pošto je zaključeno da je posrijedi samoubojstvo, kada se sve stišalo i prošlo. Bila bi to ludost. ; - Apsolutno. Zbog toga i ne sumnjam ozbiljno na vas. Da ste ubojica i da ste primili ta pisma, bacili biste ih u vatru, ne rekavši ni riječi o tome. A to me dovodi do, jedne doista zanimljive pojave u cijelom slučaju. Tko je pisao ona pisma?

— Ha! - George se zbunio. - Nemam pojma.

— To vas, čini mi se, nije zanimalo. Mene zanima. To sam vam pitanje prvo postavio.

Možemo pretpostaviti, tako ja gledam, da ih nije napisao ubojica. Zašto bi sam sebi mrsio račune, kada se, kako vi kažete, sve smirilo i svi su prihvatili da je posrijedi samoubojstvo. Onda, tko ih je pisao? Tko je to zainteresiran da ponovo pokrene cijelu stvar?

— Posluga? - odvažio se George naslijepo.

— Možda. Ako je tako, tko od njih išta zna? Je li Rosemary imala povjerljivu služavku? George je zavrtio glavom.

— Nije. U ono vrijeme imali smo kuharicu gospodu Pound - još je imamo - i dvije djevojke. Mislim da su obje otišle. Nisu kod nas bile dugo.

— Dakle, Bartone, ako želite moj savjet, a čini mi se da želite, ja bih vrlo pažljivo promislio o toj stvari. S jedne strane, činjenica je da je

Rosemary mrtva. Ne možete je vratiti u život što god učinili. Ako dokazi za samoubojstvo nisu pravi, nisu to ni dokazi za ubojstvo. Recimo, da je Rosemary bila ubijena. želite li stvarno saznati pravu istinu? To može značiti mnogo neugodnog publiciteta, mnogo javnog pranja prljava, rublja, otkrivanja veza vaše žene... George Barton se trgnuo... - Odista mi savjetujete da pustim neku svinju da se izvuče? Onaj dosadni Farraday s kićenim govorima s dragocjenom karijerom - a zapravo je, možda, kukavni ubojica.

— Ja samo želim da znate što to povlači za sobom.

— Hoću saznati istinu. - Vrlo dobro. Tada bih s ovim pismima pošao na policiju. Oni će vjerojatno bez teškoća otkriti tko ih je pisao i zna li nešto. Samo, ne zaboravite, kada ih jednom upotrijebite za istragu, ne možete ih više povući.

— Neću ići na policiju. Zato sam vas htio vidjeti. Postavit ću zamku za ubojicu.

— Zaboga, što ste naumili?

— Slušajte, Race. Priredit ću večeru u Luxembourg. Htio bih da dođete. Isti ljudi, Farradayevi, Anthony Browne, Ruth, Iris i ja. Sve sam razradio. - što ćete učiniti?

George se tiho nasmijao.

— To je moja tajna. Sve bih pokvario kada bi rekao nekome unaprijed - čak i vama.

Hoću da dođete neopterećeni i da vidite što će se dogoditi. Race se nagnuo naprijed.

Glas mu je odjednom postao oštar. - Ne dopada mi se to, George. Te zamisli iz knjiga nisu ostvarive. Otiđite na policiju - nema boljeg rješenja. Oni znaju kako se radi. Profesionalci su. Kada je riječ o zločinu, amaterski eksperimenti nisu preporučljivi.

— Zbog toga trebam vas. Vi niste amater.

— Zato što sam jednom radio za tajnu obavještajnu službu? I svejedno, predlažete da budem u sjeni.

— To je prijeko potrebno. Race je zavrteo glavom. - žao mi je. Odbijam. Ne dopada mi se vaš plan i ne želim sudjelovati u njemu. Odustanite, George, i urazumite se!

— Neću odustati. Sve sam razradio.

— Ne budite tako vraški tvrdoglavi. Znam nešto više od vas o takvim predstavama.

Ne sviđa mi se zamisao. Neće uspjeti. Moglo bi čak biti opasno. Jeste li pomislili na to?

— Za nekoga će zacijelo biti opasno. Race je uzdahnuo. '

— Ne znate što radite. Nemojte reći da vas nisam upozorio. Posljednji put vas preklinjem da odustanete od te lude ideje. George Barton je samo zavrteo glavom.

5.

Drugi studenoga osvanuo je mokar i sumoran. U blagovaonici kuće na Elvaston Squareu bilo je tako mračno da su morali upaliti svjetlo za vrijeme doručka. Iris je odustala od svog običaja da svoju kavu popije sama u sobi i sišla je dolje. Sjedila je, bijela i sablasna, odsutno premećući svoj prepečenac po tanjuru. George je nervozno šušкао Timesom, a na suprotnom kraju stola Lucila Drake rupčićem je brisala suze.

— Sigurna sam da će dragi dječak učiniti nešto strašno. On je tako osjetljiv, ne bi bio rekao da se radi o životu i smrti da zaista nije tako. Okrećući drugu stranicu novina, George je kratko dobacio:

— Molim te, ne uzbuduj se, Lucilla. Već sam ti rekao da ću se pobrinuti za sve.

— Znam, dragi George, ti si uvijek tako dobar. Ali osjećam da bi najmanje odgađanje moglo biti kobno. Sva ta ispitivanja koja si poduzeo zahtijevaju vremena.

— Ne, ne, ubrzat ćemo ih. - On kaže: najkasnije do 3. studenoga a to je sutra. Nikad ne bih mogla sebi oprostiti da mu se nešto dogodi.

— Neće mu se dogoditi. - George je otpio velik gutljaj kave.

— A ja još imam one dionice.

— Poslušaj me, Lucilla, prepusti sve meni.

— Nemoj se brinuti, tetko Lucilla - upala je Iris. - George će to sam srediti. Na kraju krajeva, takve stvari su se već dogadale.

— Već dugo nisu (Tri mjesecaa, umetnuo je George), sve od onog slučaja kad su jadnog dječaka prevarili oni lažni prijatelji na onom jezivom ranču. George je obrisao brkove salvetom, ustao, blago potapšao gospođu Drake po leđima i krenuo prema vratima.

— Gore glavu, draga. Zamolit ću Ruth da odmah brzojavi. Kada je izašao u predvorje, Iris je krenula za njim.

— George, zar ne misliš da bismo trebali odgoditi večeru? Tetka Lucilla je izvan sebe. Možda bi bilo bolje da ostanemo kod kuće s njom?

— Ni govora! - Georgeovo ružičasto lice postalo je grimizno. - Zašto bi ta varalica i hohštapler poremetio naše živote? Pa to je ucjena bezočna ucjena, ako ćemo pravo.

Kad bi bilo po mome, ne bi on dobio ni penija.

— Tetka Lucilla nikad ne bi na to pristala. - Lucilla je budala - uvijek je bila. Sve te žene koje rode dijete nakon četrdesete nikad se ne urazume. Kvaru ih od kolijevke, pružajući im sve što samo zažele. Da je mladom Victoru barem jedan put bilo rečeno da se sam izvuče iz neprilike, možda bi nešto postalo od njega. Nemoj se sporiti sa mnom. Danas ću nešto učiniti da Lucilla mirno legne u krevet. Ako baš zatreba, možemo je večeras povesti sa sobom.

— Ne, zaboga! Ona mrzi izlaske u lokale to je uspavljuje. Sirotica! Tamo joj je prevruće, a od zadimljena zraka guši je astma.

— Znam. Nisam mislio ozbiljno. Razvedri se malo, Iris. Idi i reci joj da će sve biti u redu. Okrenuo se i izišao kroz ulazna vrata. Iris je polako krenula prema blagovaonici. Zazvonio je telefon i pošla je do aparata te podigla slušalicu.

— Halo, tko? - Njezino lice, blijedo i beznadno, u tren je zasjalo.

— Anthony! - Anthony glavom. Jučer sam te nazivao, ali te nisam našao. Zar se na Georgeu već osjeća tvoj blagotvorni utjecaj?

— Što želiš reći time?

— George me iz petnih žila nastojao pridobiti da se pojavim na tvojoj proslavi. To se ne poklapa s njegovim uobičajenim stilom ruke k sebi!

Tako je uporno navaljivao da sam pomislio kako je to možda rezultat nekih tvojih taktičkih manevara.

— Nije, nema to nikakve veze sa mnom. - Zar sam mu tako naglo postao simpatičan?

— Ni to nije u pitanju. Riječ je o...

— Halo, jesi li još na telefonu?

— Ovdje sam. - Nešto si počela tumačiti. što je posrijedi, draga? Imaš li kakvih briga?

— Ne, nemam. Sutra će biti sve u redu.

— Prekrasne nade. Zar se ne kaže plakat ću sutra?

— Nemoj...

— Iris, ti si zabrinuta.

— Ne, nije ništa. Ne mogu ti reći. Obećala sam, znaš... - Reci mi, ljubljena.

— Ne, zaista ne mogu. Hoćeš li ti meni nešto reći?

— Ako uzmognem. - Jesi li bio zaljubljen u Rosemary? Kratki tajac i zatim smijeh. - Dakle to je po srijedi. Jesam, Iris, bio sam pomalo zaljubljen u Rosemary. Znaš, ona je bila tako ljupka. I tada jednoga dana, dok sam razgovarao s njom, ugledao sam te kako se spuštaš stepenicama. I u trenutku sve je bilo gotovo, definitivno.

Nije više postojao nitko na svijetu osim tebe. Nemoj mozgati o tome. I Romeo je, znaš i sama, imao svoju Rosaline prije nego što ga je Julija zaludila jednom za sva vremena.

— Hvala ti, Anthony. Drago mi je.

— Vidjet ćemo se večeras. Tvoj je rođendan, zar ne?

— Zapravo tek je za tjedan dana - ali to jest svečanost za moj rođendan.

— Nisi baš previše radosna.

— Nisam. - Vjerojatno George zna što radi, ali meni se čini nepriličnom ideja da se tvoj rođendan slavi na istom mjestu gdje...

— Pa i nije, bila sam u Luxembourggu nekoliko puta otkad je Rosemary... otkad je Rosemary... hoću reći da se to ne može izbjeći.

— Ne može, i to bolje. Imam rođendanski poklon za tebe, Iris. Nadam se da će ti se svidjeti. Au revoir. Spustio je slušalicu. Iris se vratila Lucilli Drake da se s njome spori, nagovara je i uvjerava. čim je stigao u ured, George je poslao po Ruth Lessing.

Njegovo lice, smrknuto zbog briga, opustilo se kada je ona ušla, mirna i nasmiješena u svojem urednom crnom kaputiću i suknji.

— Dobro jutro.

— Dobro jutro, Ruth! Opet problemi. Pogledajte ovo. Uzela je brzojav iz njegove ruke.

— Opet Victor Drake!

— Da, prokleta varalica. Trenutak je stajala s brzojavom u ruci. Mršavo, tamnoputo lice koje bi se naboralo kad bi se nasmijao, Podrugljivi glas kako kaže, djevojka koja bi se trebala udati za šefa. Kako se živo svega sjećala. Moglo je to biti jučer... pomislila je. Začula je Georgeov glas.

— Nije li prošlo godinu dana otkad smo ga ovdje ukrcali na brod? Razmišljala je.

— Mislim da je tako. Zapravo, vjerujem da je to bio 27. listopada.

— Vi ste neobična djevojka. Takvo pamćenje! Pomislila je kako nema pojma da i te kako ima razlog za sjećanje. Pod utjecajem

Victoria Drakea ona je, slušajući bezbrižni Rosemaryn glas preko telefona, shvatila da mrzi ženu svojega poslodavca.

— Mislim da bismo ipak trebali biti sretni - rekao je George - što se do danas nije javio. Premda nas je to stajalo pedeset funti prije tri mjeseca.

— Sad se svota od tri stotine čini vrlo velikom.

— Da. Neće toliko dobiti. Morat ćemo se raspitati o njemu, kao i obično.

— Najbolje da nam opet pomogne gospodin Ogilvie. Alexander Ogilvie bio je njihov suradnik u Buenos Airesu - trijezan, hladnokrvan Škot. - Da. Odmah mu brzojavite. Victorova majka opet se uzбудila. Gotovo je histerična.

To nije dobro i zbog našeg večerašnjeg izlaska. - želite li da ostanem s njom?

— Nipošto - odrješito je odbio. - Vi ste osoba koju želim vidjeti s nama. Trebam vas Ruth.

— Uzeo je njezinu ruku. - Vi ste previše nesebični.

— Uopće nisam nesebična. Nasmiješila se i predložila:

— Možda bi bilo bolje da telefoniram gospodinu Ogilvieju. Onda bismo imali čistu situaciju do večeri.

— Dobra ideja. Trošak bi se isplatio.

— Odmah krećem na posao.

— Vrlo pažljivo oslobodila je svoju ruku iz njegove i izišla. George se posvetio poslovima. U pola jedan izišao je i taksijem se odvezao do Luxembourgga. Charles, popularni glavni konobar, pošao mu je u susret, naklonivši se uz osmijeh dobrodošlice.

— Dobro jutro, gospodine Barton. - Dobro jutro, Charles. Hoće li sve biti u redu?

— Nadam se da ćete biti zadovoljni, gospodine.

— Isti stol? - Središnji stol u alkovenu, zar ne? - Da - i razumjeli ste me u vezi s mjestom za još jednu osobu?

— Sve je uredeno.

— Nabavili ste i ružmarin... - Jesam, gospodine Barton. Bojim se da neće biti dovoljno dekorativno. Biste li možda željeli da umetnemo u nj neke crvene bobice, ili, recimo, nekoliko krizantema?

— Ne, ne, samo ružmarin.

— Vrlo dobro, gospodine. Sigurno biste htjeli vidjeti jelovnik. Giuseppe! Pucnuo je prstima i pred njima se stvorio nasmiješeni mali sredovječni Talijan.

— Jelovnik za gospodina Bartona. Odmah je donesen: ostrige, bujon, list a, la Luxembourg, jarebica, pileća jetrica u slanini, kruške Helene. George je bacio ravnodušan pogled na jelovnik.

— Da, da, sve je u redu. Vratio je jelovnik. Charles ga je ispratio do vrata. Snizivši glas promrmljao je:

— Smijem li spomenuti kako cijenimo što ste se... hm, vratili k nama? Osmijeh, prilično sablasan osmijeh, pojavio se na Georgeovu licu.

— Moramo zaboraviti prošlost - ne može se živjeti u prošlosti. Sve je to završeno i gotovo zauvijek.

— Kako istinito, gospodine Barton. Znete i sami kako smo svojedobno bili preneraženi i ožalošćeni. Siguran sam da će mademoiselle imati sretnu proslavu rođendana i da će sve biti prema vašim željama. Spretno se klanjajući, Charles se povukao i ljutito sijevnuo očima na nekog vrlo mladog konobara koji je neispravno

dvorio goste za stolom kraj prozora. George je izišao s trpkim osmijehom na licu. Nije bio maštovit, pa nije osjetio nikakva sažaljenja. Na kraju krajeva, Luxembourg nije bio kriv što je Rosemary odlučila ondje poćiniti samoubojstvo ili što ju je netko odlučio ondje umoriti. Luxembourg je bio u nezavidnom položaju. Ali George je bio usredotoćen jedino na plan i nije razmišljao ni o čemu drugom. Rućao je u klubu i nakon toga prisustvovao sastanku direktora. Na povratku u ured telefonirao je u Maida Vale iz javne govornice. Izašao je iz govornice i zadovoljno udahnuo zrak. Sve je teklo prema planu. Vratio se u ured. Ruth ga je odmah potražila.

— O Victoru Drakeu.

— Da?

— Bojim se da je u pitanju prilićno mutna afera. Mogli bi ga krivićno goniti. Uzimao je novac iz tvrtke, u toku duljeg razdoblja.

— Je li to rekao Ogilvie? - Jest. Još sam jutros dobila vezu s njim, a on nas je nazvao prije desetak minuta. Kaže da se Victor pokušavao drsko braniti.

— Nije ni ćudo.

— On i dalje uporno tvrdi da mu se neće suditi ako vrati novac. Gospodin Ogilvie je govorio sa starijim ortakom i ćini se da Victor govori istinu. U pitanju je stotinu šezdeset i pet funti.

— Znaći da se gospodin Victor nadao strpati u džep cijelih stotinu i trideset pet funti u toj transakćiji?

— Oćito.

— No, barem smo to uštedjeli - zaključio je George s mraćnim zadovoljstvom.

— Zamolila sam gospodina Ogilvieja da odmah sredi tu stvar. Jesam li dobro ućinila?

— Osobno bih bio očaran da vidim tog mladog lopova u zatvoru - ali mora se misliti na njegovu majku. Ona je glupa - ali je draga. Opet poeni za gospodina Victora, kao i obično.

— Kako ste dobri - rekla je Ruth.

— Ja?

— Najbolji čovjek na svijetu. Bio je dirnut. Osjećao se polaskan i zbunjen u isto vrijeme. Impulzivno je dohvatio njezinu ruku i poljubio je.

— Najdraža Ruth. Moja najdraža i najbolja prijateljica. što bih ja bez vas? Stajali su vrlo blizu jedno drugome. Mogla sam biti sretna s njim, razmišljala je. Mogla sam ga usrećiti. Samo da nije...

Da li da prihvatim Raceov savjet, razmišljao je. Da li da odustanem od svega? Ne bi li to bilo najpametnije? Neodlučnost je potrajala samo trenutak. Rekao je:

— U devet i trideset u Luxembourggu.

6.

Svi su bili došli. George je odahnuo s olakšanjem. Sve do posljednjeg trenutka bojao se da će se nešto izjaloviti - ali svi su se okupili. Stephen Farraday, visok i ukočen, pomalo pompozan. Sandra Farraday u strogoj haljini od crnog baršuna, sa smaragdnom ogrlicom oko vrata. Ta je žena imala stila, bez dvojbe. Ponašala se sasvim prirodno, možda za nijansu ljubaznije nego obično. I Ruth se pojavila odjevena u crno, ali bez ikakvih ukrasa osim broša s draguljem. Vranu kosu glatko je začesljala uz glavu, ruke i vrat bili su bijeli - bjelji nego u ostalih žena. Ruth je bila zaposlena žena, ona nije imala dugih lagodnih odmora za kojih se stječe opaljena put. Njegove su se oči susrele s njezinima i, kao da je opazila nemir u njegovu pogledu, nasmiješila mu se ohrabrujući ga. Razvedrio se. Lojalna Ruth. Kraj njega se nalazila Iris, neuobičajeno tiha. Jedino se na njoj primjećivalo da je svjesna neobičnosti događaja. Bila je blijeda, ali to joj je pristajalo, davalo je njezinoj ljepoti izgled nepokolebljivosti i ozbiljnosti. Nosila je ravnu jednostavnu haljinu boje zelenog lišća. Anthony Browne pojavio se posljednji i Georgeu se pričiniilo da se kretao hitrim potajnim korakom divlje zvijeri - leoparda ili pantere. Svi su bili ovdje - u Georgeovoj klopki. Predstava je mogla početi...

Ispili su koktele. Ustali su i prošli ispod luka u restoran. Parovi pripijeni u plesu, prigušena crnačka glazba, spretni užurbani konobari. Charles je krenuo naprijed i, smiješeći se, odveo ih do njihova stola. Nalazio se u udaljenom dijelu dvorane u plitkom prostranom alkoveni, gdje su bila još tri stola - veliki u sredini i dva mala za dvije osobe, postrance. Sredovječni stranac žućkaste puti i neka plavokosa ljepotica sjedili su za jednim, a vitki mladić s djevojkom za drugim malim stolom. Onaj u sredini bio je rezerviran za Bartonovo društvo. George ih je prijazno razmještao oko stola: - Sandra, da li biste sjeli ovdje, meni zdesna? Browne do vas. Iris, mila, ovo je tvoja proslava. Moram te imati uza se, a vi sjednite do nje, Farraday. Zatim vi, Ruth... Zastao je - između Ruth i Anthonyja bilo je prazno mjesto - bilo je postavljeno za sedam osoba.

— Moj prijatelj Race možda će malo zakasniti. Reкао je da ne trebamo čekati njegov dolazak. Volio bih da ga upoznate - sjajan momak, obišao je cijeli svijet i mogao bi vam ispričati mnogo toga. Kad je sjela, Iris je postala svjesna svoje srdžbe.

George je to namjerno učinio, odvojio ju je od Anthonyja. Ruth je morala sjediti na njezinom mjestu, do domaćina. Dakle, George je i dalje bio nesklon Anthonyju, nije imao povjerenja u nj. Kradomice je pogledala preko stola. Anthony se mrštio. Nije ju gledao. Bacio je pogled prema praznom stolcu kraj sebe.

— Drago mi je što ste pozvali još jednog muškarca, Bartone. Vjerojatno ću morati otići ranije. Ne mogu to izbjeći. Naletio sam ovdje na jednog znanca - kazao je.

— Bavite se poslovima za vrijeme zabave s osmijehom je odgovorio George.

— Premladi ste za to, Uzgred, i ne znam čime se bavite?

— Organiziranim kriminalom, Bartone, uvijek to kažem kad me pitaju. Namještam provale. Specijalnost su mi krađe. Po želji, dolazim u kuću. Sandra Farraday u smijehu mu je odvratila:

— Vi imate neke veze s proizvodnjom oružja, zar ne, gospodine Browne? Kralj oružja je uvijek glavni zlikovac u drami naših dana.

— Ne smijete me odati, lady Alexandra, sve je to strogo povjerljivo. Neprijateljske uhode svuda su među nama. Kimnuo je glavom s podrugljivim izrazom svečane ozbiljnosti. Konobar je odnio tanjure s ostrigama. Stephen je upitao Iris da li želi plesati. Uskoro su svi plesali. Napetosti je nestalo. Kad je na Iris došao red da pleše s Anthonyjem, šapnula mu je:

— Kako je podlo od Georgea što nas je razdvojio za stolom.

— Naprotiv, baš je to ljubazno od njega. Ovako te mogu cijelo vrijeme gledati, preko stola.

— Zar ćeš zaista otići ranije?

— Morao bih. Jesi li znala da dolazi pukovnik Race? - upitao je.

— Nisam imala pojma.

— Čudnovato.

— Da li ga poznaješ? A da, to si mi rekao već neki dan. - Dodala je:

— Kakav je on čovjek? - To zapravo nitko ne zna. Vratili su se za stol. Večer se oteгла. Napetost se polako vraćala. Osjećalo se da su svi napregnutih živaca. Jedino je domaćin djelovao prijazno i bezbrižno. Iris je vidjela kako je pogledao na svoj sat. Odjednom su zalupali bubnjevi orkestra svjetla su se ugasila. Stolci su povučeni malo unatrag i okrenuti prema pozornici. Tri plesna para izveli su neki ples na podiju.

Iza njih je slijedio čovjek koji je izvodio različite zvukove. Imitirao je zvuk vlaka, broda, zrakoplova, šivaćeg stroja, mukanje krave. Plaeskali su mu. Lenny i Flo dolepršali su u plesu koji je više nalik na akrobaciju nego ples. Još više aplauza.

Zatim još jedna točka The Luxembourg Six.

Svjetla su se upalila. Svi su žmirkali. Ali kao da je val olakšanja preplavio društvo za stolom. Kao da su svi odahnuli - ipak se nije dogodilo ono što su očekivali. Prošle godine kad se upalilo svjetlo, otkriven je leš, plegao preko stola. Učinilo im se kao da je prošlost zauvijek nestala - rasplinula se. Izblijedila je sjena tragedije. a Sandra se živo okrenula prema Anthonyju. Stephen je dobacio neku primjedbu Iris i Ruth se nagnula k njima da ih bolje čuje. Jedino je George sjedio u stolcu, očiju uprtih u prazan stolac preko puta njega. Stol je na tom mjestu bio postavljen za večeru. U čaši je bio šampai njac. Svakog trenutka netko je mogao doći, sjesti... –

Probudi se, George. Dođi da zaplešemo. Još nisi zaplesao sa mnom - pozvala ga je Iris. Ustao je. Smiješio joj se kad je digao svoju čašu.

- želim prvo nazdraviti mladoj dami čiji rođendan slavimo. Iris Marle, neka se njezina sjena nikad ne smanji! Ispili su u smijehu i zatim svi pošli plesati, George i Iris, Stephen i Ruth, Anthony i Sandra. Svirali su neku vedru melodiju džez. Vratili su se svi zajedno, smijući se i čavrljajući. Sjeli su.

Onda se iznenada George nagnuo naprijed. i - želim vam nešto reći. Otprilike prije godinu dana bili smo ovdje jedne večeri koja je završila tragično. Ne mislim obnavljati prošlost, ali ne bih volio da zaboravimo Rosemary. Tražim od vas da ispijemo čašu u njezin spomen za ljubav uspomene. Podigao je svoju čašu. Svi su ga pokorno j poslušali dok su im lica poprimila izgled maske.

— Za Rosemary, u pomen - kazao je George. Prinijeli su čaše ustima. Pili su. Nastao je tajac.

— George se zanjihao naprijed, a zatim srušio natrag u stolac, njegove su se ruke grčevito dizale prema vratu, a lice postajalo grimizno dok se borio za zrak. Za minut i po izdahnuo je.

Treća knjiga

Iris mišljah da mrtvi miruju, no prevarih se...

1.

Pukovnik Race skrenuo je u ulaz New Scotland Yarda. Ispunio je uobičajeni formular i za nekoliko trenutaka već se rukovao s glavnim inspektorom Kempom u njegovoj sobi. Njih dvojica dobro su se poznavali. Po izgledu Kemp je pomalo sličio starom veteranu Battleu. Budući da je dugo godina radio pod vodstvom Battlea vjerojatno je nesvjesno poprimio nešto od načina ponašanja svojega pretpostavljenog. I on je izgledao kao da je izdjelan iz jednog komada - ali dok se Battle doimao kao da je napravljen od tikovine ili hrastovine, glavni inspektor Temp sugerirao je ponešto efektivnije drvo - mahagonij ili možda dobro staromildno ružino drvo. - Lijepo je od vas što ste nam se javili - rekao je Kemp. - Trebat će nam sva pomoć da riješimo ovaj slučaj .

— čini se da smo dospjeli u uzvišene ruke - odvratio je Race. Kemp nije bio sklon lažnoj skromnosti, pa ništa nije odgovorio. Mirno je prihvaćao činjenicu da su mu isključivo povjeravali izuzetno delikatne i važne slučajeve, ili one kojima je dan veliki publicitet. Ozbiljno je kazao:

— Radi se o klanu Kidderminsterovih. Možete zamisliti kako moramo biti oprezni.

Race je potvrdno kimnuo. Nekoliko puta bio je sreo lady Alexandru Farraday. Jednu od onih tihih žena na tako nedostupnom društvenom položaju da se činilo nevjerojatno povezati je sa senzacionalističkim publicitetom. čuo ju je i kako govori na javnim skupovima - jasno i kompetentno, s dobrim poznavanjem teme o kojoj govori. Žena čiji su javni život pratile sve novine a privatni život nije postojao, osim kao nejasna pozadina. Pa ipak, mislio je, i takve žene imaju privatni život. One znaju za očaj, i ljubav, i muke ljubomore. Mogu izgubiti kontrolu i staviti život na kocku u strasti igre.

— Mislite li da je ona to izvela, Kemp? - zapitao je znatiželjno.

— Lady Alexandra? Da li vi to vjerujete, gospodine?

— Nemam pojma. Ali pretpostavljam da jest. Ili njezin muž - kojeg štiti moć Kidderminsterovih. Čvrste zelenoplave oči glavnog inspektora Kempa mirno su gledale u tamne Raceove oči.

— Ako je netko od njih dvoje ubojica, mi ćemo učiniti sve što možemo da njega ili nju objesimo. Vi to znate. U ovoj zemlji nema straha, a ni milosti za ubojice. Ali moramo biti sasvim sigurni u svoje dokaze - javni tužilac će insistirati na tome. Race je opet kimnuo.

— Dakle, počnimo - kazao je. - George Barton je bio otrovan cijanidom - kao i njegova žena prije godinu dana. Rekli ste da ste bili u restoranu?

— Jesam. Barton me pozvao da se pridružim društvu. Odbio sam. Nije mi se svidjelo to što on radi. Usprotivio sam se i preporučio mu da potraži prave ljude ako mu je nešto sumnjivo u vezi sa smrću njegove žene. Rekao sam mu da se obrati vama.

— Bilo bi najbolje da je tako učinio - složio se Kemp. - Ali on nije odustao od svoje ideje spremanja klopke za ubojicu. Nije mi htio reći kakva je to bila klopka. Osjećao sam se nelagodno i zato sam one večeri ipak otišao u Luxembourg da ih mogu držati na oku. Moj stol je bio ponešto udaljen od njihova - nisam želio da me vide. Na žalost, ništa vam ne mogu ispričati. Nisam primijetio ništa sumnjivo. Konobari i njegovo društvo bili su jedini ljudi koji su se približili stolu.

— Da - odvratio je Kemp - to sužava krug, zar ne? Bio je to netko od njih ili konobar Giuseppe Bolsano. Jutros sam ga iznova ispitao pomislio sam da biste ga možda htjeli vidjeti - ali ne vjerujem da on ima nešto s tim. U Luxembourggu je već dvanaest godina - uživa dobar ugled, oženjen, troje djece, dobre preporuke. - Znači preostaje nam jedino samo društvo.

— Da, isti ljudi koji su bili prisutni kad je gospoda Barton - umrla.

— A što mislite o tome, Kemp?

— Ponovo sam se time pozabavio jer se čini očitim da su ta dva događaja povezana.

Adams je vodio onaj slučaj. To nije bio posve čisti slučaj samoubojstva, ali samoubojstvo je bilo najvjerojatnije rješenje i zato što nije postojao bilo kakav dokaz za umorstvo moralo se prihvatiti samoubojstvo.

Ništa se drugo nije moglo učiniti. Imamo mnogo takvih slučajeva u arhivi, kao što znate. Samoubojstvo s nekim čudnovatim detaljima. Javnost to ne sazna ali mi ih imamo na umu. Ponekad nastavljamo tiho tragati. Ponekad se nešto pojavi - a ponekad ne. U ovom slučaju nije.

— Sve do sada.

— Sve do sada. Netko je naveo gospodina Bartona da povjeruje kako mu je žena bila umorena. On počinje istraživati na vlastitu ruku; štoviše najavljuje da je na pravom tragu - ne znam je li zaista bilo tako - ali je ubojica u to povjerovao i zato je sredio gospodina Bartona. čini se da se stvar tako odvijala - nadam se da se slažete?

— Pa da - ovaj dio se čini posve jasnim. Sam bog zna u čemu se sastojala klopka - primijetio sam jedan prazan stolac. Možda je bio namijenjen nekom neočekivanom svjedoku. Izgleda da je postigao i više od toga. Upozorio je krivca na opasnost tako da on ili ona nisu htjeli čekati zatvaranje klopke.

— Dakle - zaključio je Kemp - imamo petoro sumnjivih. I moramo nastaviti s prvim slučajem - gospodom Barton.

— Vi ste posve sigurni da to nije bilo samoubojstvo? - čini se da to potvrđuje i ovo ubojstvo. Iako ne mislim da biste nas trebali osuđivati zbog toga što smo svojedobno prihvatili teoriju o samoubojstvu kao najvjerojatniju. Bilo je nekih dokaza u prilog toj teoriji.

— Potištenost nakon bolesti? Na Kempovu drvenom licu pojavio se tračak smiješka. - To je bilo dobro za službenog suca istražitelja.

Slagalo se s liječničkim nalazom i spašavalo je svačije osjećaje. To se često radi. Postojalo je i nedovršeno pismo sestri o tome kome će pripasti njezine osobne stvari - pokazivalo je da se i prije bavila mišlju o samoubojstvu. Svakako, bila je potištena, jadnica. Ali kada je riječ o ženama, u devet slučajeva od deset u pitanju je ljubavni roman. Kod muškaraca najčešće su posrijedi novčane brige.

— Dakle vi ste znali da je gospoda Barton imala neku ljubavnu vezu.

— Ubrzo smo to otkrili. Bila je to diskretna veza, ali ipak se nismo mnogo namučili.

— Stephen Farraday?

— Da. Sastajali su se u malom apartmanu nedaleko od Earl's Courta. Trajalo je to dulje od šest mjeseci. Izgleda da su se posvactali ili mu je ona možda dosadila. U svakom slučaju, ona ne bi bila prva žena koja je sebi oduzela život u trenutku očajanja.

— I to kalijevim cijanidom u prepunom restoranu?

— Da, ako bi to željela izvesti dramatično pred njegovim očima i tako dalje. Neki ljudi vole spektakle. Otkrio sam da nije mnogo marila za konvencije - sve je mjere predostrožnosti on smišljao.

— Ima li kakvih indicija da je njegova žena znala što se događa?

— To nismo mogli otkriti.

— Ipak je mogla znati, Kemp. Ona nije žena koja bi pokazivala svoje osjećaje.

— Tako je. Dakle, oboje su sumnjivi. Ona zbog ljubomore. On zbog karijerizma.

Razvod bi mu štetio. Danas razvod ne znači isto što i prije, ali njemu bi navukao na vrat neprijateljstvo klana Kidderminster. - A što ćemo s tajnicom?

— I ona dolazi u obzir. Možda joj je oko zapelo za Georgea Bartona. Bili su si vrlo dobri i u uredu misle da joj se on dopadao. Upravo jučer poslije podne jedna od telefonistica je imitirala Bartona kako drži Ruth Lessing za ruku i govori joj da ne zna što bi bez nje. Tada je upala gospođica Lessing i zatekla ih u tome. Odmah je isplatila djevojku i najurila je van. Izgleda da je vrlo osjetljiva na to. Zatim, ne smijemo zanemariti ni sestru - došla je do gomile novaca. Djeluje vrlo simpatično i naivno, ali nikad se ne zna. A postoji i drugi mladić, prijatelj gospođe Barton.

— Vrlo me zanima da čujem što znate o njemu?

— Zapravo malo - ali to što znamo nije najbolje - polako je kazao Kemp.

— Njegova je putnica u redu. On je američki državljanin o kome nismo uspjeli ništa saznati, ni dobro ni loše. Došao je ovamo, stanovao u Claridgeu i uspio se sprijateljiti s lordom Dewsburyjem.

— Obavještajac?

— Možda. Čini se da se Dewsbury zainteresirao za njega. Pozvao ga je k sebi u kuću.

Upravo tada je bilo kritično.

— Naoružanje - rekao je Race.

— Bilo je problema oko ispitivanja novih tenkova u Dewsburyjevim tvornicama. –

Taj momak Browne se prikazao kao vrlo zainteresiran za proizvodnju oružja.

Uskoro nakon njegova boravka tamo otkrili su sabotazu - u posljednjem trenutku.

Browne je upoznao mnogo Dewsburyjevih starih znanaca - čini se upravo one koji su imali veze s tvrtkama za proizvodnju oružja. Zbog

toga su mu pokazali mnogo toga što on nikada nije smio vidjeti. A jedan put ili čak dvaput bilo je ozbiljnih neprilika u tvornicama nedugo nakon njegovih posjeta. - Vrlo zanimljiva osoba, taj gospodin Anthony Browne?

— Da. Očito ima šarma, i zna se njime služiti.

— Kakve veze ima s tim gospođa Barton?

— Oni su bili vrlo bliski. Možda joj je nešto odao. Vi znate, pukovniče, i te kako dobro znate, što lijepa žena može izvući iz muškarca. Race je kimnuo, shvativši inspektorovu aluziju na kontraobavještajnu službu koju je svojedobno bio nadzirao, i ne pomislivši, kao što bi neupućena osoba mogla pomisliti, da je to aluzija na neku njegovu osobnu indiskreciju. Nakon kraće stanke upitao je:

— Jeste li vidjeli ona pisma upućena Georgeu Bartonu?

— Jesam. Pronašao sam ih u njegovu pisaćem stolu jučer navečer. Pomogla mi je gospođica Marle.

— Zanimaju me, Temp što stručnjaci misle o njima?

— Jeftini papir, obična tinta - otisci pokazuju da su ih u rukama imali George Barton i Iris Marle - i mnoštvo neidentificiranih tragova na omotnici, od poštanskih službenika i tako dalje. Stručnjaci kažu da je slova pisala obrazovana i duševno zdrava osoba. - Obrazovana osoba. Znači nitko od posluge?

— Vjerojatno ne.

— To stvar čini još zanimljivijom.

— Znači da je još netko sumnjao, u najmanju ruku.

— Netko tko se nije obratio policiji. Netko tko je htio potaknuti Georgeove sumnje.

Ima u tome nešto čudno, Kemp. Nije li on mogao sam napisati ta pisma?

— Mogao je. Ali zašto?

— Kao uvod u samoubojstvo - samoubojstvo koje je htio prikazati kao ubojstvo. - Sa Stephenom Farradayem pretplaćenim na krvnikovo uže? To ima smisla - ali u tom slučaju morao je osigurati sve da se posumnja na Farradaya kao ubojicu. Kako stvari stoje, nemamo ništa protiv Farradaya.

Što je bilo s cijanidom? U čemu je donesen? - Ispod stola je pronacđen bijeli papirić. Na njemu je bilo tragova kristala cijanida. Nije bilo otisaka prstiju. U kriminalističkom romanu, naravno, radilo bi se o nekoj posebnoj vrsti papira ili bi papir bio složen na neki posebni način. Rado bih pokazao tim piscima kriminalističkih priča kako to izgleda u stvarnosti. Ubrzo bi naučili kako tragova gotovo nikad nema i nitko nikad ništa ne primjećuje! - Ta tvrdnja zaista obeshrabruje. Zar nitko ništa nije primijetio prošle noći? - nasmiješio se Race.

— Zapravo, od danas počinjem raditi na tome. Uzeo sam izjavu od svakog prošle noći i s gospodicom Marle otišao na Eivaston Square, te na brzinu pregledao Bartonove spise i pisaći stol. U toku dana razgovarat ću sa svakim od njih, tražit ću i izjave od ljudi koji su sjedili za susjednim stolovima u alkoveni...

— Potražio je neki papir.

— Evo njihovih imena. Gerald Tollington i Patricia Brice Woodworth. Mladi zaručnici.

Kladim se da nisu vidjeli nikog osim sebe. Pedro Morales - odvratna rugoba iz Meksika - čak su mu i bjeloočnice žute - s Christine Shannon, plavokosom ljepoticom pohlepnom za zlatom kladim se da nije ništa opazila - ne možete ni zamisliti kako je glupa osim kad je u pitanju novac. Ima samo jedan, posto mogućnosti da je netko od njih nešto vidiog ali sam zapisao njihova imena i adrese za svaki slučaj.

Počet ćemo s konobarom, Giuseppeom. On je već ovdje. Naredit ću da ga pošalju gore.

2.

Giuseppe Bolsano bio je mršav čovječuljak srednjih godina, inteligentna, pomalo majmunskog lica. Bio je nervozan, ali se savladavao. Govorio je tečno engleski jer se, kako je sam objasnio, u zemlji nalazio od svoje šesnaeste godine i oženio se Engleskinjom. Kemp mu se ljubazno obratio:

— Dakle, Giuseppe, čujmo da li vam je još nešto palo na pamet u vezi s onim što se dogodilo.

— Za mene je to vrlo neugodno. Ja sam dvorio onaj stol. Ja točim vino. Ljudi će reći da sam poludio, da trujem vino u čašama. To nije istina, ali ljudi će tako reći.

Gospodin Goldstein mi je već rekao da će biti najbolje ako uzmem tjedan dana dopusta - da me ljudi ne bi ispitivali i pokazivali prstom na mene. On je dobar čovjek, i pravedan, i zna da nisam ništa kriv pa me neće otpustiti kao što bi učinili drugi vlasnici restorana. I gospodin Charles je također susretljiv prema meni, ali je to svejedno velika nevolja za mene - plaši me. Imam li ja kakvog neprijatelja, pitam se?

— No dobro - upitao je Kemp sa najravnodušnijim izrazom lica - imate li ga? Tužno majmunsko lice rasteglo se u osmijeh. Giuseppe je raširio ruke.

— Ja? Nemam ja nijednog neprijatelja na svijetu. Mnogo dobrih prijatelja ali nijednog neprijatelja. Kemp je zagundao.

— Vratimo se prošloj noći. Recite mi nešto više o šampanjcu.

— Bio je to "Clicquot", 1928. Izvrsno i skupo vino. Gospodin Barton vam je bio takav - volio je probrana jela i pića - ono najbolje.

— Unaprijed je naručio vino? - Jest. Sve je bio dogovorio s Charlesom. - Što znate o onom praznom mjestu za stolom? - I to je

on bio uredio. Rekao je i Charlesu i meni.

Neka mlada dama trebala je doći na to mjesto poslije u toku večeri.

— Mlada dama? - Race i Kemp su se zgledali. - Znate li tko je ona?

— Ne, ne znam ništa pobliže - odmahnuo je glavom Giuseppe.

— Trebala je stići kasnije, to je sve što sam čuo.

— Nastavimo o vinu. Koliko je boca bilo naručeno? - Dvije, a treća je bila u rezervi.

Prva se brzo ispila. Drugu sam otvorio nešto prije početka kabarea. Napunio sam čaše i stavio bocu u posudu s ledom.

— Kad ste posljednji put vidjeli gospodina Bartona da pije iz svoje čaše? - Da vidimo.

Kada je kabare bio završen, oni piju za zdravlje mlade dame. To je bio njezin rođendan. Zatim odlaze i plešu: Nakon toga vraćaju se, gospodin Barton pije i u trenutku kao ništa - on je mrtav.

— Jeste li punili čaše dok su plesali?

— Nisam, monsieur. Bile su pune kad su pili za zdravlje mademoiselle i nisu otpili mnogo, samo par gutljaja. Mnogo je ostalo u čašama.

— Da li je bilo tko - bilo tko uopće - prilazio stolu dok su plesali?

— Nitko, gospodine. U to sam siguran.

— Jesu li plesali čitavo vrijeme?

— Jesu. - I vratili su se svi u isto vrijeme? Giuseppe je zažmirio dok se prisjećao.

— Gospodin Barton se vratio prvi s mladom damom. On je bio krupniji od ostalih i nije dugo plesao. Za njim je došao plavokosi gospodin, Farraday, i mlada dama u crnom.

Lady Alexandra Farraday i tamnopusi gospodin vratili su se posljednji.

— Poznajete li gospodina Farradaya i lady Alexandru?

— Da, gospodine. često sam ih viđao u Luxembourgu. Oni su vrlo otmjeni.

— Pazite sada, Giuseppe, da li biste primijetili da je netko od gostiju stavio nešto u Bartonovu čašu?

— To ne mogu reći, gospodine. Poslužujem još dva stola u alkoveni i dva u glavnom dijelu restorana. Moram servirati jela. Ne mogu neprestano držati na oku stol gospodina Bartona. Nakon kabarea gotovo svi ustaju i plešu i tada sam bez posla.

Zato i mogu sa sigurnošću ustvrditi da se nitko nije približio štolu u to vrijeme. Ali čim ljudi sjednu, odmah imam mnogo posla. Kemp je kimnuo glavom.

— Ali ipak mislim - nastavio je Giuseppe da bi to bilo teško učiniti neprimjetno. Meni se čini da je to mogao učiniti jedino gospodin Barton. A vi to ne mislite, zar ne?

Ispitivački se zagledao u istražitelja.

— Dakle vi to pretpostavljate?

— Naravno, ništa ne mogu znati pouzdano, ali pomislio sam. Upravo je prije godinu dana ona divna gospoda Barton počinila samoubojstvo. Zar nije moguće da je gospodin Barton toliko žalio za njom da je odlučio svršiti sa sobom na isti način? U tome ima romantike. Naravno, to nije dobro za restoran - ali gospodin koji se

želi ubiti na to i ne misli. Napeto je gledao sad jednoga sad drugog čovjeka.

— Sumnjam da je to tako jednostavno odmahnuo je glavom Kemp., Postavio je još nekoliko pitanja Giuseppeu i zatim ga otpratio. Kad su se vrata za Giuseppeom zatvorila, Race je kazao:

— Pitam se nije li to ono što se od nas očekuje da povjerujemo?

— Ožalošćeni suprug počinio samoubojstvo na godišnjicu smrti svoje supruge? Nije baš bila godišnjica - ali vrlo blizu.

— Bio je Dan mrtvih - odvratio je Race. - Točno. Da, možda je to bila ideja - ali ako jest, onaj tko je to učinio nije mogao znati za ona pisma koja je čuvao Barton i koja je pokazao Iris Marle i o njima savjetovao se s vama. Bacio je letimični pogled na sat. - Očekuju me u kući Kidderminsterovih u dvanaest i trideset. Imamo još vremena posjetiti one ljude koji su sjedili za susjednim stolovima - barem neke od njih. Vi ćete mi se pridružiti, pukovniče?

3.

Gospodin Morales stanovao je u Ritzu. Neobrijan, s krvlju podlivenim bjelaočnicama i svim znakovima jakog mamurluka zaista nije lijepo izgledao. Gospodin Morales bio je američki podanik i govorio je jednu varijantu američkog engleskog. Iako je izjavio da je voljan prisjetiti se svega, njegova sjećanja na proteklu noć bila su vrlo mutna.

— Bio sam s Chrissie - ta je mala vražja cura! Kazala mi je da je to dobra krčma.

Srdašce, rekoh, ići ćemo kamo ti želiš. Bila je to famozna krčma, priznajem - tamo znaju kako će izvući novac iz čovjeka! Ode mojih trideset dolara. Ali je svirka bila slaba - oni momci nemaju pojma o sviranju. Kad su ga odvukli od prisjećanja na vlastiti provod, gospodin Morales se pokušao prisjetiti stola u sredini alkove. Ali od toga nije bilo velike koristi.

— Svakako, ondje je bio stol i neki ljudi oko njega. Ali ne sjećam se kako su izgledali.

Nisam na njih obraćao pažnju sve dok onaj čovo nije odapeo. U prvi mah pomislio sam da se naroljao. Ali čujte, prisjetio sam se jedne ženske. Tamna kosa i sve ostalo kako treba...

— Mislite na djevojku u haljini od zelenog baršuna? - Ne, ne nju. Ona je bila mršava.

Ova mala je bila u crnom i imala je dobre obline. Bila je to Ruth Lessing koja je zapela za nemirno oko gospodina Moralesa.

— Gledao sam je kako pleše - svaka joj čast, kad vam kažem! Dao sam joj par puta znak, ali mi je uzvratila ledenim pogledom samo je pogledala kroz mene. Ništa se više nije moglo izvući iz gospodina

Moralesa. Otvoreno je priznao da je za vrijeme izvođenja kabarea bio već dobrobrano pripit. Kemp mu je zahvalio i spremio se za odlazak.

— Sutra plovim u New York - rekao je Morales. - Da li možda želite da se još zadržim ovdje? - upitao je revno. - Hvala vam, ali ne vjerujem da će nam vaše svjedočenje biti potrebno u toku istrage.

— Vidite, ovdje se dobro provodim - a moja tvrtka ne bi se bunila ako je u pitanju pomoć policiji. Kada policija kaže da treba ostati, mora se ostati. Možda bih se mogao nečeg prisjetiti ako još malo promozgam?

Ali Kemp nije htio poticati njegovu revnost da se i dalje zabavlja u Londonu pa su mu obojica zahvalila i odvezla se do Brook Streeta gdje ih je dočekaao kolerični gospodin, otac uvažene Patricie Brice-Woodworth. General lord Woodworth dočekaao ih je bujicom prigovora. Kakva je to, zaboga, ideja! Otkud bi njegova kćerka - njegova kćerka - bila umiješana u tako nešto? što se to dogada s Engleskom ako djevojka više ne može izići da večera sa svojim zaručnikom u restoranu a da je ne gnjave detektivi i Scotland Yard? Ona čak i ne poznaje te ljude, kako li se već zove onaj - Hubbard -

Barton? Valjda neki čovjek iz Cityja! To je još jedan dokaz da čovjek nikad nije dovoljno oprezan kad bira mjesto - Luxembourg se uvijek smatrao pristojnim mjestom - ali ovo je već drugi slučaj da, se tako nešto ondje dogodilo. Gerald je prava budala što je tamo poveo Pat - ovi mladići misle da sve znaju. Ali u svakom slučaju on neće dopustiti da njegovoj kćerki dosaduju i ispituju je - svakako ne bez odvjetnika. On će nazvati starog Andersona u Lincoln's Inn i zatražiti od njega...

Odjednom je general zastao i zagledavši se u Racea promrmljao:

— Negdje sam vas vidio. Ali gdje?

— Badderpore, 1923. godine - brzo je s osmijehom odgovorio Race. - Tako mi Jupitera - razveselio se general. - Pa to je Johnnie Race! Pa što vi radite u toj predstavi? Race se smiješio.

— Bio sam s glavnim inspektorom Kempom kada je zatrebalo da razgovara s vašom kćerkom. Rekao sam da bi joj možda bilo ugodnije kad bi je inspektor Kemp posjetio nego da ona sama dolazi u Scotland Yard, pa sam pomislio da bih ga rado dopratio.

— To je ljubazno od vas, Race. - Naravno, htjeli smo što manje uznemiriti mladu damu - ubacio je glavni inspektor Kemp. Upravo u tom trenutku vrata su se otvorila i ušetala je gospođica Patricia Brice-Woodworth te preuzela situaciju u svoje ruke, s lakoćam svojstvenom vrlo mladim osobama.

— Dobar dan - kazala je. - Vi ste iz Scotland Yarda, zar ne? Zbog prošle noći? Jedva sam čekala da dođete. Je li otac dosadan? Nemoj, tata - znaš što je doktor rekao za tvoj tlak. Ne mogu shvatiti zašto se uvijek tako uzbuđuješ. Odvest ću inspektore, ili nadzornike, ili što već jesu, u svoju sobu, a tebi ću poslati Waltersa s viskijem i sodom. General je imao živu želju da ih još gnjavi, ali je jedino uspio izreći - moj stari prijatelj, major Race - na što je Patricia izgubila svaki interes za Racea i počela se anđeoski smiješiti glavnom inspektoru Kempu. Kao prava generalska kćerka pribrano ih je odvela u vlastitu dnevnu sobu, čvrsto zatvorivši oca u kabinetu.

— Jadni tata - primijetila je - uvijek stvara zbrku. Ali zapravo ga je lako srediti.

Razgovor je nastavljen u najprijateljskijem tonu ali gotovo bez rezultata.

— Da čovjek poludi - rekla im je Patricia. - To mi je bila vjerojatno jedina prilika u životu da se nadem na samom mjestu ubojstva bilo je to ubojstvo, zar ne? Novine su pisale vrlo oprezno i nejasno, ali rekla sam Gerryju preko telefona da je to moralo biti ubojstvo. Kad samo pomislim, ubojstvo mi se dogodilo upravo ispred nosa, a ja ništa nisam ni vidjela! Nije se moglo posumnjati u iskrenost njezina žaljenja. Bilo je posve očito da, kao što je glavni inspektor bio mračno predvidio; dvoje mladih ljudi koji su se bili zaručili prije tjedan dana, nisu vidjeli nikoga osim jedno drugoga. Uza svu dobru volju Patricia Brice-Woodworth zapazila je samo nekoliko osoba.

— Sandra Farraday bila je vrlo otmjena, ali je ona uvijek takva. Imala je na sebi Schiaparellijevu kreaciju.

— Vi je poznajete? - upitao je Race.

— Samo iz viđenja - odmahnula je glavom. On je neki dosadnjaković, uvijek to pomislim. Tako je uobražen, kao većina političara. - Da li još nekog od njih poznajete iz viđenja?

— Ne, nikad ih prije nisam vidjela. - Opet je odmahnula glavom. - Barem tako mislim.

Zapravo, ne vjerujem da bih primijetila i Sandru Farraday da nije imala na sebi Schiaparellijevu haljinu.

— Vidjet ćete - sumorno je kazao glavni inspektor Kemp kad su napustili kuću da ni gospodin Tollington nije zapazio ništa više. Taj se neće sjećati ni odijela. - Ne vjerujem da ga je uzbudio kroj Farradayeva odijela - složio se Race.

— Pa dobro - odvratio je inspektor. - Pokušajmo onda s Christine Shannon. Ona nam je posljednja nada izvan kruga osumnjičenih. Gospođica Shannon je zaista bila lijepa.

Oksidirana kosa, pomno očešljana, padala je niz nježno isprazno djetinje lice.

Gospođica Shannon je mogla biti priglupa, ali ju je bilo ugodno gledati, a lukave dječje plave oči kazivale su da ima vrlo dobro razvijen instinkt i kad je riječ o novcu Christine Shannon se izvrsno snalazila. Dvojicu muškaraca je primila vrlo umiljato, ponudila im je piće, a kad su odbili, počela je navaljivati s cigaretama.

Njezin stan bio je malen i moderan, iako jeftino namješten.

— Bila bih presretna da vam pomognem, glavni inspektore. Pitajte me što god želite.

Kemp je postavio nekoliko konvencionalnih pitanja o držanju i izgledu društva za središnjim stolom. Odmah se pokazalo da je Christine vrlo izoštren i prepreden promatrač.

— Nisu se baš sjajno zabavljali - to se moglo odmah vidjeti. Svi su bili ukočeni. Bilo mi je žao starog momka - onog koji je pozvao na večeru. Pokušavao je sve i sva da ih oraspoloži a bio je i vraški nervozan - ali nikako nije uspijevaao da ih odledi. Visoka žena koja mu je sjedila zdesna držala se kao da je progutala metlu, a ona mala njemu slijeva bila je bijesna zato što ne sjedi kraj onog lijepog tamnoputog mladića.

Što se tiče onog visokog plavokosog momka, koji je sjedio do nje, taj je izgledao kao da ga boli želudac, svaki zalogaj mu je zapinjao u grlu. Ona žena kraj njega činila je sve što je mogla ali i ona je izgledala dosta izvan sebe.

— Čini se da ste bili mnogo toga zapazili, gospođice Shannon - pohvalio ju je pukovnik Race.

— Otkrit ću vam tajnu. Nisam se baš zabavljala za svojim stolom. Bila je to već treća noć što izlazim s onim svojim momkom, i već mi je bio dosadio! Htio je neprestano razgledavati London - posebno ono što je on zvao gala lokalima. Iako se ne mogu na njega potužiti. Svaki put šampanjac. Bili smo u Compradouru i u Mille Fleursu i najzad u Luxembourgu. Rekla bih da se dobro zabavljao. Pomalo sam ga sažaljevala.

Ali zaista nije bio zanimljiv sugovornik. Nadugo je pričao o poslovima koje je sklapao širom Meksika, a većinu tih priča sam čula barem triput. Opisao mi je sve ženske koje je poznavao i kako su bile lude za njim. Svaka djevojka umorila bi se slušajući ga. Osim toga, priznat ćete da Pedro nije bogzna kakav ljepotan. Tako sam se usredotočila na jela i pustila oči da lutaju.

— Ovo je izvrsno za nas, miss Shannon kazao je glavni inspektor. - Nadam se da ste vidjeli nešto što bi nam moglo pomoći da riješimo svoj problem. Christine je odmahнула svojom plavom glavom.

— Nemam blagog pojma tko je sredio starog momka - ni blage veze. Jednostavno je otpio malo šampanjca, pocrvenio kao rak i srušio se.

— Sjećate li se kada je prije toga pio iz svoje čaše? Djevojka se zamislila.

— Kako da ne, bilo je to upravo nakon kabarea. Svjetla su se upalila i on je podigao čašu, te nešto rekao, a ostali su također podigli čaše. Izgledalo mi je kao neka zdravica. Glavni inspektor je potvrdio glavom.

— A tada? - Tada je zasvirala glazba i svi su se digli i smijući se otišli plesati.

Izgledalo je da su se najzad malo zagrijali. Šampanjac može čudo učiniti i u najdosadnijem društvu.

— Svi su otišli zajedno - nitko nije ostao za stolom?

— Nije. - I nitko nije dirao čašu gospodina Bartona.

— Nitko - odmah je odgovorila. - Posve sam sigurna. - I nitko - baš nitko se nije približio stolu dok su bili odsutni.

— Nitko - osim konobara, naravno. - Konobara? Kojeg konobara?

— Jedan od onih mladih žutokljunaca s pregačom, ima najviše šesnaest godina. Nije pravi konobar. Onaj pravi bio je ljubazni čovječuljak nalik na majmuna - vjerojatno Talijan. Glavni inspektor Kemp kimnuo je glavom dok je opisivala Giuseppea Bolsana.

— I što je učinio taj mladi konobar - napunio je čaše? - Nije dirnuo ništa na stolu.

Samo je podignuo večernju torbicu koju je ispustila jedna gošća kad su se bili digli. - čiju torbicu? Christine je razmišljala nekoliko trenutaka. Tada je kazala: - Tako je. To je bila torbica mlade djevojke - zelene i zlatne boje. Ostale dvije žene imale su crne torbice. - što je konobar učinio s torbicom? Christine je izgledala iznenađena.

— Jednostavno ju je metnuo na stol, to je sve. - Posve ste sigurni da nije dodirnuo neku čašu? - Nije. Jednostavno je brzo stavio torbicu na stol i otrčao dalje jer je jedan od konobara već siktao na njega da nekamo ode ili nešto donese i da će za sve on biti kriv!

— I jedino se on približio stolu?

— Upravo tako.

— Ali netko se mogao približiti stolu a da vi to ne opazite?

— Ne, posve sam sigurna da to nije bilo moguće - odlučno se usprotivila Christine.

— Pedra su bili pozvali na telefon i pošto se još nije bio vratio nisam imala drugog posla nego da se ogledavam okolo. Ja dobro zapažam, a sa svoga mjesta i nisam mogla vidjeti ništa drugo osim tog praznog stola. Race je upitao:

— Tko se prvi vratio do stola? - Djevojka u zelenom i stari momak. Oni su sjeli i tada su stigli plavokosi muškarac i djevojka u crnom, a nakon njih ona uobraženka s onim zgodnim tamnoputim momkom. On je bio plesač i po! Kad su se svi vratili, konobar je počeo podgrijavati neko jelo na špiritusu, a stari momak se malo nagnuo naprijed i opet izgovorio neki govor i tada su ponovo svi podigli čaše i tada se ono dogodilo.

— Christine je zastala i ležerno dodala:

— Užasno, zar ne? Mislila sam da ga je kap! Moju tetku je udarila kap i ona se isto tako bila srušila. Pedro se upravo bio vratio i ja sam mu rekla: Gledaj, Pedro, onog čovjeka je udarila kap. Sve što je Pedro mogao reći bilo je: Upravo izdiše - upravo izdiše - to je sve. A zapravo i on nije bio u mnogo boljem stanju. Neprestano sam morala jedno oko stalno držati na njemu. Ljudi ne vole kad se izdiše na mjestu kao što je to Luxembourg. Zato ja ne volim južnjake. Kada oni previše popiju, nisu više nimalo uglađeni - djevojka nikad ne zna kakvu neugodnost može doživjeti.

— Tada je bila zirnula na napadnu narukvicu na svojoj desnoj ruci, te dodala:

— Ipak, moram reći da su prilično velikodušni. Skrenuvši njezinu pažnju sa djevojačkih iskušenja i zadovoljstava, Kemp ju je nagovorio da još jedanput ponovi svoju priču.

— Izgubljena je i posljednja nada da dobijemo pomoć izvana - zaključio je kada su napustili stan gospođice Shannon. - Mogla je to biti dobra prilika, šteta. Ta djevojka je dobra vrsta svjedoka. Primjećuje stvari i dobro ih pamti. Da se išta moglo vidjeti, ona bi to vidjela. Dakle, odgovor bi bio da se ništa nije ni moglo vidjeti. To je nevjerovatno. Pravi opsjenarski trik! George Barton pije šampanjac, odlazi, pleše.

Vraća se natrag, pije iz iste čaše koju nitko nije ni taknuo i - hopla! Ona je puna cijanida! To je suludo, kažem vam, to se nije moglo dogoditi, ali jest. Zastao je na trenutak.

— Onaj konobar. Mladić. Giuseppe ga nije bio spomenuo. Mogao bih se pozabaviti time. Ipak on je jedina osoba koja se približila stolu dok su oni plesali. Možda ima nešto u tome.

— Da je on nešto stavio u Bartonovu čašu, ona bi djevojka to primijetila – sumnjao je Race. - Ona je rođeni promatrač. Ne zna se služiti glavom, pa se služi očima. Ne, Kemp, mora postojati neko posve jednostavno objašnjenje koje još ne znamo.

— Da, postoji jedno! Sam je sebi usuo otrov. - Počinjem vjerovati da se upravo to dogodilo - to se jedino moglo dogoditi. Ali ako je tako, Kemp, uvjeren sam da nije znao da je u pitanju cijanid. - želite reći da mu ga je netko bio dao? I rekao mu da je to dobro za probavu ili tlak ili nešto slično?

— Moguće je.

— Ali tko je to onda bio? Svakako nitko od Farradayevih.

— Da, to nije vjerojatno. - A rekao bih da nije mogao biti ni Anthony Browne. Dakle, preostaje nam dvoje ljudi - nježna svastika... - I odana tajnica. Kemp ga je pogledao. - Da - i ona je mogla tako nešto smisliti. Sada moram u kuću Kidderminsterovih - kamo ćete vi? Posjetit ćete gospođicu Marle?

— Mislim da ću potražiti onu drugu - u uredu. Izrazit ću joj sućut kao stari prijatelj.

Možda ću je izvesti na ručak. - Znači to mislite. - Još ne mislim ništa. Nastojim pronaći trag.

— Ipak biste morali vidjeti Iris Marle.

— Otići ću k njoj - ali radije bih prvo posjetio kuću dok nje nema. Da li znate zašto, Kemp? - Posve sigurno ne znam.

— Zato jer tamo postoji netko tko cvrkuće - cvrkuće kao ptičica... Rekla mi je neka ptičica - tako se govorilo u mojoj mladosti. To je vrlo istinito, Kemp, te ptičice mogu čovjeku otkriti mnoge stvari ako im dopustite - cvrkatati!

4.

Dvojica muškaraca su se rastala. Race je zaustavio taksi i odvezao se do ureda Georgea Bartona, u poslovnom dijelu grada. Glavni inspektor Kemp, vodeći računa o svojim izdacima, sjeo je na autobus i odvezao se u neposrednu blizinu kuće Kidderminsterovih. Inspektorovo lice bilo je prilično mračno dok se uspinjao stepenicama i kada je pritisnuo zvono na vratima. Bio je svjestan da se nalazi na teškom terenu. Kidderminsterovi su imali velik politički utjecaj, a njihovi su ogranci bili poput mreže rašireni po zemlji.

Glavni inspektor Kemp imao je puno povjerenje u nepristranost britanske pravde.

Ako su Stephen ili Alexandra Farraciay na neki način sudjelovali u umorstvu Rosemary Barton ili Georgea Bartona, ništa im neće pomoći da izbjegnu posljedice.

Ali ako su nevini ili su dokazi protiv njih preslabi i neuvjerljivi, odgovorni službenik mora dobro pripaziti kamo gaca, jer ako krivo stane, lako bi mogao dobiti po nosu od pretpostavljenih. Razumije se, u takvim okolnostima glavnog inspektora ni je veselilo ono što je stajalo pred njim. Pribojavao se da će Kidderminsterovi oštro reagirati. Pa ipak, Kemp je uskoro otkrio kako je bio naivan.

Lord Kidderminster je bio preiskusan diplomat a da bi pribegao grubosti. Pošto je izložio razlog svojeg dolaska, glavni inspektor Kemp je bio odveden u biblioteku u stražnjem dijelu zgrade u kojoj je ugledao lorda Kidderminstera, njegovu kćer i zeta koji su ga očekivali. Prišavši, lord Kidderminster se rukovao i rekao uljudno:

— Došli ste točno na vrijeme, glavni inspektore. Dopustite da kažem da cijenim vašu pažljivost što ste nas posjetili umjesto da zahtijevate da moja kćer i njezin suprug dođu u Scotland Yard. Oni bi to, naravno, učinili ako bi to bilo nužno - to se samo po sebi razumije - ali oni cijene vašu ljubaznost.

— Da, uistinu, inspektore - tiho je potvrdila i Sandra. Nosila je haljinu od nekog mekog tamnocrvenog materijala i sjedeći pod svjetlom što je dolazilo kroz dugi uski prozor iza nje, podsjetila je Kempa na lik s vitraža u jednoj katedrali u inozemstvu.

Dugo ovalno lice i uglata ramena još su više pridonosili uvjerljivosti te iluzije. Sveta ova ili ona, rekli su mu. Ali lady Alexandra Farraday nije bila svetica, daleko od toga.

Ipak, neki od tih svetaca bili su, po njegovu mišljenju, čudnovati ljudi, nimalo nalik blagom kršćanskom svijetu, nego netolerantni, fanatični, okrutni prema sebi i drugima.

Stephen Farraday je stajao tik uz svoju ženu. Njegovo je lice bilo bezizražajno.

Izgledao je korektno i službeno, pravi izabrani zakonodavac naroda. Običan čovjek bio je u njemu dobro potisnut. Ali on je postojao, glavni inspektor je to znao. Lord Kidderminster je govorio s mnogo umješnosti, usmjeravajući tok razgovora.

— Neću sakrivati, glavni inspektore, da je ovo vrlo bolno, i neugodna dužnost za sve nas. Ovo je drugi put kako su kćerka i zet doveden: u vezu s naprasitom smrću na javnom mjestu - u istom restoranu, dvoje članova iste obitelji. Publicitet takve vrste uvijek je štetan za čovjeka. Publicitet se, naravno, ne može izbjeći. Toga smo svi svjesni, i oboje, moja kćerka i gospodin Farraday, žele vam od srca pomoći koliko mogu u nadi da će se stvar brzo rasvijetliti, a zanimanje javnosti stišati.

— Hvala vam, lorde Kidderminster. Poštujem stav koji ste zauzeli. To će nam zacijelo olakšati stvari.

— Molim vas, pitajte nas što želite, glavni inspektore - kazala je Sandra Farraday.

— Hvala, lady Alexandra.

— Samo nešto, glavni inspektore - umješao se lord Kidderminster.

— Vi, naravno, imate vlastite izvore informacija, a shvatio sam od svojega prijatelja komesara da se na Bartonovu smrt gleda kao na ubojstvo, iako bi se javnosti samoubojstvo činilo vjerojatnijim objašnjenjem. Ti si mislila da je bilo samoubojstvo, zar ne, Sandra, dušo? Gotička figura lagano je sagnula glavu. Sandra reče zamišljeno:

— Sinoć mi se to činilo očiglednim. Bili smo u istom restoranu i zapravo za istim stolom za kojim se jedna Rosemary Barton otrovala prošle godine. Vidali smo Bartona ljetos na ladanju. Bio je zaista vrlo čudan, posve nov. Svi smo mislili da ga muči ženina smrt. Volio ju je i mislim da nikad nije prebolio njezinu smrt. Tako da se - samoubojstvo činilo, ako ne prirodno, barem moguće. S druge strane, ne mogu zamisliti zašto bi itko želio ubiti Georgea Bartona.

— Niti ja - brzo je dodao Stephen Farraday. - Barton' je bio odličan momak. Siguran sam da nije imao nijednog neprijatelja. Glavni inspektor Kemp je gledao kako se tri ispitivačka lica okreću prema njemu i zamislio se na trenutak prije nego što je progovorio.

Bolje je neka čuju, pomislio je. - To što kažete posve je ispravno, lady Alexandra.

Ali, vidite, postoje neke stvari u koje sigurno još niste upućeni. - Ne smijemo prisiljavati glavnog inspektora - žurno je posredovao lord Kidderminster.

— On će nam obznaniti samo ono što smatra potrebnim. - Hvala, lorde, ali nema razloga da ne objasnim neke stvari. Mogu vam reći da je prije smrti George Barton kazao dvojici ljudi kako vjeruje da mu žena nije, kako se mislilo, počinila samoubojstvo, nego je bila otrovana. Barton je mislio da je na tragu toj osobi, a sinoćnja. večera i tobožnja proslava u čast rođendana gospođice Marle bila je zapravo dio njegova plana da otkrije identitet ženinog ubojice. Nastala je tišina - i u toj je tišini glavni inspektor Kemp osjetio prisutnost nečeg što je u sebi nazvao pometnjom. Nije se očitovala

ni na jednom licu, ali se mogao zakleti da je bila prisutna... Lord Kidderminster prvi se oporavio.

— Ali takvo bi vjerovanje samo po sebi moglo upozoriti na činjenicu da jadni Barton nije bio sasvim - hm - pri sebi? Premišljanje o ženinoj smrti moglo ga je malo psihički poremetiti.

— Upravo tako, lorde Kidderminster, ali to barem pokazuje da nikako nije imao samoubilačkih namjera.

— Da - da, shvaćam vas. Ponovo je zavladao tišina. Onda Stephen Farraday oštro reče: - Ali kako je Barton došao na takvu pomisao? Naposljetku, Rosemary Barton je počinila samoubojstvo. Glavni inspektor Kemp uputio mu je dug, miran pogled.

— Gospodin Barton nije tako mislio. - Ali policija je bila zadovoljna? U ono vrijeme se nije sumnjalo u samoubojstvo? - umiješao se lord Kidderminster. - činjenice nisu bile inkompatibilne sa samoubojstvom - tiho je odvratio Kemp.

— Nije bilo nikakvih dokaza da je njezina smrt bila posljedica drugih činilaca. Znao je da će čovjek lord Kidderminsterova kalibra shvatiti točno značenje njegovih riječi.

— Sada bih vam želio postaviti nekoliko pitanja, ako smijem, lady Alexandra? - kazao je glavni inspektor službenijim tonom.

— Svakako. - Polako je okrenula glavu prema njemu.

— Sinoć niste posumnjali da je smrt gospodina Bartona mogla biti ubojstvo, a ne samoubojstvo?

— Nisam. Bila sam posve sigurna da je posrijedi samoubojstvo. I još sam sigurna - dodala je. Kemp je prešao preko toga.

— Jeste li primili bilo kakva anonimna pisma u toku prošle godine, lady Alexandra?

Njezin mir naglo je prešao u čuđenje: - Anonimna pisma? Ni govora!

— Sasvim ste sigurni? Ta su pisma vrlo neugodna i ljudi ih više vole ignorirati, ali ona bi mogla biti posebno zanimljiva u ovom slučaju. Zato želim naglasiti, ako ste primili takva pisma, veoma je važno da saznam za njih.

— Razumijem. Ali vas mogu jedino uvjeriti kako nisam primila ništa slično.

— Vrlo dobro. Kažete da je Bartonovo ponašanje ljetos bilo čudno. U kojem smislu?

Razmišljala je trenutak.

— Pa, bio je rastresen, nervozan. Kao da mu je bilo teško zadržati pažnju na onom što mu je bilo rečeno. - Okrenula je glavu prema mužu.

— Da li se i tebe tako dojmio, Stephen? - Rekao bih da si, ga dobro opisala. Ta j je čovjek izgledao i fizički bolestan. Smršavio je. - Jeste li primijetili neku promjenu u njegovu odnosu prema vama i vašem mužu? Manje srdačnosti, na primjer?

— Ne. Naprotiv.-Bio je kupio kuću vrlo blizu naše, i činilo se da je zahvalan za sve što smo učinili za njega. Mislim na upoznavanja i društveni život. Naravno, bilo nam je drago da učinimo sve što možemo i za njega i za Iris Marle, ona je divna djevojka.

— Je li vam pokojna gospoda Barton bila bliska prijateljica, lady Alexandra?

— Nije. Nismo bile naročito intimne. - Nasmijala se.

— Ona je bila uglavnom Stephenova prijateljica. Zainteresirala se za politiku pa joj je on pomogao da se politički obrazuje. To ga je, sigurna sam, veselilo. Znae, bila je vrlo šarmantna i privlačna žena. A ti si vrlo bistra žena, pomislio je glavni inspektor Kemp. Pitam se koliko znaš o njima dvoma. Ne bih se začudio ako znaš poprilično.

— Gospodin Barton nikada vam nije kazao da njegova žena nije počinila samoubojstvo? nastavio je.

— Nije, ni govora. Upravo sam se zbog toga maloprije zapanjila. - A gospođica Marle?

Ni ona nije nikada govorila o sestrinoj smrti?

— Nije. - Znete li možda što je natjeralo Georgea da kupi ladanjsku kuću? Jeste li mu to vi sugerirali ili vaš suprug?

— Nismo. Bilo je to pravo iznenađenje.

— I uvijek se prijateljski odnosio prema vama?

— Zaista vrlo prijateljski.

— A što znate o gospodinu Anthonyju Browneu, lady Alexandra?

— Zapravo ništa. Srela sam ga slučajno, i to je sve. - A vi, gospodine Farraday? - Mislim da znam manje o Browneu od svoje žene. Ona je barem plesala s njim. Izgleda sposoban momak. Amerikanac, vjerujem.

— Da li biste, prema ondašnjim zapažanjima, mogli reći da je bio blizak s gospođom Barton?

— Ništa ne znam o toj stvari, glavni inspektore.

— Samo vas pitam za, dojam.

— Bili su prijatelji, to je sve što mogu reći _ - namrštio se Stephen.

— A vi, lady Alexandra?

— Samo dojam, glavni inspektore?

— Samo dojam. - Pa, ja jesam dobila dojam da se dobro poznaju i da su intimni.

Jednostavno, razumijete, prema načinu na koji su se gledali... nemam konkretnih dokaza. Dame često vrlo dobro zapažaju te stvari - rekao je Kemp. Pomalo nespretan smiješak kojim je popratio svoju primjedbu zacijelo bi razveselio pukovnika Racea da je bio prisutan. A sada, što je s gospođicom Lessing, lady Alexandra?

— Gospođica, Lessing je, kako sam shvatila, bila tajnica gospodina Bartona. Upoznala sam je one večeri kada je umrla gospođa Barton. Nakon toga sam je jedanput srela dok je bila dolje na ladanju, i sinoć. - Ako vam smijem postaviti još jedno neslužbeno pitanje, da li ste imali dojam da je bila zaljubljena u Georgea Bartona?

— Zaista nemam pojma o tome. Na brzinu je ispitao Stephena i njegovu ženu o toku tragične večeri. Nije se nadao da će mnogo doznati i, stvarno, jedino što je izvukao bila je potvrda onog što mu je već bilo rečeno. Sve su se važne točke slagale: Barton je nazdravio Iris, ispio čašu i odmah nakon toga ustao za ples. Svi su zajedno napustili stol, a George i Iris su bili prvi koji su se vratili, Nijedan od njih nije imao objašnjenje za prazni stolac osim da je George Barton jasno rekao kako očekuje jednog prijatelja, pukovnika Racea, koji će stići kasnije navečer. Ta tvrdnja, inspektor je znao, nikako nije mogla biti istinita.

Sandra Farraday je rekla, a njezin je muž potvrdio, da se George, pošto su se svjetla upalila nakon završetka programa kabarea, s čudnim izrazom zagledao u prazan stolac i nekoliko trenutaka bio je tako odsutan da nije čuo riječi koje su mu bile upućene. Onda se osvijestio i nazdravio Iris. Jedini podatak koji je glavni inspektor mogao smatrati nečim novim bio je Sandrin iskaz o razgovoru s Georgeom u Fairhavenu - i njegova molba da mu ona i suprug pomognu oko te proslave - za Irisirio dobro.

Bio je to prikladno uvjerljiv izgovor, mislio je glavni inspektor, iako ne i istinit.

Zatvarajući bilježnicu u koju je bio zapisa neke hijeroglife, ustao je.

— Vrlo sam vam zahvalan, lorde, kao i gospodinu Farradayu i lady Alexandri za pomoć i suradnju. - Da li će se zahtijevati prisutnost moje kćeri u toku istrage?

— Postupak će biti posve formalan. Dokazni materijal o identifikaciji kao i liječnički iskaz bit će priloženi i tada će se istraga prekinuti na jednu sedmicu. Do tada ćemo - dodao je glavni inspektor nešto izmijenjenim tonom - nadam se odmaći dalje.

Okrenuo se Stephenu Farradayu.

— Uzgred, gospodine Farraday, postoje dvije-tri stvari u kojima biste mi mogli pomoći. Nema potrebe uznemiravati lady Alexandru. Ako me nazovete u Yard, možemo ugovoriti vrijeme koje vama odgovara. Znam da ste veoma zaposleni. Bilo je to izrečeno ljubazno i ležerno, ali su za tri para ušiju riječi imale vrlo određeno značenje. U tonu prijateljske suradnje Stephen je uspio kazati:

— Svakako, glavni inspektore. - Pogledao je na sat i promrmljao: - Moram krenuti u Parlament. Pošto je Stephen žurno nestao a glavni inspektor isto tako otišao, lord Kidderminster se okrenuo kćeri i upitao bez oklijevanja:

— Je li Stephen imao odnos s tom ženom? i Nastupila je kratka stanka prije nego što je kćer odgovorila:

— Naravno da nije. Znala bih da je tako. U svakom slučaju, Stephen nije taj tip.

— Čuj me draga moja, nema smisla gurati j glavu u pijesak. Te stvari moraju izaći na vidjelo. Mi želimo znati na čemu smo. - Rosemary Barton je bila prijateljica onog čovjeka, Anthonyja Brownea. Vidani su svugdje zajedno.

— Dobro - polako je kazao lord. - Ti bi trebala znati. Nije vjerovao kćeri. Zbunjen je napustio sobu. Otišao je gore u ženinu dnevnu sobu. Bio joj je zabranio da ostane u knjižnici, jer je dobro znao da bi

njezin arogantan način mogao stvoriti neprijateljstvo. A sad je smatrao najvažnije ostati u skladnim odnosima s policijom.

— Dakle? - progovorila je lady Kidderminster. - Kako je prošlo? .

— Dosta dobro, na izgled - odgovorio je lord Kidderminster umorno.
- Kemp je uljudan momak - ima veoma ugodan nastup - cijelu je stvar vodio taktično - s previše takta za moj ukus.

— Ozbiljno je, znači.

— Da, ozbiljno je. Nismo smjeli Sandri dopustiti da se uda za tog momka, Vicky.

— To sam bila odmah rekla. - Da - da... - reko je. - Imala si pravo, a ja sam pogriješio. Ali, podsjećam te, ona bi ga svejedno dobila. Sandru ne možeš odvratiti od onog što je zamislila. Njezino upoznavanje Farradaya bila je prava propast - čovjeka o čijem predživotu i porijeklu ništa ne znamo. Tko zna kako takav čovjek reagira kada se nade u krizi? - Misliš da smo prihvatili potencijalnog ubojicu? - rekla je lady Kidderminster.

— Ne znam. Ne želim od prve osuditi momka - ali tako misli policija - a oni su dosta lukavi. Imao je vezu s tom Bartonovom - to je prilično jasno. Ili je počinila samoubojstvo zbog njega - ili je on...

Bez obzira na to što se dogodilo, Barton je saznao i krenuo prema raskrinkavanju i skandalu. Pretpostavljam da Stephen to jednostavno nije mogao podnijeti i...

— I otrovao ga?

— Da.

— Ne slažem se s tobom - zavrtjela je glavom lady Kidderminster.

— Nadam se da imaš pravo. Ali netko ga je otrovao. - Ako pitaš mene - rekla je lady Kidderminster - Stephen ne bi imao hrabrosti za

tako nešto. - On smrtno ozbiljno shvaća svoju karijeru - vrlo je usmeren, znaš, ima sva svojstva pravog političara.

Ne možeš reći što će netko učiniti kad je pritiješnjen sa svih strana. Njegova žena i dalje je vrtjela glavom. - Još tvrdim da on nema te hrabrosti. Trebaš nekoga tko je kockar i tko može biti nepromišljen. Bojim se, William, užasno se bojim.

— Ne misliš, valjda, da Sandra- Sandra?

— Buljio je u nju.

— Mrzim i pomisliti na tako nešto - ali nema smisla biti kukavica i ne pogledati činjenicama u oči. Luda je za tim čovjekom. Uvijek je bila - a u Sandri ima jedna čudna crta. Nisam je nikada sasvim razumjela - ali uvijek sam se bojala. Ona bi sve riskirala - sve - za Stephena. Ne bi pitala cijenu. A ako je bila dovoljno luda i zla da to učini, moramo je zaštititi. - Zaštititi? što želiš reći - zaštititi?

— Moramo nešto učiniti za rođenu kćer, zar ne? Srećom, ti možeš mnogo toga uraditi. Lord Kidderminster je zurio u nju. Iako je mislio da dobro poznaje svoju ženu, bio je preplašen snagom i hrabrošću njezine realističnosti, njezinim odbijanjem da zažmiri pred neugodnim činjenicama - i isto tako njezinom beskrupuloznošću.

— Ako je moja kćer ubojica, da li predlažeš da upotrijebim svoj službeni položaj kako bih je oslobodio posljedica tog čina?

— Naravno - odvratila je lady Kidderminster.

— Draga moja Vicky! Ti ne razumiješ čovjek ne može činiti takve stvari. Bila bi to zloupotreba povjerenja.

— Koješta! - suprotstavila se lady Kidderminster. Gledali su se - tako daleki da jedno nije više shvaćalo stajalište drugoga. Tako su vjerojatno Agamemnon i Klitemnestra zurili jedno u drugo s riječju Ifigenija na usnama.

— Mogao bi vladinim pritiskom utjecati na policiju i cijela bi se stvar završila presudom o samoubojstvu. Radilo se to i prije - nemoj se pretvarati.

— Da, kada je to bila stvar politike - u interesu države. Ovo je osobna i privatna stvar. Sumnjam da bih to mogao učiniti.

— Možeš ako imaš dovoljno odlučnosti. Lord Kidderminster se zacrvenio od ljutnje.

— I kad bih mogao, ne bih! To bi bilo iskorištavanje mojeg službenog položaja...

— Da je Sandra uhapšena i da joj se sudi, zar ne bi unajmio najboljeg odvjetnika i učinio sve da je oslobodiš, bez obzira koliko je kriva?

— Naravno da bih. Ali to je posve druga stvar. Vi žene ništa ne shvaćate.

— Lady Kidderminster je bila tiha ali ne i zbunjena udarcem. Sandra joj je bila najmanje draga među djecom. Ipak sada je bila majka i samo majka - spremna da brani svoje mlado na bilo koji način, častan ili nečastan. Poput lavice će se boriti za Sandru.

— U svakom slučaju - nastavio je lord Kidderminster.

— Sandra neće biti optužena ako ne postoji neki uvjerljiv dokaz o njezinoj krivnji, A ja, prvi, ne želim vjerovati da je jedna od mojih kćeri ubojica. Ja sam iznenađen, Vicky, da razmatraš tu mogućnost. Njegova žena nije ništa rekla i on je s osjećajem nelagode izišao iz sobe. Pomisliti da će u Vicky - Vicky koju je intimno poznao tolike godine - otkriti tako nepredvidive i uznemiravajuće dubine!

5.

Race je zatekao Ruth Lessing kako sjedi za stolom zaposlena spisima. Bila je odjevena u crni kostim s bijelom bluzom i veoma ga se dojmila svojom tihom neužurbanom efikasnosti. Opazio je tamne podočnjake i nesretan izraz oko usnica ali njezina je žalost, ako je to bila žalost, bila isto tako dobro obuzdana kao i njezine druge emocije.

Race je objasnio svrhu svojega posjeta i ona je odmah odgovorila: - Veoma ljubazno od vas što ste došli. Naravno da znam tko ste. Gospodin Barton je očekivao da ćete nam se pridružiti prošle noći, zar ne? Sjećam se da je tako rekao.

— Je li to spomenuo prije nego što je večera počela? Razmislila je trenutak.

— Ne. Bilo je to kad nas je smještavao oko stola. Sjećam se da sam bila pomalo iznenađena...

— Zastala je i lako pocrvenila.

— Naravno, ne zbog toga što je pozvao vas. Vi ste njegov stari prijatelj, znam.

Trebali ste biti prisutni i na onoj večeri prije godinu dana. Htjela sam samo reći da sam bila iznenađena što gospodin Barton nije pozvao neku ženu radi ravnoteže među gostima. Ali, naravno, vi ste mogli zakasnuti i čak uopće ne doći...

— Naglo se zaustavila. - Kako sam glupa. Zašto se vraćam na takve tričarije koje uopće nisu važne? Zaista sam, danas glupa.

— Ali ste došli raditi kao obično?

— Naravno. - Bila je iznenađena, gotovo šokirana.

— To je moj posao. Mnogo toga treba raščistiti i srediti.

— George mi je uvijek govorio kako se može u vas pouzdati - ljubazno je rekao Race.

Okrenula je glavu od njega. Vidio je kako je ; progutala suze i zatreptala očima.

Njezino ponašanje gotovo ga je uvjerilo u potpunu nevinost. Gotovo, ali ipak ne sasvim. I prije je vidio žene ; koje su bile dobre glumice, žene čiji su pocrvenjeli kapci i tamni podočnjaci bili rezultat spretne šminke, a ne emocija.

Ne želeći još stvoriti sud, rekao je u sebi: U svakom slučaju, ona je vrlo hladnokrvna. Ruth se okrenula prema stolu i, odgovarajući na njegovu posljednju primjedbu, tiho kazala: :

— Bila sam s njim mnogo godina - u travnju bi bilo osam godina. Poznavala sam ga dobro, i vjerujem da je on imao u mene povjerenja. - U to sam siguran. Uskoro će biti vrijeme ručku - nastavio je. - Želio bih da iziđete sa mnom da negdje u miru zajedno ručamo. Ima toliko toga što bih vam želio reći.

— Hvala vam. To bi me veselilo. Odveo ju je u jedan mali restoran u kojem su stolovi dovoljno udaljeni i gdje je bio moguć tihi razgovor. Kad je naručio jelo i konobar otišao, pogledao ju je preko stola. Ona je bila zgodna djevojka, s tom svojom glatkom crnom kosom i čvrsto oblikovanim ustima i bradom. Očekujući jelo, razgovarali su o različitim nevezanim temama i ona ga je dobro slijedila, pokazavši se inteligentnom i senzibilnom. Napokon je, poslije jednog tajca, zapitala:

— želite sa mnom razgovarati o prošloj noći? Molim vas, nemojte oklijevati. Sve je to tako nevjerojatno da bih i sama željela o tome razgovarati. Da, se uistinu nije dogodilo; i to pred mojim očima, nikad ne bih mogla povjerovati.

— Upoznali ste se već s glavnim inspektorom Kempom, zar ne?

— Jesam, noćas. 'Vrlo inteligentan i iskusan čovjek.

— Zastala je. - Je li to uistinu bilo ubojstvo, pukovniče Race?

— To vam je Kemp rekao?

— Nije mi ništa rekao, ali je iz njegovih pitanja bilo jasno što ima na umu.

— Vaše mišljenje o tome je li to bilo samoubojstvo ili nije podjednako je važno, gospođice Lessing. Vi ste dobro poznavali Bartona i pretpostavljam da ste proveli s njim veći dio jučerašnjeg dana. Kako vas se doimao? Kao obično ili je bio uznemiren - nemiran, uzbuđen?

— Teško je reći. - Oklijevala je. - Bio je uznemiren i uzbuđen, ali imao je i razlog za to. Objasnila je Bartonove neprilike zbog Victora Drakea i ukratko ocrtala mladića.

— Hm; neizbježna crna ovca - rekao je Race. - I Barton je bio nemiran zbog njega?

— To je teško objasniti - polako je kazala Ruth. - Vidite, poznavala sam gospodina Bartona vrlo dobro. Bio je ljut i uznemiren zbog te stvari - a vjerujem da je gospođa Drake plakala kao i uvijek u takvim slučajevima - pa je on naravno želio sve izgladiti.

Ali imala sam dojam...

— Da, gospođice Lessing? Siguran sam da će vaši dojmovi biti ispravni.

— Pomislila sam da to nije ona njegova uobičajena srdžba, ako mogu tako reći. I prije smo a imali sličnih neprilika. Lani je Victor Drake bio u Engleskoj i upao je u takve nevolje da smo ga morali brodom otpraviti u Južnu Ameriku, a već prošlog lipnja ponovo je brzojavio kući po novac. Tako sam dobro poznavala Bartonove reakcije.

Učinilo mi se da se najviše ljutio zbog toga što je brzojav stigao upravo u trenutku kad se bio potpuno posvetio pripremama za proslavu. Bio je tako zaokupljen pripremama da su ga srdili svi nepredviđeni poslovi u to vrijeme.

— Jeste li primijetili bilo što neobično u vezi s tom proslavom, gospođice Lessing?

— Jesam. Gospodin Barton se ponašao vrlo čudno. Bio je uzbuđen kao dijete. - Je li vam palo na pamet da je postojao neki poseban razlog za tu proslavu?

— Želite reći da je to trebalo biti ponavljanje prošlogodišnje proslave kad je gospoda Barton počinila samoubojstvo?

— Da. - Otvoreno govoreći, ta me ideja zaprepastila.

— Ali George vam nije dao nikakvo objašnjenje - nije vam se povjerio? Odmahnula je glavom.

— Recite mi, gospođice Lessing, jeste li ikad posumnjali u samoubojstvo gospode Barton? Izgledala je veoma iznenađena.

— Ni govora!

— George Barton vam nije rekao da je vjerovao kako mu je žena bila umorena? Zurila je u njega.

— On je to vjerovao?!

— Vidim da je to za vas novost. Da, gospođice Lessing. George je primao anonimna pisma u kojima se tvrdilo kako njegova žena nije počinila samoubojstvo nego je bila ubijena.

— Dakle zato je on postao onako čudan prošlog ljeta? Nisam mogla shvatiti što se to s njim događa.

— Niste ništa znali o anonimnim pismima?

— Ništa. Da li ih je bilo mnogo?

— On mi je pokazao dva.

— I ja ništa nisam znala o tome! - kazala je ogorčeno. Promatrao ju je trenutak i tada nastavio:

— Pa dobro, gospođice Lessing, što kažete na to? Da li je moguće da je George počinio samoubojstvo?

— Ne, zaboga, ne!

— Ali vi ste rekli da je bio uzbuđen - nemiran?

— Da, ali takav je bio već neko vrijeme. Sada vidim zašto. I vidim zašto je bio tako uzbuđen zbog proslave. Sigurno da je nešto imao na umu. Mora da se nadao da će, obnavljajući situaciju, uspjeti nešto otkriti. Jadni George, sav se zapetljao!

— A što ćemo s Rosemary Barton? Mislite li još da je njezina smrt bila samoubojstvo?

— Nikad nisam pomislila nešto drugo.

— Namrštila se.

— Činilo mi se posve prirodnim.

— Depresija nakon bolesti?

— Da, možda i više od toga. Ona je bila veoma nesretna. To se moglo vidjeti.

— Naslućujete li razlog?

— Pa da. Čini mi se. Možda i griješim. Ali, žene poput gospođe Barton vrlo su prozirne. One se i ne trude da sakriju svoje osjećaje. Srećom, ne vjerujem da je gospodin Barton išta, znao... -

Da, ona je bila veoma nesretna. I znam da je imala jaku glavobolju one noći, osim što je bila iscrpljena nakon bolesti.

— Kako ste znali da ima glavobolju? - čula sam kad se požalila lady Alexandri u garderobi gdje smo skidale ogrtače. Poželjela je da ima neku tabletu i, na sreću, lady Alexandra dala joj je Cachet Faivrec.

Ruka pukovnika Racea zastala je sa čašom u zraku.

— I ona ga je uzela?

— Jest. Odložio je čašu i ne dodirnuvši je usnama i pogledao preko stola. Djevojka je izgledala mirna, kao da nije bila svjesna važnosti onog što je upravo rekla. Ali to je bilo važno. To je govorilo da je Sandra, koja s obzirom na svoj položaj za stolom nije mogla, osim uz velike teškoće, staviti neprimjetno otrov u Rosemarynu čašu, imala drugu mogućnost da se posluži otrovom. Ona ga je mogla dati Rosemary u obliku lijeka. Običnu tabletu organizam je mogao rastvoriti za nekoliko minuta, ali je ona možda bila pokrivena slojem želatine ili neke druge tvari. Ili je Rosemary nije uzela odmah nego tek kasni je.

— Jeste li vidjeli kako ju je uzela? - naglo je upitao. - Molim? Po njezinom zbunjenom licu vidio je da su joj misli bile nekud odlutale.

— Jeste li vidjeli kako je Rosemary Barton progutala tabletu? Ruth je bila pamalo zatečena.

— Ja - pa, ne, zapravo je nisam vidjela. Čula sam kako je zahvalila lady Alexandri.

Dakle, Rosemary je mogla gurnuti tabletu u torbicu i tada, za vrijeme kabarea, ako joj se glavobolja pojačala, mogla ju je staviti u šampanjac da se rastvori.

Pretpostavka - puka pretpostavka - ali i mogućnost.

— Zašto me to pitate? - upitala je Ruth. Oči su joj iznenada bile budne, pune pitanja.

Učinilo mu se da promatra kako funkcionira njezina inteligencija.

— Sada shvaćam zašto je George kupio onu kuću dolje nedaleko od Farradayevih.

Jasno mi je zašto mi nije ništa rekao o onim pismima. Učinilo mi se neobičnim što to nije učinio. Ali naravno, ako im je vjerovao, to je značilo da je netko od nas, ljudi oko stola, počinio ubojstvo. Možda sam to čak bila ja!

— Jeste li imali kakav razlog da ubijete Rosemary Barton? - ljubazno je upitao Race.

U prvi mah je pomislio da nije čula pitanje. Sjedila je posve mirno, oborenih očiju.

Ali odjednom ih je, uzdahnuvši, podigla i pogledala ravno u njega.

— Nije to stvar o kojoj čovjek voli razgovarati - rekla je - ali bolje da vam kažem.

Bila sam zaljubljena u Georgea Bartona. Bila sam zaljubljena u njega čak prije nego što je upoznao Rosemary. Ne vjerujem da je to znao - u svakom slučaju nije mu bilo stalo. Bila sam mu draga - čak vrlo draga - ali vjerojatno na drugi način. A ipak sam voljela misliti da bih mu ja bila dobra žena - da bih ga mogla usrećiti. Volio je Rosemary, ali nije bio sretan s njom.

— I vi niste voljeli Rosemary? - tiho je upitao Race.

— Nisam. Ona je bila vrlo ljupka i vrlo privlačna i mogla je biti očaravajuća na svoj način. Nikad se nije trudila da me očara! Nije mi bila draga. Bila sam šokirana kada je, umrla a i zbog načina na koji je umrla, ali mi zapravo nije bilo žao. Bojim se da mi je to čak bilo drago. Zastala je.

— Molim vas, možemo li govoriti o nečem drugom?

— Zamolit ću vas - spremno je odgovorio Race - da mi detaljno ispričate sve čega se sjećate o jučerašnjem danu, od jutra nadalje osobito što je George radio ili govorio.

Ruth ga je poslušala i prepričala sve događaje: Georgeovu srdžbu zbog Victora, njezine telefonske razgovore s Juž. Amerikom i mjere koje je poduzela kao i Georgeovo zadovoljstvo što je stvar sređena. Tada je opisala svoj dolazak u Luxembourg i Georgeovo uzrujano, uzbuđeno ponašanje u ulozi domaćina. Nastavila je pripovijedati sve do trenutka tragedije. Njezin izvještaj u svemu se slagao s onim što je već bio čuo. Zabrinuto se mršteći, Ruth je tada izrazila njegove vlastite dileme.

— To nije bilo samoubojstvo - sigurna sam da nije bilo - ali kako je moglo biti ubojstvo? Mislim, kako je moglo biti izvedeno? Odgovor je da to nitko od nas nije mogao učiniti! Dakle, bio je to netko tko je usuo otrov u Georgeovu čašu dok smo plesali. Ali tko je to mogao biti? To se čini besmislenim.

— Svi iskazi govore o tome da se nitko nije približavao stolu dok ste plesali.

— Onda zaista nema smisla! Cijanid ne može sam od sebe dospjeti u čašu!

— Zar nemate baš nikakve ideje tko bi mogao staviti cijanid u čašu? Razmislite ponovo o prošloj noći. Zar nije bilo ničeg, baš nikakvog sitnog incidenta, koji bi pobudio vaše sumnje? Vidio je kako se njezino lice promijenilo, za trenutak je iz očiju provirila nesigurnost. Nastao je vrlo kratki, gotovo neosjetan tajac prije nego što je odgovorila:

— Ništa. Ali nešto je bilo. Bio je u to siguran. Nešto je ona vidjela, ili čula, ili zapazila što iz ovog ili onog razloga nije htjela reći. Nije ju prisiljavao. Znao je da mu to ne bi pomoglo s takvom djevojkom. Ako je iz nekog razloga odlučila šutjeti, bio je siguran da se neće

predomisлити. Ali postojalo je nešto. Ta ga je spoznaja razveselila i obodрила ga da istraje. To je bio prvi trag pukotine na praznom zidu pred kojim se našao. Oprostio se s Ruth i odvezao na Elvaston Square, misleći na nju. Je li moguće da je Ruth Lessing kriva? Uglavnom joj je bio sklon. Doimala se posve otvoreno i izravno. Je li bila kadra ubiti? Većina ljudi je kadra, ako se bolje razmisli. Nisu ubojice, ali su u određenoj situaciji i zbog određenih razloga spremni na ubojstvo.

To je uvijek i činilo istragu teškom. U toj mladoj ženi bilo je nečeg nemilosrdnog. I ona je imala motiv. Uklanjanjem Rosemary ona je dobila dobru priliku da postane gospoda Georgea Bartona. Bez obzira na to je li bio u pitanju brak s bogatim čovjekom ili brak s voljenim čovjekom, prvi uvjet bio je uklanjanje Rosemary.

Race je bio sklon misliti da udaja za bogatog čovjeka nije bila dovoljna. Ruth Lessing je bila previše razumna i oprezna da bi stavila na kocku svoju glavu zbog udobnog života s bogatim mužem. Ljubav? Možda. Unatoč njezinom hladnom i ravnodušnom ponašanju smatrao ju je ženom koja može izgubiti pamet zbog jednog posebnog muškarca. Uz svoju ljubav prema Georgeu i mržnju prema Rosemary mogla je hladnokrvno smisliti i počinuti ubojstvo Rosemary. Činjenica što je to prošlo tako glatko i što je samoubojstvo bilo uglavnom prihvaćeno bez skanjivanja, dokazivala je njezinu urođenu sposobnost. Osim toga, George je bio primio anonimna pisma. (Od koga? Zašto? Taj izazov pitanja neprestano ga je mučio. I George je postao sumnjičav. Spremao je zamku. A Ruth ga je ušutkala. Ne, to nije bilo dobro. Ne zvuči istinito. To bi značilo paniku - a Ruth Lessing nije bila vrsta žena koja bi pala u paniku. Imala je više mozga od Georgea i s lakoćom je mogla izbjeći bilo kakvu zamku koju bi on spremio. Izgledalo je kao da Ruth i nije ništa novo dodala.

6.

Lucilla Drake bila je očarana što vidi pukovnika Racea. Rolete su bile spuštene i Lucilla je ušla u sobu odjevena u crno, s rupčićem prinesenim očima, te objasnila, pruživši mu svoju drhtavu ruku, kako, naravno, ona ne bi mogla primiti nikoga - uopće nikoga - osim tako starog prijatelja dragog, dragog Georgea. A tako je užasno bez ijednog muškarca u kući! Uistinu, bez muškarca u kući sve je tako teško. Jedino ona sama, jedna usamljena udovica, i Iris, bespomoćna mlada djevojka, a George se uvijek za sve brinuo. Bilo je to tako ljubazno od dragog pukovnika Racea i ona je zaista tako zahvalna. Nema pojma što bi one sada trebale činiti.

Naravno, gospođica Lessing će se pobrinuti za poslovne stvari - a treba se prirediti i za pogreb - ali što će biti s istragom? Tako je užasno imati policiju u kući - u samoj kući. U običnim su odijelima, naravno, i zapravo su vrlo obzirni. Ali ona je tako smetena i cijela stvar je tako tragična i nije li pukovnik Race mislio da je sve to plod sugestije - nisu li to psihoanalitičari govorili, zar ne, da je sve sugestija? A jadni George u onom groznom restoranu, Luxembourgu, i praktično isto društvo i sjećanje na jednu Rosemary koja je također tamo umrla - mora da ga je to iznenada obuzelo.

Da je samo bio slušao nju, Lucillu, i uzimao onaj izvrsni tonik dragog dra Gaskella - bio je iscrpljen cijelo ljeto - da, posve iznuren. Kad je Lucilla malo posustala, Race je dobio priliku da prozbori.

Rekao je kako duboko suosjeća s njom i kako može u svemu računati na njega. Uto je Lucillina bujica ponovo krenula: Uistinu je vrlo ljubazno od njega, to je bio užasan šok - prah si i u prah ćeš se pretvoriti, kao što je napisano u Bibliji - ali to nije posve u redu, pukovnik Race će shvatiti na što ona misli - i tako je lijepo što je postojao netko na koga se mogla osloniti. Gospođica Lessing naravno ima dobre namjere, i vrlo je sposobna, ali njezin način baš nije simpatičan i ponekad je bila odviše samopouzdana, i po njezinom, Lucillinom mišljenju, George se na nju previše oslanjao, a

istodobno ona se bojala da bi on mogao učiniti nešto ludo što bi bila prava šteta, a ona bi ga vjerojatno bez milosti držala pod papučom u braku. Svakako da je ona, Lucilla, vidjela što se kuhalo. Draga Iris je bila tako nedruštvena, iako je lijepo, sigurno će se pukovnik Race s njome složiti, kad su mlade djevojke neiskvarene i jednostavne? Iris je uvijek bila čak mlađa od svojih godina, i veoma tiha - čovjek često nije znao o čemu misli. Rosemary je bila lijepa i vesela i mnogo je izlazila, a Iris je bila prepuštena sama sebi u kući, što zapravo nije dobro za mladu djevojku - one bi morale pohađati neke tečajeve za kuhanje ili krojenje. To ih zaokuplja, a nikad se ne zna kad će dobro doći. Bila je prava blagodat što je ona, Lucilla, mogla doći i živjeti ovdje nakon smrti jadne Rosemary - ona užasna gripa, posve neobična vrsta gripe, rekao je dr Gaskell. Vrlo mudar čovjek i vješt, također. Ona je željela da ga Iris posjeti ovog ljeta. Djevojka je bila tako blijeda i iznurena.

— Ali zapravo, pukovniče Race, mislim da je tome bio kriv položaj ladanjske kuće.

Zrak je tako vlažan, prepun kužnih isparivanja.

— Jadni George se prenaglio i kupio ju je na svoju ruku, a da se nije ni sa kim posavjetovao - prava šteta. Rekao je da je to imalo biti iznenađenje, ali zapravo bi bilo mnogo bolje da je zapitao za savjet neku stariju ženu. Muškarci nisu ništa znali o kućama. George je morao biti svjestan da bi ona, Lucilla, rado preuzela na sebe sve brige o tome. Jer, na kraju, kakav je njezin život? Njezin dragi muž umro prije mnogo godina, a Victor, njezin dragi dječak, daleko u Argentini - zapravo Brazilu, ili je to ipak Argentina? Tako nježan, privlačan mladić.

Pukovnik Race je rekao da je čuo kako ima sina u inozemstvu. U idućih četvrt sata poklonila mu je iscrpan izvještaj o mnogobrojnim Victorovim djelatnostima. Dječak pun duha, spreman da se prihvati svakog posla - slijedila je lista Victorovih zanimanja. Nikad zao!

— Nikad nije imao sreće, pukovniče Race. Profesor ga je loše prosudio i školske vlasti u Oxfordu ponijele su se vrlo ružno. Čini se

da ljudi ne mogu razumjeti kako pametan dječak, nadaren za crtanje, može imitiranje nečijeg rukopisa smatrati izvrsnom šalom. On je to bio učinio iz šale, a ne zbog novca.

— On je uvijek bio dobar sin svojoj majci i nikad nije propustio da je izvijesti kad je bio u neprilici što je pokazivalo, zar ne, da ima povjerenja u nju? Ali je čudno, zar ne, da su mu ljudi uvijek pronalazili zaposlenja koja su ga odvodila daleko od Engleske. Ona je uvijek osjećala da bi mu bolje krenulo da su mu samo dali neki fini posao, na primjer u Bank of England. On bi možda mogao živjeti malo izvan Londona i imati mali automobil. Prošlo je dvadesetak minuta prije nego što je pukovnik Race, saznajući sve o Victorovim vrlinama i neprilikama, uspio usmjeriti Lucillu na temu o služinčadi.

— Da, bilo je istina to što je bio rekao, nema više onakve posluge kao nekad. Danas s poslugom možeš doživjeti samo nezgode! Ne da bi se ona sama trebala žaliti, oni su u tome imali sreće. Gospođa Pound, iako je, na žalost, nagluha, odlično radi... Njezina pašteta ponekad je bila teško probavljiva, a voljela je i juhu previše začiniti, ali sve u svemu bila je vrlo pouzdana i štedljiva. Ona je s njima sve od Georgeova vjenčanja i nije se bunila kad je trebalo poći s njima na ladanje ove godine, iako su drugi pravili neprilike zbog toga, a sobarica ih je napustila - ali to bolje - bezobraznica i drska klepetuša - a osim toga razbila je šest najboljih vinskih čaša, i to ne jednu po jednu, što bi se moglo dogoditi svakome, nego sve odjednom što je bilo veoma, veoma nemarno, ne misli li i pukovnik Race tako? - Uistinu veoma nemarno. - Upravo to sam joj i rekla. I rekla sam joj da smatram kako ću morati sve to navesti u njezinoj preporuci - jer osjećam da svatko mora obavljati svoju dužnost, pukovniče Race. Mislim, ne treba nikoga zavaravati. Greške se moraju spomenuti isto kao i zasluge, Ali djevojka je bila - zaista - vrlo bezobrazna i rekla da se u svakom slučaju nada da će dobiti mjesto u kući gdje se ljudi ne ucmekavaju - taj odvratni prostački izraz, vjerojatno ga je pokupila u kinu, i neumjestan zbog toga što je sirota draga Rosemary sama sebi oduzela život - premda tada nije bila odgovorna za svoje postupke kao što je sudac istražitelj ispravno istakao. - A taj odvratni izraz odnosi se, valjda, na gangstere koji se međusobno

obračunavaju onim pušketinama. Sretna sam što mi nemamo toga u Engleskoj. I kao što sam već rekla, napisala sam u njezinoj preporuci da je Betty Archdale dobro obavljala svoje dužnosti sobarice i bila trijezna i poštena, ali je prečesto sklona razbijati i nije uvijek pristojna. I osobno, da sam na mjestu gospođe Rees-Talbot, znala bih čitati između redaka i ne bih je primila. Ali u današnje vrijeme ljudi jednostavno prihvate što im se ponudi i ponekad čak zapošljavaju djevojku koja je promijenila tri kuće u jednom mjesecu.

Kad je gospoda Drake zastala da uzme zraka, pukovnik Race je brzo upitao je li to gospoda Richarda Rees-Talbota? Ako je tako, on ju je upoznao, u Indiji.

— Zbilja ne bih mogla reći. Adresa je Cadogan Square.

— Pa to su moji prijatelji. Lucilla je odvratila da je svijet tako malen, zar ne? Stari su prijatelji najbolji prijatelji. Prijateljstvo je divna stvar. Ona je uvijek mislila da je to bilo ono što je odnos između Viole i Paula činilo tako romantičnim. Draga Viola, ona je bila tako draga djevojka, i toliki su muškarci bili u nju zaljubljeni ali, gospode bože, pukovnik Race ne može ni znati o kome ona to govori. Čovjek tako lako otplovi u prošlost. Pukovnik Race ju je zamolio da nastavi i zauzvrat je saznao životnu priču Hectora Marlea, saznao je da ga je odgajala sestra, upoznao je njegove neobične crte i slabosti i na kraju, kad je pukovnik Race gotovo zaboravio Violu, saznao je za njegov brak s tom prekrasnom djevojkom.

— Ona je bila siročica i šticećenica, znate, u Chanceryju. - Čuo je kako je Paul Bennett, želeći nadvladati svoje razočaranje što ga je Viola odbila, zamijenio ulogu ljubavnika za ulogu obiteljskog prijatelja i o njegovoj ljubavi prema svojem kumčetu, Rosemary, i o njegovoj smrti i uvjetima njegove oporuke.

— Oduvijek sam to smatrala izuzetno romantičnim - toliko bogatstvo! Naravno, nije sve u novcu, zaista nije. Dovoljno je da se čovjek sjeti tragične Rosemaryne smrti.

A uznemirena sam i zbog drage Iris! Race ju je upitno pogledao. - To je velika odgovornost. Naravno, svi znaju da je Iris bogata nasljednica. Držim oštro oko na nepoželjnim mladićima, a ti što ja tu mogu učiniti, pukovniče Race? Danas se ne može paziti na djevojke kao nekad. Iris ima prijatelje o kojima gotovo ništa ne znam. Uvijek joj kažem: pozovi ih u kuću, draga.

Ali čini mi se da neki od tih mladih ljudi jednostavno ne žele biti pozvani. I jadni George je bio zabrinut. Zbog nekog Brownea. Ja ga osobno nikad nisam upoznala, ali se čini da se on i Iris često viđaju. Osjećam da to baš nije najpametnije. Georgeu se on nije sviđao - u to sam posve sigurna. I ja uvijek mislim, pukovniče Race, da muškarci najbolje prosuđuju druge muškarce. I uvijek se sjetim pukovnika Puseya, jednog od zaštitnika naše crkve, veoma šarmantnog čovjeka - iako se moj suprug uvijek prema njemu držao rezervirano i volio da i ja tako činim - i jedne nedjelje kad je on nosio po crkvi pladanj za sabiranje doprinosa, on se jednostavno srušio. I naravno poslije - čovjek uvijek čuje te stvari poslije, iako bi bilo mnogo bolje da ih je čuo prije otkrili smo da su iz njegove kuće bili iznošeni deseci praznih boca od brendija svakog tjedna! Bilo je to vrlo žalosno, jer je on bio istinski religiozan iako je bio sklon evangelističkim pogledima. On i moj suprug imali su strašne sukobe zbog crkvenih obreda na Dan mrtvih. Bože, Dan mrtvih. Bože, Dan mrtvih! Kad samo pomislim da je jučer bio Dan mrtvih.

Neki slabašni zvuk naveo je Racea da pogleda preko Lucilline glave prema otvorenim vratima. Bio je vidio Iris i prije - u Little Priorsu. Unatoč tome učinilo mu se da je vidi prvi put. Porazila ga je neobična napetost koja se skrivala iza njezine mirnoće.

Njezine velike oči susrele su njegove, u izrazu je bilo nešto što mu se učinilo poznato, ali nije uspio otkriti što je to. Tada je i Lucilla Drake okrenula glavu.

— Iris, mila, nisam te čula kako ulaziš. Ti poznaješ pukovnika Racea? On je zaista veoma ljubazan što nas je posjetio. Iris je prišla i ozbiljno se rukovala s njim. Crna haljina koju je nosila činila ju je još

blijedom i mršavijom nego što je bila. - Došao sam vidjeti da li vam mogu biti od neke koristi - kazao je Race.

— Hvala vam. To je vrlo ljubazno od vas. Ona je pretrpjela jaki šok, to je bilo očito, i još je patila od posljedica. Ali zar je ona toliko voljela Georgea da ju je njegova smrt toliko pogodila? Svratila je pogled na tetku i Race je shvatio da ima veoma pažljive oči. Upitala je:

— O čemu ste razgovarali kad sam ulazila? Lucilla je postala ružičasta i smetena.

Race je naslutio da je željela izbjeći bilo kakvo spominjanje Anthonyja Brownea.

Uskliknula je:

— Sad ću se prisjetiti - pa da, Dan mrtvih - jučer je bio taj dan. Dan mrtvih - to mi se čini tako neobičnim - koincidencija u koju čovjek ne vjeruje u pravom životu. —

Želiš li reći - kazala je Iris - da je Rosemary jučer došla po Georgea? Lucilla je vrisnula.

— Iris, mila, nemoj. Kakva užasna misao tako nekršćanska.

— Zašto nekršćanska? Pa to je Dan mrtvih. U Parizu sam vidjela ljude da odlaze i stavljaju cvijeće na grobove.

— Ali, znam, draga, pa oni su katolici, zar ne? Slabi osmijeh pojavio se na Irisinim usnama. Tada je rekla izravno:

— Pomislila sam da ste možda govorili o Anthonyju - Anthonyju Browneu.

— Pa dobro - Lucilla je zacvrkutala kao ptičica - zapravo ga jesmo spomenuli. Ja sam bila rekla, znaš, da o njemu ne znamo ništa...

— A zašto biste trebali nešto znati o njemu? - grubo ju je prekinula.

— Ne, draga, naravno da ne trebamo. Ili mislila sam, dobro, bilo bi možda ljepše da znamo, ne bi li?

— Imat ćete mnogo prilike za to - odgovorila je Iris- jer se namjeravam udati za nj.

— Ali, Iris! - Bila je na rubu plača. - Ne smiješ ništa učiniti naprečac - u ovom trenutku ne možemo se ni o čemu dogovoriti.

— Sve je već dogovoreno, tetko Lucilla. - Ne, mila, ne može se govoriti o vjenčanju kad još nije bio ni sprovod. To nije pristojno. A sada i ta užasna istraga i sve ostalo.

Osim toga, Iris, ne vjerujem da bi to Georgeu bila drago. Njemu se nije sviđao taj gospodin Browne.

— Ne - odvratila je Iris - Georgeu to ne bi bilo drago i njemu se nije sviđao Anthony, ali to ne bi ništa promijenilo. Ovo je moj život, ne Georgeov - uostalom, George je mrtav... Gospođa Drake je opet zaječala. - Iris. Iris. Što je to s tobom? Ovo je zaista bezosjećajno od tebe.

— Oprosti, tetko Lucilla - umorno je odgovorila djevojka. - Svjesna sam da je to zvučilo bezosjećajno, ali nisam tako mislila. Htjela sam samo reći da se George sada smirio i ne mora se više brinuti o meni i mojoj budućnosti. Moram sama odlučivati. - Besmislica, draga, ni o čemu se ne može odlučivati u ovakvo vrijeme - to bi bilo veoma neumjesno. To uopće nije u pitanju. Iris se kratko nasmijala.

— Ali to jest u pitanju. Anthony me zaprosio prije nego što smo napustili Little Priors. Želio je da sutradan dođem u London i potajno se udam za nj. Da sam barem to učinila.

— To je svakako vrlo neobičan zahtjev - tiho je kazao pukovnik Lace. Okrenula se prema njemu.

— Ne, nije bio. Izbjegli bismo gomilu neprilika. Zašto mu nisam mogla vjerovati?

Tražio je od mene da mu vjerujem, a ja to nisam učinila. U svakom slučaju, udat ću se za njega čim to zaželi. Iz Lucille je izbila bujica besmislenih protesta. Njezini su se debeli obrazi tresli a oči punile suzama. Pukovnik Race je brzo preuzeo kontrolu nad situacijom.

— Gospođice Marle, mogu li vam reći riječ-dvije prije nego što odem? Isključivo poslovno. Iznenadena, djevojka je promrmljala i otkrila kako se već kreće prema vratima. čim je izišla, Race je pošao natrag do gospođe Drake.

— Nemojte se uzbuđivati, gospođo Drake šutnja je zlato. Vidjet ćemo što se može još učiniti. Ostavivši je slabo utješenu, potražio je Iris koja ga je odvela kroz predvorje do male sobe s prozorom na začelju kuće, iz kojeg se moglo vidjeti kako posljednje lišće pada s jedne melankolične platane.

— Sve što mogu reći, gospođice Marle poslovno je kazao Race - jest da je glavni inspektor Kemp moj osobni prijatelj i da sam uvjeren da će prema vama biti ljubazan i od velike pomoći: Njegov je zadatak neugodan, ali sam siguran da će ga on obaviti sa svim mogućim obzirima. Gledala ga je bez riječi nekoliko trenutaka i onda je naglo rekla:

— Zašto se noćas niste pojavili i pridružili nam se, kako je želio George?

— George me nije očekivao - odmahnuo je glavom.

— On je tako rekao.

— Možda je tako rekao, ali to nije bila istina. George je savršena dobra znao da ja neću doći...

— Ali onaj prazni stolac... Kome je bio namijenjen? - upitala je.

— Meni nije. Njezine su se oči napola zatvorile, a lice joj je postalo sasvim bijelo.

— Bio je namijenjen Rosemary... Sada shvaćam... Bio je za Rosemary... prošaptala je. Pomislio je da će se srušiti. Brzo joj je prišao i pridržao je, a zatim ju je prisilio da sjedne.

— Smirite se...

— Dobro mi je... Ali ne znam što bih učinila... Ne znam što ću - kazala je gotovo nečujno.

— Mogu li vam pomoći? Podigla je oči prema njemu. Bile su zamišljene i sumorne.

— Moram to sebi objasniti. Moram - načinila je opreznu kretnju rukom - pronaći neki slijed događaja. U prvom redu, George je vjerovao da se Rosemary nije ubila - nego da je bila ubijena. Tako je mislio zbog onih pisama. Pukovniče Race, tko je pisao ona pisma?

— Ne znam. Nitko to ne zna. Imate li vi kakvu ideju?

— Nemam pojma. Ipak, George im je vjerovao i priredio je sinoć svečanost i predvidio prazno mjesto a bio je Dan mrtvih... Dakle, Dan mrtvih - dan kad se Rosemaryn duh mogao pojaviti i - reći mu istinu.

— Ne smijete previše puštati na volju mašti.

— Ali ja saan je i sama osjećala - osjećala sam je negdje u blizini - ja sam joj sestra i mislim da mi želi nešto reći.

— Smirite se, Iris. - Moram govoriti o tome. George je nazdravio Rosemary i - umro je. Možda je ona došla i uzela ga sebi.

— Duhovi mrtvih ne stavljaju kalijev cijanid u čaše šampanjca, moja draga. Ove riječi vratile su joj ravnotežu. Rekla je normalnim tonom:

— Ali to je nevjerovatno. George je ubijen - jest, ubijen. Policija tako misli i to mora da je istina. Jer nema alternative. Ali to je još besmislenije.

— Mislite?. Ako je Rosemary bila ubijena, a George je bio na tragu ubojici...

— Da, ali Rosemary nije bila ubijena - prekinula ga je.

— Zbog toga sve zvuči besmisleno. George je povjerovao pismima jer potištenost poslije gripe nije uvjerljiv razlog za samoubojstvo. Ali Rosemary je imala razlog.

Čekajte, pokazat ću vam. Istrčala je iz sobe i za nekoliko trenutaka vratila se s presavijenim pismom u ruci. Pružila mu ga je.

— Čitajte. Uvjerite se sami. Rastvorio je pomalo izgužvani list. Leoparde, dragi...

Dva put ga je pročitao, prije no što joj ga je vratio.

— Vidite? Bila je nesretna - slomljena srca. Nije više željela živjeti - gorljivo je tvrdila djevojka.

— Zna li kome je pismo bilo upućeno? - Stephenu Farradayu. Ne Anthonyju. Bila je zaljubljena u Stephena i on se prema njoj okrutno ponio. Zato je ona ponijela otrov u restoran i ondje ga popila da je on vidi kako umire. Možda se nadala da će zažaliti.

Race je zakimao ali nije ništa o tome rekao. Upitao je:

— Kada ste to pronašli? - Prije šest mjeseci. U džepu jedne stare kućne haljine.

— Niste ga pokazali Georgeu?

— Kako bih. to mogla? Kako bih mogla? strastveno je povikala Iris. - Rosemary mi je bila sestra. Kako bih je mogla izdati Georgeu? Bio je tako siguran u njezinu ljubav.

Kako bih mu to mogla kazati poslije njezine smrti? On je imao pravo, ali ja mu to nisam mogla reći. Ali ono što me zanima jest što da sada

činim? Pokazala sam vam pismo jer ste bili Georgeov prijatelj. Mora li ga vidjeti i inspektor Kemp?

— Da. Moram ga odnijeti Kempu. Vidite, to je dokaz.

— Ali onda - oni bi ga mogli čitati javno u sudnici?

— To ne mora biti. Istražuje se Georgeova smrt. Neće se objaviti ništa što nije prijeko potrebno. Molio bih vas da mi sada dopustite da ovo uzmem sa sobom. - U redu. Ispratila ga je do ulaznih vrata. Kad ih je otvorio, naglo je rekla:

— To pokazuje da je Rosemaryna smrt bila samoubojstvo, zar ne?

— To svakako pokazuje da je imala motiv za samoubojstvo - odgovorio je Race.

Duboko je uzdahnula. Sišao je niz stepenice. Osvrnuvši se, ugledao ju je kako stoji u do vratku i gleda ga kako prelazi preko trga.

7.

Mary Rees-Talbot pozdravila je pukovnika Racea uz oduševljenje i nevjericu.

— Nisam te vidjela otkad si onako tajanstveno nestao iz Alahabada onaj put. Ali otkud si se stvorio ovdje? Zbog mene nisi, sigurna, sam. Nikada ne dolaziš u društvene posjete. Hajde, ne moraš biti diplomat sa mnam.

— Diplomatske metode bile bi trošenje vremena s tobom, Mary. Uvijek sam cijenio tvoju oštromnost. - Predi na stvar, dragi. Race se nasmiješio.

— Da li je djevojka koja me uvela Betty Arohdale? - upitao je.

— Tu smo dakle! Samo mi nemoj reći da je ta djevojka, čisti primjerak Cockneyja, ako uopće ima nešto takvo, poznata evropska špijunka, jer u to jednostavno ne vjerujem.

— Ne, ne, ništa, slično tome.

— Nemoj reći niti da je jedna od naših kontraobavještajki, jer ni u to ne vjerujem.

— Posve točno. Djevojka je obična sobarica.

— A otkad se zanimaš za obične sobarice, iako Betty baš nije obična - prije bih rekla prava lukavica.

— Mislim da bi mi ona mogla nešto reći odvrati pukovnik Race.

— Ako je lijepo zamoliš! Ne bih se iznenadila da imaš pravo. Ona ima visoko razvijenu tehniku prislušivanja. što da M. čini? - M. mi vrlo ljubazno nudi piće, zvoni po Betty i naručuje ga.

— A kada ga Betty donese?

— Do tada je M. već izvoljela otići. - Da i sama prisluškuje na vratima?

— Ako želi.

— A poslije ću se rasprsnuti od silnih informacija o najnovijoj evropskoj krizi?

— Bojim se da nećeš. U ovo nije upletena nikakva politička situacija.

— Kakvo razočaranje! U redu! Igrat ću! Gospoda Rees-Talbot, živahna četrdeset devetogodišnja brineta, pozvonila je i poslala, svoju zgodnu sobaricu da donese pukovniku viski i sodu. Kada se Betty Archdale vratila s pićem na pladnju, gospođa Rees-Talbot je stajala na udaljenim vratima svoje dnevne sobe.

— Pukovnik Race ima nekoliko pitanja za tebe - rekla je i izašla. Betty je drsko pogledala visokog sijedog vojnika. Uzeo je čašu i nasmiješio se.

— Vidjeli ste današnje novine?

— Jesam, gospodine. - Jeste li vidjeli da je gospodin George Barton umro sinoć u Luxembourggu?

— Jesam, gospodine. - Bettyne su se oči zaiskrile od zadovoljstva. - Zar nije bilo grozno?

— Vi ste radili u njegovoj kući? - Da, gospodine. Otišla sam prošle zime ubrzo pošto je umrla gospoda Barton.

— Ona je također umrla u Luxembourggu.

— Pomalo smiješno, zar ne gospodine? kimnula je Betty., Race nije mislio da je to smiješno, ali je shvatio pravo značenje tih riječi. - Vidim da mislite glavom. Znae zbrojiti dva i dva - kazao je ozbiljno. Betty je sklopila ruke.

— Je li on također bio ubijen? Novine su to prešutjele.

— Zašto kažete također? Smrt gospode Barton porota je proglasila samoubojstvom.

Brzo ga je pogledala krajičkom oka. Tako star, pomislila je, ali zgodno izgleda. Pravi gospodin. Gospodin koji bi ti dao zlatnik, kad je bio mlad. Smiješno, pa ja ne znam kako takav novac izgleda! Što on zapravo hoće?

— Da, gospodine? - upitala je čedno.

— Možda nikada niste ni pomislili da je bilo samoubojstvo?

— Nisam - zapravo nisam.

— To je vrlo zanimljivo - zaista vrlo zanimljivo. Zašto niste tako mislili? Oklijevala je, prsti su joj počeli nabirati pregaču. - Molim vas da mi kažete. Moglo bi biti vrlo važno. Tako je lijepo to rekao, tako ozbiljno. Činilo te važnim u vlastitim očima,. A svejedno je bila pametna u vezi sa smrću Rosemary Barton. Nisu je uspjeli uvući u to! - Bila je ubijena, gospodine, zar ne?

— Čini se moguće da je bilo tako. Ali kako ste vi to pomislili?

— Pa - Betty je oklijevala,. - Bilo je to pošto sam jednoga dana čula odlomak jednog razgovora.

— Da? Glas mu je bio tih i ohrabrujući.

— Vrata nisu bila zatvorena. Mislim, ja ne bih nikada prislušivala. Ne volim te stvari - izjavila je Betty kreposno. - Ali prolazila sam predsobljem jer sam u blagovaonicu nosila srebrni pribor za jelo a oni su razgovarali dosta glasno. Rekla je nešto da je - gospođa Barton, hoću reći - da Anthony Browne nije njegovo pravo ime. A onda je gospodin Browne postao zbilja gadan. Ne bih nikada pomislila da ima u sebi - tako zgodan i tako ugodnog ponašanja! Rekao je nešto da će joj unakaziti lice - strašno - i onda je rekao da ako ne učini kako kaže da će je ukokati. Baš tako! Nisam više čula jer je gospodica Iris silazila niz stepenice. Naravno, nisam mnogo

misllila na to u ono vrijeme, ali poslije cijele te halabuke oko njezinog samoubojstva na večeri i kada sam čula da je i on bio tamo - kosa mi se digla na glavi.

— Ali niste ništa rekli?

Djevojka je zanijekala glavom. - Nisam htjela imati veze s policijom - ionako nisam ništa znala,. A možda bi i mene ukokali da sam bilo što rekla.

— Razumijem. - Race je trenutak zašutio a onda rekao najnevinijim glasom:

— Tako ste samo napisali anonimno pismo gospodinu Georgeu Bartonu? Razrogačila je oči. U njima nije otkrio ni trunak nelagode ili krivnje... Ništa osim čiste zapanjenosti.

— Ja? Pisala gospodinu Bartonu? Nikada!

— Nemojte se bojati da pričate o tome. To je zaista bila. dobra ideja. To ga je upozorilo iako se niste morali odati. Bilo je to vrlo mudro od vas.

— Ali, nisam, gospodine. Nikada nisam ni pomislila na to. Mislite da pišem gospodinu Bartonu i kažem da su mu ucmekali ženu? Ali zašto, to mi nikad nije palo na pamet.

Tako je odlučno nijekala da je Race, usprkos svojoj želji, morao odustati. A sve se tako dobro poklopilo - sve bi se moglo objasniti samo da je djevojka napisala ta pisma. Ali ona je ustrajala u svojem poricanju, ne žestoko niti nelagodno, nego vrlo sabrano. Nevoljko joj je morao povjerovati.

— Kome ste to ispričali? - pokušao je napad s druge strane. Zavrtjela je glavom.

— Nikome. Reći ću vam otvoreno, gospodine, plašila sam se. Mislila sam da mi je bolje šutjeti. Pokušala sam zaboraviti. Samo mi je

jednom izletjelo - to je bilo kada sam dala otkaz gospodi Drake - užasno je gnjavila, više no što djevojka može podnijeti, a, sada hoće da se zakopam tamo u provinciju gdje čak autobusi ne voze! Onda je postala zlobna u vezi s preporukama govoreći da razbijam čaše, a ja sam sarkastično rekla da ću u svakom slučaju naći kuću gdje barem ljude ne ukokavaju. Uplašila sam se kad sam to rekla, ali ona nije obratila pažnju. Možda sam trebala progovoriti u ono vrijeme, ali nisam ništa znala pouzdano. Mislim, sve je to moglo biti i šala. Ljudi svašta kažu, a gospodin Browne mi je bio drag, i volio je zbijati šale, tako da nisam bila sigurna. Race se složio s njom. Zatim je nastavio: - Gospođa Barton je rekla kako Browne nije njegovo pravo ime.

Je li spomenula njegovo pravo ime?

— Spomenula je. Rekao je: Zaboravi Tonyja - i kako ono? Tony nešto... Podsjetilo me na džem od trešanja. - Tony Cheriton? Cherable?

— Otmjenije od toga. - Odmahnula je glavom. - Počinjalo je sa M. i izvučalo kao strano. - Ne brinite. Možda se sjetite. U tom slučaju, javite mi. Ovdje je moja posjetnica s adresom. Ako se sjetite imena, pišite mi na tu adresu. Predao joj je posjetnicu i krupnu novčanicu.

— Hoću, gospodine, hvala vam, gospodine. Pravi džentlemen, mislila je trčeći niz stepenice. Cijela funta, a ne deset šilinga. Sigurno je bilo lijepo kada su postojali zlatnici...

Mary Rees-Talbot se vratila u sobu. - Dakle, uspješno?

— Da, ali treba svladati još jednu prepreku. Može li mi tvoja dosjetljivost pomoći?

Možeš li se sjetiti imena koje bi te podsjetilo na džem od trešanja?

— Kakav neobičan zadatak! - Razmisli, Mary. Ja nisam obiteljski čovjek. Koncentriraj se na pravljenje džema, osobito na džem od trešanja. - čovjek ne radi često džem od trešanja.

— Zašto ne?

— Pa, često se ušećeri - osim kad se upotrijebe trešnje za kuhanje, morelo trešnje.

Race je uzviknuo: - To je - kladim se da je to! Do viđenja, Mary. Beskrajno sam zahvalan. Nećeš imati ništa protiv ako pozvonim djevojci da me isprati?

Gospođa Rees-Talbot je viknula za njim dok je hitao iz sobe: - Nesretniče nezahvalni! Zar mi uopće nećeš reći što je posrijedi?

— Doći ću poslije i ispričati ti cijelu priču - viknuo je.

— Vidjet ćemo se - promrmljala je gospođa Rees-Talbot. Betty, s Raceovim šešišom i štapom, čekala je dolje. Zahvalio joj je i produžio van. Na stepenici pred vratima, zaustavio se.

— Uzgred - rekao je - je li ime bilo Morelli? Bettyno lice se ozarilo.

— Posve točno, gospodine. Tako je. Tony Morelli, to je ime koje joj je rekao da zaboravi. I rekao je, također, da je bio u zatvoru. Race je silazio niz stepenice i smiješio se. Iz najbliže govornice nazvao je Kempa. Njihov je razgovor kratko trajao. Kemp je rekao:

— Smjesta ću poslati brzojav. Trebali bismo to saznati u povratnom brzojavu. Moram reći da će to biti veliko olakšanje za nas ako se otkrije da imaš pravo.

— Vjerujem da nisam pogriješio. Slijed je prilično jasan.

8.

Glavni inspektor Kemp nije bio baš dobro raspoložen. Već pola sata ispitivao je uplašenog šesnaestogodišnjeg momka koji je, zahvaljujući visokom položaju svojeg ujaka Charlesa, pokušavao postati konobar visoke klase kakvu je zahtijevao Luxembourg. U međuvremenu je bio jedan od šestorice užurbanih pomoćnika što su trčali okolo opasani pregačama da bi ih razlikovali od pravih konobara, i čija je dužnost bila podnositi grdnje, donositi i odnositi sude, opskrbljivati goste pecivom i maslacem i neprestano slušati podvikivanje na francuskom, talijanskom i povremeno engleskom.

Charles je, kako to i dolikuje velikom čovjeku, dalekom od svake pomisli da ide na ruku svojim srodnicima, podvikivao na njega, grdio ga i kleo još više nego ostale pomoćnike. Unatoč tome Pierre je u srcu gajio nade da će jednoga dana u dalekoj budućnosti postati ni manje ni više nego glavni konobar nekog ekskluzivnog restorana. Sada je njegova karijera ozbiljno zapela vjerovao je da se na njega sumnja da je počinio pravo ubojstvo. Kemp je istresao iz momčića sve što je mogao i s umorom ustanovio da je ovaj učinio ono što je bio rekao - podigao žensku torbicu s poda i smjestio je na stol kraj tanjura.

— Upravo dok sam hitao s umakom prema gospodinu Robertu koji je već nestrpljiv, mlada dama ruši torbicu sa stola, odlazeći plesati, pa je ja podižem i stavljam na stol, i onda, jurim dalje jer. gospodin Robert već daje bjesomučne znakove. To je sve, monsieur. I to je bilo sve. Kemp ga je najzad pustio da ode, ne popustivši iskušenju da mu dobaci:

— Ali nemoj da te ponovo uhvatim da činiš tako nešto. Poručnik Pollock razbio je malo monotoniju, najavivši mladu damu koja želi razgovarati s Kempom, točnije s istražiteljem zaduženim za slučaj u Luxembourguc.

— Tko je ona? - Ime joj je Chloe West.

— Pozovite je gore - rezignirano je naredio Kemp.

— Mogu joj posvetiti deset minuta. Očekujem Farradayev dolazak. No, dobro, neće mu naškoditi ako pričeka nekoliko minuta. Čekanje ih čini mekšim za ispitivanje. Kad je gospođica Chloe West ušla u sobu, Kempa je obuzeo osjećaj da je zna odnekud.

Idućeg je trenutka odustao. Ne, ovu djevojku nikada nije sreo. Unatoč tome neki magloviti osjećaj prepoznavanja nastavio ga je uznemiravati. Chloe West je imala otprilike dvadeset i pet godina, bila je visoka, smedokosa i vrlo zgodna. Njezin glas je odavao brigu za dikciju i očito je bila nervozna.

— Dakle, gospođice West, što mogu za vas učiniti? Kemp je gavorio odsječno.

— Pročitala sam u novinama o Luxembourguc - o čovjeku koji je ondje umro.

— Gospodin George Barton? Jeste li ga poznavali?

— Zapravo nisam. Hoću reći, nisam ga dobro poznavala. Kemp ju je pažljivo pogledao i odbacio svoj prvi zaključak. Chloe West je djelovala izuzetno profinjeno i kreposno - čak prestrogo. Rekao je prijatnim glasom:

— Hoćete li mi dati svoje ime i točnu adresu, molim vas, da možemo početi?

— Chloe Elizabeth West. 151 Vlerryvale Court, Maida Vale. Ja sam glumica. Kemp ju je pogledao iskosa i zaključio da to ona i jest. I to vjerojatno kazališna, i to ozbiljna faha.

— Dakle, gospođice West? - Kada sam pročitala o smrti gospodina Bartona, to da policija istražuje taj slučaj, pomislila sam da bih možda morala svratiti do vas i nešto vam ispričati. Razgovarala sam o tome s jednom svojom prijateljicom i ona se složila. Ne vjerujem da će vam to pomoći, ali...

— Gospođica West je zastala.

O tome ćemo mi odlučiti - odvratio je ljubazno Kemp. - Recite mi sve što znate.

— U ovom trenutku nemam angažman objasnila je.

Inspektor Kemp umalo što nije dodao odmarate se da bi pokazao kako se razumije u kazališni svijet, ali se suzdržao.

— Ali se moje ime nalazi u kazališnim agencijama i moja fotografija je u Spotlightu Vjerujem da ju je andje vidio gospodin Barton. Potražio me i objasnio što želi od mene.

— Da? - Rekao mi je da priređuje večeru u Luxembourgu i da želi svojim gostima prirediti iznenađenje. Pokazao mi je jednu fotografiju i kazao da želi da se našminkam kao osoba na fotografiji. Navodno smo bile slične. Kempu se u tren sve objasnilo. Rosemaryna fotografija koju je vidio na stolu u Georgeovoj sobi na Elvaston Squareu. Eto na koga ga je podsjećala djevojka. Ona je bila nalik na Rosemary, možda ne kao blizanka - ali su bile istog tipa i stasa.

— Donio mi je i haljinu koju ću obući - ponijela sam je sa sobom. Sivozelena svila.

Morala sam obojiti kosu kao na fotografiji (fotografija je bila u boji) i šminkom istaknuti sličnost. Trebala sam doći u Luxembourg, ući u restoran za vrijeme izvedbe točaka kabarea i sjesti za Bartonov stol na predviđeno mjesto. Odveo me onamo na ručak i pokazao mi gdje će biti njegov stol.

— Zašto se niste držali dogovora, gospođice West?

— Zato što me oko osam sati te večeri netko - gospodin Barton nazvao i rekao da se cijela stvar odgađa. Rekao je da će me već sutradan izvijestiti kada će me trebati.

A slijedećeg jutra u novinama sam pročitala da je umro.

— Vrlo je razborito što ste došli k nama ljubazno ju je pohvalio Kemp.

— Dakle, najljepše vam zahvaljujem, gospođice West. Rasvijetlili ste jedan misterij - misterij praznog mjesta. Uzgred, upravo ste rekli - netko, a zatim gospodin Barton.

Zašto?

— U prvi mah nisam pomislila da je to bio gospodin Barton. Njegov je glas drukčije zvučio.

— Bio je to muški glas?

— Jest, barem mi se čini tako - bio je promukao kao da je prehladen.

— I to je sve što je rekao?

— To je sve. Kemp ju je još malo ispitivao ali nije saznao ništa novo. Kada je otišla, rekao je poručniku:

— To je dakle bio famozni Bartonov plan. Sada shvaćam zašto su mi svi pričali da je zurio u prazan stolac nakon kabarea i izgledao čudan i odsutan duhom. Izjalovio se njegov veliki plan.

— Ne mislite, dakle, da je on nazvao gospođicu West?

— Ni govora. A nisam ni tako siguran da je to bio muški glas. Promuklost može mnogo toga sakriti preko telefona. Dobro, dobro, napredujemo. Uvedite gospodina Farradaya ako je stigao.

9.

Iako naizgled hladan i uravnotežen, Stephen Farraday sa strepnjom je ušao u Scotland Yard. Bio je zabrinut. Jutros se činilo da se stvari povoljno razvijaju.

Zašto je onda inspektor Kemp zatražio da dođe ovamo? što je znao ili na što je sumnjao? Možda i nije nešto ozbiljno. Trebalo je po svaku cijenu sačuvati mir i ništa ne priznati. Osjećao se napušten i osamljen bez Sandre. Svaka opasnost bila mu je upola manje teška kad je njih dvoje bilo zajedno. Zajedno su imali snagu, odvažnost, moć. Sam za sebe nije bio ništa. A Sandra, je li i ona tako mislila? Je li sada sjedila u kući Kidderminsterovih, tiha, rezervirana, ponosna? Inspektor Kemp ga je primio ljubazno, ali ozbiljno. Neki uniformirani čovjek sjedio je za stolom s olovkom i bilježnicom. Ponudivši Stephenu da sjedne, Kemp mu se službeno obratio:

— Predlažem vam, gospodine Farraday, da date izjavu. Ona će biti zabilježena i ja ću vas zamoliti da je pročitate i potpišete prije nego odete. Istodobno mi je dužnost izvijestiti vas da to možete odbiti i da imate pravo pozvati svojega odvjetnika.

Stephen je bio zatečen, ali to nije pokazao. Uspio se hladno osmjehnuti.

— Ovo zvuči savršeno, glavni inspektore.

— želim da se sasvim razumijemo, gospodine Farraday. - Sve što ovdje kažem moći će se upotrijebiti protiv mene, zar ne?

— Ne služimo se riječju protiv. Sve što kažete moći će se iskoristiti u dokaznom postupku. Stephen je tiho kazao:

— Jasno, ali svejedno ne shvaćam, inspektore, zašto želite još neku izjavu? Sve ste već jutros čuli od mene.

— Bio je to neslužbeni razgovor - koristan za početak. Osim toga, gospodine Farraday, pretpostavljam da biste o nekim činjenicama radije govorili sa mnom ovdje. Mi ćemo nastojati biti diskretni u vezi s onim što nije važno za sam slučaj, koliko god to bude moguće. Vjerojatno znate na što mislim.

— Ne znam. Glavni inspektor Kemp je uzdahnuo.

— Dakle, ovako. Vi ste bili u veoma bliskim odnosima s pokojnom gospođom Rosemary Barton...

— Tko to kaže? - prekinuo ga je Stephen. Kemp se nagnuo i dohvatio strojem pisani list papira sa svojega stola.

— Ovo je kopija pisma pronadenog u zaostavštini pokojne gospode Barton. Umetnut je i original koji nam je dala gospodica Iris Marle. Ona je prepoznala sestrin rukopis. Stephen je čitao: Leopard, dragi... Učinilo mu se da će se razboljeti.

Rosemaryn glas... molećiv glas... Zar prošlost nikada neće umrijeti... nikad pristati da bude pokopana? Sabrao se i pogledao u Kempa. - Možda je ovo napisala gospoda Barton... ali na osnovi čega zaključujete da je bilo upućeno meni?

— Poričete li da ste plaćali stanarinu za Mal and Mansions 21, Earl's Court? Dakle saznali su! Pitao se jesu li to znali cijelo vrijeme.

— Čini se da ste dobro obaviješteni. - Slegnuo je ramenima. - Smijem li vas upitati zašto bi se objavljivale moje privatne stvari?

— Neće biti, ako se ne otkrije da imaju veze sa smrću Georgea Bartona.

— Shvaćam. Vi mislite da sam prvo postao ljubavnik njegove žene, a zatim ga ubio.

— Gospodine Farraday, bit ću otvoren s vama. Bili ste bliski s gospođom Barton, ali ste željeli sve prekinuti. Pismo dokazuje da

vam je prijetila. Na vašu sreću, ona je umrla. - Ona je počinila samoubojstvo. Usuđujem se reći da sam možda djelomično kriv.

Mogu sebi predbacivati, ali to se ne tiče zakana.

— To je možda bilo samoubojstvo - a možda i nije. George Barton je mislio da nije bilo. Počeo je istraživati - i umro je. Tok događaja je prilično sugestivan.

— Ne vidim što ja - no, što ja imam s tim. - Morate priznati da je gospođa Barton umrla u vrlo pogodnom trenutku za vas. Skandal bi, gospodine Farraday, bio vrlo štetan za vašu karijeru. - Ne bi bilo skandala. Gospođa Barton bi se pomirila s mojim odlaskom.

— Nisam tako siguran! Je li vaša žena, gospodine Farraday, znala za tu vezu?

— Naravno da nije!

— Jeste li sigurni u svoju tvrdnju?

— Jesam. Moja žena nema pojma da je između mene i gospođe Barton postojalo nešto više osim prijateljstva. Nadam se da nikad neće saznati.

— Je li vaša žena ljubomorna, gospodine Farraday?

— Uopće nije. Nikad nije pokazala ni trunka ljubomore. Ona je previše razborita za tako nešto. Inspektor to nije komentirao.

— Da li ste bilo kada u toku prošle godine imali kod sebe cijanid, gospodine Farraday? upitao je umjesto toga.

— Nisam. - Ali imate zalihu cijanida na seoskom imanju?

— Možda ga ima vrtlar. Ne znam ništa o tome.

— I vi ga nikad niste nabavljali u apoteci, možda za fotografiju?

— Ne razumijem se u fotografiranje, i ponavljam da nikad nisam kupio cijanid. Kemp ga je ispitivao još neko vrijeme i naposljetku ga pustio da ode. Svojem podređenom rekao je zamišljeno:

— Bio je vrlo brz kad je tvrdio kako njegova žena nije znala za njegovu vezu s Bartonovom. Pitam se zašto?

— Usuđujem se reći da se prestrašio da bi ona to mogla saznati, gospodine. - Možda, ali se čudim što nije shvatio kako bi, ako njegova žena ništa nije znala i bila u stanju burno reagirati, to značilo dodatni motiv za ušutkavanje Rosemary Barton. Da bi spasio kožu, bilo bi mu pametnije da je tvrdio kako je njegova žena nešto manje naslućivala njihovu vezu, ali se više voljela praviti kao da ništa ne zna. - Rekao bih da nije pomislio na to, gospodine. Kemp je odmahnuo glavom. Stephen Farraday nije budala. Bio je bistar i oštrouman. I strastveno je želio uvjeriti inspektora da Sandra ništa nije znala.

— Ali čini se da je pukovnik Race zadovoljan svojim otkrićem i, ako ima pravo, to će isključiti Farradayeve - kazao je Kemp.

— To bi mi bilo drago. Sviđa mi se taj momak. Osobno ne mislim da je ubojica.

Otvorivši vrata njihove dnevne sobe, Stephen je pozvao:

— Sandra? Prišla mu je iz mraka i zagrlila ga.

— Stephen? - Zašto sjediš u mraku? - Nisam mogla podnijeti svjetlost. Pričaj..

— Oni znaju - kazao je. - O Rosemary? - Da.

— I što misle? - Smatraju da sam ja imao motiv... Oh, mila moja, u što sam te uvukao! Sve je moja greška. Da sam te barem oslobodio poslije Rosemaryne smrti - otišao - vratio ti slobodu da ne budeš umiješana u ove užasne stvari.

— Ne, to ne... Nikad me nemoj ostaviti... nikad! čvrsto se privila uz njega. Plakala je, osjećao je kako joj suze teku niz obraze. Drhtala je.

— Ti si moj život, Stephen, sav moj život nikad me ne ostavljaj. - Toliko ti je stalo, Sandra? Nisam ni slutio...

— Nisam željela da znaš. Ali sada...

— Da, sada... Sad smo zajedno, Sandra... zajedno ćemo se suočiti s time - ma što se dogodilo, zajedno! Snaga im se vratila dok su stajali tako objumljeni u mraku.

— Ovo nam neće upropastiti život. Neće. Neće! - odlučno je rekla Sandra.

10.

Anthony Browne je pogledao u kartu koju mu je pružio dječak.

— Namrštio se, a zatim slegnuo ramenima.

— U redu, dovedi ga gore kazao je.

Kada je pukovnik Race ušao, Anthony je stajao kraj prozora i sunce mu je koso padalo preko ramena. Ugledao je visokog muškarca vojničkog držanja, markantna lica brončane boje i čeličnosive kose - čovjeka koga je već negdje sreo prije nekoliko godina, čovjeka o kojem je mnogo znao. Race je ugledao tamnu privlačnu figuru s fino oblikovanom glavom. Ugodan i nemaran glas je rekao:

— Pukovnik Race? Vi ste bili prijatelj Georgea Bartona, znam. Govorio je o vama one posljednje večeri. Poslužite se cigaretom.

— Hoću. Hvala vam. - One noći bili ste očekivani gost koji se nije pojavio... to bolje za vas - kazao je Anthony dok mu je pripaljivao cigaretu.

— Varate se. Ono prazno mjesto nije bilo namijenjeno meni. Anthonyjeve obrve su se podigle. - Ali Barton je rekao...

— Možda vam je George Barton tako rekao - prekinuo ga je Race - no njegovi su planovi bili sasvim različiti. Onaj stolac bio je namijenjen glumici koja se zove Chloe West, koja je trebala štiti u mraku za vrijeme točaka kabarea.

— Chloe West? Nikad nisam za nju čuo. Tko je ona? - začudio se Anthony.

— Mlada glumica, nije poznata ali je nalik na Rosemary Barton.

— Počinjem shvaćati - zazviždao je Anthony.

— Dao joj je Rosemarynu sliku da bi se počešljala i našminkala kao ona, a i haljinu koju je Rosemary nosila one noći kad je umrla.

— To je, dakle, bio Georgeov plan? Pale se svjetla - i svi zinu od užasa! Rosemary se vratila. Krivac se odaje! - Istina je - istina je - kriv sam! - Zastao je i dodao:

— Glupo i ludo... čak i za takvog magarca kao što je jadni stari George.

— Kako to mislite? Anthony se nacerio.

— No, no, gospodine - okorjeli kriminalac neće se ponašati kao histerična učenica.

Ako je netko hladnokrvno otrovao Rosemary Barton i pripremao se da Georgeu Bartonu servira istu kobnu dozu cijanida, sigurno je imao i te kako dobre živce.

Glumica preobučena u Rosemary ne bi bila dovoljna da se on ili ona razotkriju.

— Sjetite se, Macbeth je bio okorjeli kriminalac a sasvim se izgubio kad je spazio Banquovu sablast na svečanosti.

— Da, ali Macbeth je zaista vidio duh! Nije to bio neki tričavi glumac u Banquovim dronjcima. Priznajem da bi stvarni duh mogao unijeti nešto prave atmosfere s drugog svijeta. Zapravo, priznajem da vjerujem u duhove - barem posljednjih šest mjeseci u jednog duha svakako.

— Zaista - a čiji bi to duh bio? - Duh Rosemary Barton. Možete se smijati ako hoćete. Nisam je vidio - ali osjećao sam je. Zbog ovog ili onog razloga, jedna Rosemaryna duša ne može se smiriti.

— Možda znam razlog.

— Zbog toga što je ubijena?

— Rekao bih: zbog toga što je bila ukokana. Što kažete na to, gospodine Tony Morelli? Zavladała je šutnja. Anthony je sjeo, ugasio cigaretu na rešetki kamina i zapalio drugu. Tada je upitao:

— Kako ste to otkrili?

— Priznajete da ste Tony Morelli? - Nije mi ni na kraj pameti gubiti vrijeme da to poričem. Očito ste brzojavili u Ameriku i dobili sve podatke.

— I priznajete da ste, kad je Rosemary Barton otkrila vaš identitet, prijetili da ćete je ukokati ako ne drži jezik za zubima.

— Učinio sam sve što sam mogao da je zastrašim - bezbrižno je priznao Tony.

Pukovnika Racea prožeo je čudan osjećaj. Razgovor nije tekao kako je očekivao.

Zurio je u čovjeka ispred sebe, zavaljena u naslonjač - i odnekud mu se javio neki čudnovati osjećaj prepoznavanja.

— Da li da ponovim sve što znam o vama, Morelli?

— To bi moglo biti zabavno.

— U Sjedinjenim Državama optužili su vas zbog pokušaja sabotaže u tvornici aviona Ericson i bili ste osuđeni na zatvor. Pošto ste izdržali kaznu i izišli iz zatvora, vlasti su vas izgubile iz vida. Uskoro se čulo da ste u Londonu odsjeli u Claridgeu pod imenom Anthony Browne. Uspjeli ste se upoznati s lordom Dewsburyjem, a preko njega i neke ugledne tvorničare oružja. Bili ste gost u kući lorda Dewsburyja i koristeći se tim svojim položajem vidjeli ste stvari koje nikad niste smjeli vidjeti!

Čudna koincidencija, Morelli, ali niz nebrojenih nezgoda i nekoliko velikih nesreća spriječenih u posljednjem trenutku uslijedili su brzo poslije vaših posjeta različitim važnim tvornicama i organizacijama.

— Koicidencije su vrlo čudne stvari - kazao je Anthony.

— Najzad poslije nekog vremena ponovo ste se pojavili u Londonu i obnovili svoje poznanstvo s Iris Marle. Izbjegavali ste posjetiti njezin dom kako njezina obitelj ne bi otkrila vašu intimnost. I na kraju, pokušali ste je nagovoriti da se za vas potajno uda.

— Pa znate - rekao je Anthony - zaista je vrlo zanimljivo kako ste uspjeli sve otkriti - ne mislim ono s proizvodnjom oružja - nego moje prijete Rosemary i nježnosti koje sam šaptao Iris. To vjerojatno ipak ne ulazi u nadležnost kontraobavještajne službe? Race ga je oštro pogledao.

— Mnogo mi toga morate objasniti, Morelli.

— Ni govora. Čak i ako su vaši podaci ispravni, što onda? Izdržao sam svoju kaznu.

Sprijateljio sam se s nekim zanimljivim ljudima. Zaljubio sam se u jednu šarmantnu djevojku i prirodno da se žurim oženiti njome.

— Toliko nestrpljivi da se želite vjenčati prije nego njezina obitelj dobije priliku da sazna nešto o vašim precima. Iris Marle je vrlo bogata mlada žena. Anthony je klimnuo.

— Znam da su obitelji, kad je riječ o novcu, sklone odvratnom njuškanju. A Iris, vidite, ne zna ništa o mojoj mutnoj prošlosti. Da budemo otvoreni, radije bih da ne sazna.

— Bojim se da će sve saznati o tome.

— Šteta - odvratio je Anthony.

— Pa vi ne shvaćate... - Sve ja shvaćam - prekinuo ga je Anthony smijući se. - Rosemary Barton znala je o mojoj kriminalnoj djelatnosti pa sam je ubio. George Barton postao je sumnjičav, pa sam ubio i njega! Sada sam se nakanio dočepati Irisina novca! Sve je to vrlo

zgodno i krasno se slaže, ali nemate nikakva dokaza. Race ga je pažljivo promatrao nekoliko trenutaka. Tada je ustao.

— Sve što sam rekao, istina je - rekao je.

— A ipak je sve pogrešno. Anthony ga je oprezno pogledao.

— Što je to pogrešno? - Vi ste pogrešni.

— Race je polako šetao gore-dolje po sobi.

— Lijepo se slagalo sve dok vas nisam ugledao - ali sada više nije u redu. Niste vi kriminalac. A ako niste kriminalac, onda ste naš. Imam li pravo? Anthony ga je pogledao u tišini dok se smiješak polako pojavljivao na njegovu licu.

— Da, da, čudno kako se svoji odmah prepoznaju. Zbog toga sam vas nastojao izbjegavati. Bojao sam se da ćete otkriti tko sam. Bilo je važno da to nitko ne sazna - i to sve do jučerašnjeg dana. Sada je najzad sve završeno! Ulovili smo cijelu grupu međunarodnih sabotera. Na toj stvari radio sam cijele tri godine. Posjećivao sam skupove, agitirao, stvarao sebi ugled među njima. Na kraju, bilo je odlučeno da izvedem jedan važan zadatak i budem osuđen. Sve je moralo biti autentično ako sam želio uspostaviti svoju bona fides.

— Kad sam izašao, sve je krenulo brže. Malo-pomalo uspio sam se uvući u centar zbivanja - veliku međunarodnu mrežu. Kao njihov agent stigao sam u London i otišao u Claridge. Imao sam nalog da se sprijateljim s lordom Dewsburyjem - bio je to moj mamac! Izigravajući bonvivana, upoznao sam Rosemary Barton. Iznenada užasnula me spoznaja da ona zna kako sam bio u američkom zatvoru kao Tony Morelli. Jako sam se uplašio zbog nje! Ljudi s kojima sam radio ubili bi je bez oklijevanja da su shvatili što ona zna. Učinio sam najbolje što sam mogao da je zastrašim i prisilim da šuti, ali bez nade. Rosemary je bila rođena za indiskreciju. Mislio sam da je najbolje da se povučem - i u tom trenutku spazio sam Iris kako silazi stepenicama. Zakleo sam se da ću se vratiti kad moj zadatak bude završen i oženiti se njome.

— Kada je glavni dio posla bio gotov, opet sam se pojavio i sreo se s Iris, ali sam se držao daleko od kuće i njezine obitelji jer sam znao da će se oni željeti raspitati o meni a ja sam se morao skrivati još neko vrijeme. No počeo sam se brinuti za nju.

Izgledala je bolesno i prestrašeno - a George Barton se ponašao vrlo čudnovato.

Požurivao sam je da pobjegne i uda se za mene. Ona je odbila. Možda je imala pravo.

Uskoro nisam mogao izbjeći poziv na onu svečanost. Kada smo sjedali za stol, George je spomenuo kako biste vi trebali doći. Rekao sam da sam susreo znanca i da ću morati otići ranije. Zapravo i jesam vidio čovjeka kojeg sam poznavao u Americi - Monkeya Colemana - iako se on mene nije sjetio - ali zapravo sam i želio izbjeći susret s vama. Još sam bio na svojem zadatku.

— Vi znate što se dogodilo...

— George je umro. Nisam imao nikakve veze s njegovom smrću ni sa smrću Rosemary.

Niti znam tko ih je ubio.

— Pretpostavljate li tko bi to mogao biti?

— Ili konobar ili netko od petoro ljudi oko stola. Ne vjerujem da je bio konobar, Nisam bio ja i nije bila, Iris. Mogla je to biti Sandra Farraday ili je to mogao biti Stephen Farraday, ili oboje. Ali najvjerojatnije je bila Ruth Lessing.

— Zašto? - Ona mi se čini kao najpogodnija osoba ali ne shvaćam kako je to učinila! Kad su se dogodile obje tragedije, bila je tako smještena za stolom da joj je bilo praktično nemoguće dosegnuti čašu sa šampanjcem - i što više mislim na drugu noć to mi se više čini nemogućim da je George uopće bio otrovan. A ipak je bio!

— Anthony je zastao. - Ima još jedna stvar - jeste li otkrili tko je pisao ona anonimna pisma koja su Georgea navela na trag?

— Ne. Mislio sam da jesam, ali sam se prevario- odmahnuo je glavom Race.

— Jer to znači da postoji negdje netko tko zna da je Rosemary bila ubijena i ako ne budete pažljivi - ta će osoba biti slijedeća žrtva!

11.

Zahvaljujući telefonskom razgovoru, Anthony je znao da će Lucilla Drake izići oko pet poslijepodne da popije šalicu čaja s nekom dragom starom prijateljicom. S obzirom na moguće nepredviđene okolnosti (povratak u kuću po zaboravljenu torbicu, odluka da je za svaki slučaj ipak bolje ponijeti kišobran, i brbljanje pred ulaznim vratima) Anthony je odlučio stići na Elvaston Square točno dvadeset i pet minuta poslije pet. Želio je vidjeti Iris, ne njenu tetku. Svakako, kad bi jedanput dospio u Lucillinu blizinu, njegove šanse da nesmetano razgovara sa svojom djevojkom znatno bi se smanjile. Sobarica (djevojka bez one pomalo drske uglađenosti Betty Archdale) izvijestila ga je da je gospođica Iris upravo stigla i da se nalazi u radnoj sobi. Anthony je sa smiješkom rekao:

— Ne uznemirujte se. Sam ću naći put - i zaobišavši je, krenuo prema vratima radne sobe. Iris se naglo okrenula pri njegovu ulasku i nervozno izustila:

— O, to si ti.

— što se događa, draga? - Brzo joj je prišao.

— Ništa. - Ona je zastala i zatim počela ubrzano:

— Ništa. Jedino što su me danas gotovo pregazili. Naravno, sama sam kriva, vjerojatno sam se toliko zadubila u misli da sam odsutno prelazila ulicu, ne gledajući preda se, i tada je neki automobil u punoj brzini izjurio iza ugla i samo me slučajno promašio. Nježno ju je protresao.

— Ne smiješ se tako ponašati, Iris. Zabrinut sam za tebe ne zbog tvog čudesnog izbavljenja od automobilskih kotača, nego zato što te nešto čini odsutnom usred uličnog prometa. što je to, mila? Sigurno je nešto osobito? Ona je kimnula.

Njene tužne oči izgledale su još veće i tamnije od straha. Prepoznao je njihovu poruku prije nego što je izgovorila, prigušeno i brzo:

— Bojim se. Anthony se uspio smiriti i osmjehnuti. Sjeo je kraj Iris na prostrani trosjed.

— Dođi, da čujem - kazao je.

— Mislim da ti ne želim reći, Anthony.

— Slušaj, ludice, nemoj igrati junakinju iz trećerazrednog trilera koja počne već u prvom poglavlju govoriti da zna nešto što nipošto ne može otkriti - jedino da bi splela junaka i omogućila knjizi da se razvuče aa idućih sto stranica. Ona se slabašno i blijedo nasmiješila. - želim ti reći, Anthony, ali ne znam što ćeš na to pomisliti - ne znam hoćeš li mi vjerovati. Anthony je podigao ruku i počeo nabrajati na prste.

— Prvo, nezakonito dijete. Drugo, ljubavnik koji te ucjenjuje. Treće...

Prekinula ga je indignirano: - Naravno da nije ništa od toga.

— Ovo je pravo olakšanje za mene - odvratio je Anthony. - Ma nemoj, glupice. Lice joj se ponovo smračilo. - Nema u tome ničeg smiješnog. Riječ je o, - riječ je o onoj noći.

— Da. - Uozbiljio se. Iris je zapitala:

— Ti si jutros bio na policiji - jesi li čuo... Zastala je.

— Vrlo malo - odvratio je Anthony. - Policijski liječnik stručno je objasnio učinak kalijeva cijanida na Georgea. Policijski je izvještaj dao prvi inspektor, a ne Kemp, onaj muškarac s otmjenim brkom koji je prvi stigao u Luxembourg i preuzeo slučaj.

Leš je identificirao Georgeov glavni službenik. Istraga je zatim odgođena za tjedan dana, na zahtjev službenog istražitelja.

— Mislim na inspektora - rekla je Iris. On je dao opis malog papirnatog zamotka s tragovima cijanida koji je našao pod stolom. Anthony je izgledao zainteresiran.

— Da. Očito, tko god da je to usuo u George; ovu čašu, samo je ispustio papir pod stol. Najjednostavnije što je mogao učiniti. Nije mogao riskirati da se poslije pronade kod njega ili nje. Iznenadio se kad je opazio kako je Iris počela drhtati.

— Ne, ne, Anthony. Ne, nije to bilo tako. - Kako to misliš, draga? Što ti znaš o tome? -

Ja sam ispustila taj papir pod stol. Pogledao ju je zaprepašteno. - Slušaj me, Anthony. Sjećaš li se kako je George ispio šampanjac i kako se tada to dogodilo? Kimnuo je.

— Bilo je to užasno - kao ružan san. Dogodilo se upravo onda kad se sve opet počelo činiti normalnim. Hoću reći - kad su se poslije kabarea upalila svjetla - osjetila sam takvo olakšanje. Jer u tom trenutku bili smo našli mrtvu Rosemary - i, nekako, ne znam ni sama zašto, osjećala sam da ću ponovo vidjeti kako se to događa. Osjećala sam da je tamo, mrtva, za stolom...

— Mila... - Znam, znam. To su živci. Bilo kako bilo, nije se dogodilo ništa strašno i odjednom je izgledalo kao da je cijela stvar najzad gotova i da se može - ne znam kako da to objasnim - početi ispočetka. I kad sam zaplesala s Georgeom, prvi put sam se dobro osjećala te večeri, i tako smo se vratili za stol. Ali onda je George počeo govoriti o Rosemary i zatražio da ispijemo čašu u čast njene uspomene i tada je on umro i mora se opet vratila. - Mislim da sam bila paralizirana. Stajala sam i drhtala. Ti si došao da ga pogledaš, pa sam se malo pomaknula unatrag, došli su konobari i netko je poslao po liječnika. Stajala sam kao skamenjena cijelo vrijeme.

Tada mi se odjednom nešto podiglo u grlu i suze su mi potekle niz obraze, naglo sam otvorila torbicu da bih potražila maramicu. Nasumce, i ne gledajući izvukla sam maramicu, ali u nju se uvukao presavijen tvrdi komadić bijelog papira, nalik na one u kojima

dobijamo praške u ljekarni. Samo, vidiš, Anthony, on nije bio u mojoj torbici kad sam došla iz kuće. Nije bio! Smjestila sam stvari unutra kada je bila potpuno prazna - kameni puder, ruž za usne, maramicu, moj češalj za večernje izlaske u futroli, šiling i nekoliko penija. To je netko učinio - netko je stavio taj papir u moju torbicu. Sjećam se da su i poslije Rasemaryne smrti u njezinoj torbici pronašli upravo takav papirić s tragovima cijanida. Bila sam uplašena, Anthony, očajno uplašena. Ruka se zatresla i papir je ispao iz maramice pod stol. Ostavila sam ga da leži. I nisam ništa rekla. Bila sam previše prestrašena. Netko je htio da izgleda kako sam ja ubila Georgea, a ja nisam to učinila. Anthony je pustio jedan dugi zvižduk.

— I nitko te nije vidio? - upitao je. Iris je oklijevala. - Nisam sigurna - polako je kazala. - čini mi se da je Ruth nešto opazila. Ali ona je izgledala tako zaprepaštena da ne znam je li zaista opazila - ili je samo zurila kroz mene ništa ne videći. Anthony je ponovo zazviždao.

— Ovo je prilično velika zbrka - primijetio je.

— Postaje sve gore i gore - uzdahnula je Iris. - Toliko sam se bojala da će se to saznati. - Zašto nije bilo tvojih otisaka prstiju? Oni su jamačno u prvom redu potražili otiske prstiju. - Pretpostavljam zbog toga što sam ga držala kroz maramicu.

— Da, u tome te poslužila sreća - kimnuo je Anthony.

— Ali tko ga je stavio u moju torbicu? Cijele večeri nosila sam je uza se. - Nije to tako neizvedivo kako ti se čini. Kada si otišla plesati, ostavila si torbicu na stolu.

Netko ju je mogao tada neopaženo uzeti i staviti u nju što god želi, te vratiti na stol.

Osim toga, zajedno ste bile u ženskoj garderobi. Možeš li mi pokazati što ondje radite. Da li se okupite i razgovarate ili se svaka od vas uputi prema drugom zrcalu?

Iris je razmišljala. - Sve smo krenule prema istom velikom, dugom stolu sa staklenom pločom. Spustile smo na nj torbice i pogledale se u zrcalo, znaš već kako to žene rade.

— Zapravo, ne znam. Nastavi. - Ruth je napudrala nos, Sandra je popravila kosu i umetnula jednu ukosnicu. Ja sam skinula večernju pelerinu i predala je ženi i tada sam spazila da sam putem negdje zamazala ruku, pa sam pošla prema lavabou.

— A torbicu si ostavila na stolu?

— Da. I oprala sam ruke. Ruth je još dotjerivala lice, a Sandra je otišla predati svoj ogrtač i vratila se do zrcala. Kad je Ruth prišla da opere ruke, ja sam se vratila k stolu da malo uredim kosu.

— Znači, obje su ti mogle staviti nešto u torbicu iza leđa?

— Jesu, ali ne mogu vjerovati da bi ijedna od njih dvije učinila tako nešto. - Previše dobro misliš o ljudima. Da je Sandra živjela u srednjem vijeku, spaljivala bi neprijatelje na lomači. A Ruth bi mogla biti najopasnija i najprisebnija trovačica koja je ikad kročila na zemlju.

— Ako je to bila Ruth, zašto ništa nije rekla kad me vidjela kako bacam papirić pod stol?

— Imaš pravo. Ako je Ruth željela na tebe navući sumnju, ona bi vraški dobro pripazila da se papirića ne oslobodiš tako lako. čini se da to ipak nije bila Ruth. Ipak je to najvjerojatnije bio konobar. Konobar, konobar! Kad bi to barem bio neobični konobar, čudnovati konobar, konobar unajmljen samo za tu noć. Umjesto toga to su Giuseppe i Pierre, a oni mi nikako nisu nalik na ubojice. - Drago mi je što sam ti rekla - uzdahnula je Iris.

— Nitko to neće znati, zar ne? Samo ti i ja?

— Neće biti baš tako, Iris. Zapravo, odmah ćemo poći taksijem do starog Kempa. Ne možemo to jednostavno prešutjeti.

— Ali, Anthony! Oni će misliti da sam ja ubila Georgea!

— Sigurno će to pomisliti ako naknadno otkriju da si šutjela o svemu. Tvoje će objašnjenje tada zvučati sasvim neuvjerljivo. Ako ga sada dobrovoljno izneseš, ima izgleda da ti se povjeruje.

— Molim te, Anthony.

— Pazi, Iris, u škripcu si. Osim toga, tu je i istina. Ne možeš igrati na sigurno i brinuti se za vlastitu kožu kada je u pitanju pravda.

— Anthony, moraš li biti tako savršen?

— To je vrlo niski udarac! Ipak ćemo Kempu! I to odmah! Nevoljko je s njim izišla u predvorje. Njezin ogrtač ležao je presavijen na stolcu i on ga je uzeo i pridržao da se obuče. Bila je prestrašena i još se odupirala, ali Anthony nije pokazao ni trunke kolebanja.

— Taxi ćemo zaustaviti na kraju ulice - dobacio je. Upravo kad su krenuli prema ulaznim vratima, netko je pritisnuo zvonce: čuli su ga kako odjekuje.

— Potpuno sam zaboravila - uskliknula je Iris.

— To je Ruth. Dolazi da se dogovorimo radi sprovoda. Određen je za prekosutra.

Pomislila sam da bismo nas dvije bolje sredile stvari dok je tetka Lucilla vani. Ona zaista stvara zbrku. Anthony je pošao otvoriti vrata, preduhitivši sobaricu koja je također krenula prema vratima. Ruth je izgledala umorno i raskuštrano. Nosila je veliku aktovku. - žao mi je što kasnim, ali podzemna željeznica bila je tako krcata i zatim sam propustila tri autobusa, a taksiju ni traga. Nije nalik na Ruth, mislio je Anthony, da se ispričava. Još jedan znak da je Georgeova smrt uspjela poljuljati ovu gotovo nadljudsku sposobnost.

— Ne mogu sad s tobom, Anthony. Ruth i ja moramo se dogovoriti o niz stvari - kazala je Iris.

— Bojim se da je ovo važnije - insistirao je Anthony.

— Vrlo mi je žao, gospođice Lessing, što vam odvlačim Iris, ali ovo je važno.

— Sve je u redu, gospodine Browne - hitro je odvratila Ruth - o svemu se mogu dogovoriti s gospođom Drake kada se vrati.

— Jedva primjetno se osmjehnula. - Sasvim dobro s njom izlazim na kraj.

— Siguran sam da možete sa svakim izaći na kraj, gospođice Lessing - laskao joj je Anthony.

— Imate li neke posebne želje, Iris? - Nemam. Predložila sam da to obavimo zajedno jednostavno zato što se tetka Lucilla često u posljednji tren predomisli, pa sam mislila da bi vam to bilo prenaporno. Imali ste mnogo posla. Zapravo i ne marim kakav će biti stil pogreba.

Tetki Lucilli se sviđaju sprovodi, ali ja ih mrzim. Ljude moraš pokopati, ali čemu spektakl oko toga? Njima to više nije važno. Oni su već daleko. Mrtvi se ne vraćaju.

Ruth nije odgovorila, a Iris je ponovila s čudnom, prkosnom upornošću: Mrtvi se ne vraćaju!

— Dođi - pozvao ju je Anthony i blago gurnuo prema otvorenim vratima. Jedan taksi polako je prolazio ulicom. Anthony ga je zaustavio i pomogao Iris da uđe.

— Reci mi, ljepotice - obratio joj se, pošto je vozaču dao adresu Scotland Yarda - zar ti se učinilo da je netko bio u predvorju pa si zbog toga morala ponoviti da su mrtvi - mrtvi zauvijek? Je li to bio George ili Rosemary?

— Nitko! Jednostavno mrzim sprovode.

— Jasno - uzdahnuo je Anthony - mora da sam lud.

12.

Tri muškarca sjedila su za stolicom pokrivenim mramornom pločom. Pukovnik Race i glavni inspektor Kemp pili su tamnosmeđi čaj, bogat taninom. Anthony je pio ono što su u toj engleskoj kavani smatrali šalicom dobre kave. Nije to bila Anthonyjeva ideja, ali je zato stekao pravo da ga kao sebi ravnog pozovu na svoj poslovni razgovor. Glavni inspektor Kemp, pošto je pomno provjerio Anthonyjeve preporuke, pristao je da ga smatra kolegom.

— Ako mene pitate - izjavio je glavni inspektor, bacivši nekoliko kocaka šećera u svoj crni napitak i promiješavši ga - ovaj slučaj nikada neće dospjeti do sudnice. Nikada nećemo pronaći dokaze.

— Mislite da nećemo? - upitao je Race. Kemp je odmahnuo glavom i s odobravanjem otpio jedan gutljaj čaja.

— Jedina nada bila je neki dokaz o nabavci cijanida. Nisam to uspio dokazati ni za jednu od svih pet osoba. Bit će to jedan od onih slučajeva u kojima znate tko je krivac ali to nikad ne možete dokazati.

— Dakle vi znate tko je to bio?

— Anthony ga je gledao sa zanimanjem.

— Pa, to ne može biti nitko drugi nego lady Alexandra Farraday.

— Dakle kladite se na nju - rekao je Race.

— A razlozi? - čut ćete ih. Rekao bih da je ona vrlo ljubomorna osoba. I tiranin također. Poput one kraljice iz naše povijesti - Eleonore od Nečeg koja je saznala za zbivanja u prebivalištu Lijepe Rosamunde i ponudila joj da izabere između bodeža i otrova. - Samo ovaj put ona nije lijepoj Rosemary ponudila nikakvu alternativu - primijetio je Anthony. Glavni inspektor Kemp je nastavio:

— Netko je nahuškao Bartona. On postaje sumnjičav, i to prema sasvim određenim osobama. On ne bi išao tako daleko i kupio kuću u unutrašnjosti da nije želio imati na oku Farradayeve. Mora da je to i njoj postalo jasno kad ih je toliko gnjavio pozivom na tu proslavu. Ona nije neodlučna osoba i u svojem nasilničkom stilu ona ga je dokrajčila! Sve je to, reći ćete, teorija, i to osnovana na prosuđivanju njezine naravi.

Ali i dalje tvrdim da je jedina osoba koja je mogla imati priliku da nešto spusti u Bartonovu čašu, neposredno prije nego što je otpio iz nje, morala biti dama s njegove desne strane.

— I nitko je nije vidio kako to čini? - ubacio je Anthony.

— Nitko. Mogli su je vidjeti - ali nisu. Bila je, ako baš hoćete, vrlo spretna.

— Prava čarobnica. Race je zakašljao. Izvadio je lulu i počeo je puniti.

— A sada o jednom detalju. Uzmimo da je lady Alexandra samovlasna, ljubomorna i strastveno odana svojem mužu, recimo da ne bi prezala ni pred ubojstvom, ali zar bi ona podmetnula inkriminirani dokaz u djevojčinu torbicu? Torbicu nedužne djevojke, sjetite se, koja joj nikad nije učinila ništa nažao? Je li to u tradiciji Kidderminsterovih? Inspektor Kemp nelagodno se promeškoltio na svojem stolcu i zagledao se u svoju šalicu. - žene ne igraju kriket - rekao je.

— Ako ste na to ciljali.

— Zapravo, mnoge od njih igraju - odvratio je Race, smiješeći se. - Ali uživam kad vas vidim u neprilici. Kemp je izbjegao dalju raspravu o tome, okrenuo se prema Anthonyju i obratio mu se ljubazno i pokroviteljski:

— Uzgred, gospodine Browne (zvat ću vas tako i dalje ako vas to ne smeta), želim vam zahvaliti što ste tako brzo doveli gospođicu Marle

da nam ispriča svoju priču.

— Morao sam to učiniti brzo - odvratio je Anthony. - Da sam oklijevao, vjerojatno je uopće ne bih mogao dovesti. - Svakako, ona nije željela doći - rekao je pukovnik Race. - Vrlo je prestrašena, jadnica, a nije ni čudno - dodao je Anthony. Imate pravo - složio se inspektor i na točio sebi još jednu šalicu čaja. Anthony se odvažio da otpije gutljaj kave.

— Dobro dakle - zaključio je Kemp. - Vjerujem da joj je lakše - otišla je kući dosta sretna. - Nadam se da će poslije pogreba otputovati na ladanje - kazao je Anthony.

— Mir u prirodi, daleko od jezika tetkice Lucille, činit će joj dobro.

— Od jezika tetke Lucille ima i koristi - kazao je Race.

— On je ubitačan - odgovorio mu je Kemp. - Kakva sreća što nisam stenografirao njezin izkaz kad sam je saslušavao. Da jesam, danas bi jadni stenograf bio u bolnici.

— Dakle - kazao je Anthony - usuđujem se reći da imate pravo, glavni inspektore, kad kažete da ovaj slučaj neće nikad dospjeti u sudnicu - iako je to vrlo neprikladan završetak. A postoji i jedna stvar o kojoj ništa ne znamo - tko je pisao ona pisma u kojima je netko obavijestio Georgea Bartona da je njegova žena bila ubijena?

Nemamo pojma tko bi mogla biti ta osoba.

— Vi još sumnjate na istu osobu, Browne? - upitao je Race.

— Ruth Lessing? Da, ona je još moj kandidat. Rekli ste mi da je priznala kako je bila zaljubljena u Georgea. Rosemary joj je bez sumnje bila glavni protivnik. Recimo da je iznenada vidjela dobru priliku da se riješi Rosemary i da je bila prilično uvjerena da bi se, kad makne Rosemary, posve lako mogla udati za Georgea. - To je uvjerljivo - odvratio je Race. Priznat ću da Ruth Lessing sa svojim hladnim i praktičnim umom može smisliti i izvesti ubojstvo, i da joj

možda nedostaje samilosti, koja je u biti produkt mašte. Da, mogao bih prihvatiti prvo ubojstvo. Ali jednostavno je ne mogu zamisliti kako ubija drugu žrtvu. Ne mogu zamisliti ti kako u panici truje čovjeka kojeg je voljela i za koga se željela udati! Druga stvar koja je isključuje - zašto je šutjela kad je spazila da Iris baca zamotak od cijanida pod stol?

— Možda je nije vidjela - sugerirao je Anthony prilično neuvjerljivo.

— Sasvim sam siguran da je vidjela- izjavio je Race. - Dok sam je ispitivao, imao sam dojam da nešto drži za sebe. Uostalom, i sama Iris Marle misli da ju je Ruth Lessing gledala.

— Dajte da čujemo tko je vaš kandidat - rekao je Kemp. - Pretpostavljam da ga imate? Race je kimnuo glavom. - Dakle čujmo. Budite fer čuli ste naše - i iznijeli svoje prigovore. Pukovnikove oči zamišljeno su odlutale s Kempova lica na Anthonyja i tamo se zadržale. Anthony je uzdigao obrve.

— Nemojte reći da me još ozbiljno smatrate negativcem u ovoj drami! Race je lagano odmahnuo glavom.

— Ne mogu zamisliti neki uvjerljivi razlog zbog kojeg biste umorili Georgea Bartona.

Mislim da znam tko ga je ubio - i Rosemary Barton također.

— Tko je to? - čudnovato kako smo svi mi posumnjali u ženske osobe - zamišljeno je počeo Race. - I ja sumnjam u jednu ženu. - Zastao je i tiho rekao: - Mislim da je krivac Iris Marle. Anthony je naglo odgurnuo stolicu natrag. Za trenutak rnu je lice postalo grimizno - tada je s naporom uspostavio kontrolu nad sobom. Kad je progovorio, gls mu je malo podrhtavao, ali je uspio izraziti uobičajenu lakoću i podrugljivost.

— U svakom slučaju, dajte da raspravimo tu mogućnost - rekao je. - Zašto Iris Marle? I zašto bi ona svojevolumno ispričala kako je papirić u kojem je bio cijanid bacila pod stol?

— Zato što je - odvratio je Race - znala da ju je Ruth Lesing vidjela kako to čini.

Pognute glave Anthony je razmišljao o odgovoru. Na kraju je kimnuo.

— U redu - kazao je. - Nastavite. Koji je glavni razlog što sumnjate u nju?

— Motiv - odgovorio je Race. - Rosemary je naslijedila fantastično bogatstvo u kojem Iris nije imala nikakva udjela. Sasvim je moguće da se godinama borila s osjećajem da joj je nanesena nepravda. Bila je svjesna da će joj pripasti sav novac ako Rosemary umre bez djece. A Rosemary je bila potištena, nesretna, iscrpljena od gripe, upravo u stanju koje sud o samoubojstvu čini neprijepornim.

— Izvrsno, učinili ste od djevojke čudovište! - dobacio je Anthony.

— Zašto čudovište? - odgovorio je Race. Postoji još jedan razlog zašto sumnjam u nju... možda će vam se učiniti preuzetnim... To je Drake.

— Victor Drake? - zaprepastio se Anthony. - Nečista krv. Vidite, nisam uzalud slušao Lucillu Drake. Znam sve o obitelji Marle. Victor Drake - ne toliko slab koliko zao.

Hector Marle, slabić, pokvarenjak i pijanac. Rosemary emotivno labilna. Obiteljska priča o slabosti, poroku i nepostojanosti. Predispozicije. Anthony je upalio cigaretu.

Ruke su mu drhtale.

— Zar ne vjerujete da se u crnom stadu može, naći bijela ovca?

— Naravno da može. Ali nisam siguran da je Iris Marle bijela ovca.

— A moji argumenti ne bi vrijedili - polako je primetio Anthony - zato što sam u nju zaljubljen. George joj je pokazao ona pisma, ona se prestravila i ubila ga? To je nastavak, zar ne?

— Da. Ona bi mogla pasti u paniku.

— A kako je uspjela metnuti otrov u Georgeovu čašu sa šampanjcem?

— Priznajem, ne znam kako je to izvela. - Sva sreća što barem nešto ne znate. - Anthony se ljuljao na stolici. Oči su mu bile srdite i opasne. - Imate petlje da mi sve to kažete.

— Znam. Ali ipak mislim da je bolje reći tiho je odgovorio Race. Kemp ih je obojicu promatrao sa zanimanjem, ali nije prozborio ni riječi. Odsutno je miješao svoj čaj.

— Vrlo dobro. - Anthony se uspravio na stolcu. - Stvari su se promijenile. Više nismo u situaciji da sjedimo oko stola, pijemo gadne tekućine i raspredamo akademske teorije. Ovaj slučaj mora biti riješen. Moramo svladati sve teškoće i pronaći istinu.

To sebi stavljam u zadatak - i svakako ću ga obaviti. Moramo riješiti neke stvari koje ne znamo - jer čim ih saznamo, cijela situacija će postati jasna.

— Rezimirat ću problem. Tko je znao da je Rosemary bila umorena? Tko je to napisao Georgeu? Zašto su mu napisali? - A sada o samim ubojstvima. Prebrišimo prvo.

Dogodilo se davno i zapravo ne znamo što se zbilo. Ali drugo ubojstvo dogodilo se pred mojim očima. Vidio sam kako se dogodilo. Stoga bih morao znati kako se dogodilo. Idealno vrijeme da se stavi cijanid u Georgeovu čašu bilo je za vrijeme kabarea - ali nije bio stavljen u čašu onda jer je otpio iz čaše neposredno nakon kabarea. Vidio sam ga kao pije. Pošto je ispio, nitko nije ništa stavio u njegovu čašu.

Nitko nije ni taknuo njegovu čašu, a ipak je bila puna cijanida kad je otpio slijedeći put. Nije mogao biti otrovan - ali bio je! Bilo je cijanida u njegovoj čaši - a nitko ga nije mogao ondje usuti! Da li napredujemo?

— Ne napredujemo - rekao je glavni inspektor Kemp.

— Napredujemo - kazao je Anthony. Stvar sada ulazi u sferu opsjenarskih trikova.

Ili dozivanja, duhova. Ocrtat ću vam sada svoju suludu teoriju. Dok smo plesali, Rosemaryn duh lebdi iznad Georgeove čaše i baca u nju neki spretno materijalizirani cijanid - bilo koja sablast zna proizvesti cijanid iz ektoplazme. George se vraća i pije u njezino zdravlje, i... O, bože! Ostala dvojica začuđeno su zurila u njega.

Rukama je držao glavu. Ljuljao se amo-tamo u dubokoj koncentraciji.

To je... to je... torbica... konobar... - nabrajao je.

— Konobar? - Kemp je opet bio budan.

— Ne, ne - odmahnuo je glavom Anthony. - Ne mislim na ono što vi mislite. I ja sam mislio da bi problem riješio konobar koji nije bio konobar nego mađioničar - konobar koji je mogao biti angažiran dan prije umorstva. Umjesto toga imamo konobara koji je oduvijek bio konobar - i dječaka iz kraljevske dinastije konobara - konobara izvan svake sumnje. On je i sad izvan svake sumnje - ali je odigrao svoju ulogu! O, bože, pa naravno, odigrao je jednu od glavnih uloga. Zagledao se u njih.

— Zar ne shvaćate? Neki konobar je mogao otrovati šampanjac ali taj konobar to nije učinio. Nitko nije dirnuo Georgeovu čašu, ali George je ipak bio otrovan. Georgeova čaša? George! Dvije različite stvari. A novac - gomile i gomile novca! I tko zna - možda i ljubav? Nemojte me gledati kao da sam lud. Dođite, pokazat ću vam.

Odgurnuvši stolicu ustao je i uhvatio Kempa za rame. - Slijedite me. Kemp je sa žaljenjem pogledao u svoju dopola punu šalicu. - Moram platiti - promrmljao je.

— Ne, ne, odmah ćemo se vratiti. Dođite. Moram vam nešto vani pokazati. Dođite, Race. Odmičući stol, vukao ih je prema predvorju.

— Vidite li negdje telefonsku govornicu?

— Molim? Anthony je tražio po džepovima. - Prokletstvo, nemam uza se pravog novčića. Ništa zato. Kad bolje razmislim, mogu to učiniti i na drugi način. Vratimo se za stol. Kad su ponovo ušli u kavanu, Kemp je ušao a slijedili su ga Race i Anthony.

Kemp se mrštio kad je sjeo i podigao lulu. Pažljivo ju je propuhao i počeo je uređivati ukosnicom koju je izvadio iz džepa na prsluku. Race se mrštio, zbunjeno gledajući Arrthonyja. Nagnuo se i podigao šalicu, pa ispio preostali čaj.

— Prokletstvo, u čaju je šećer! - kazao je bijesno. Pagledao je preko stola i susreo Anthonyjev vedri smiješak.

— K vragu! - razljutio se Kemp kad je otpio gutljaj iz svoje šalice. - Koji je ovo bijes?

— Kava - odvratio je Anthony.

— I ne vjerujem da će vam prijati. Ni meni nije prijala.

13.

Anthony je bio zadovoljan kad je vidio shvaćanje u očima obojice suradnika. Ali je zadovoljstvo bilo kratka vijeka jer ga je zatekla druga misao, koja ga je zapekla kao fizička bol.

— Bože moj... ona kola! - povikao je. Skočio je na noge.

— Kakva sam budala - idiot! Rekla mi je da su je gotovo pregazila neka kola - a ja sam je jedva saslušao. Dođite za mnom, brzo! - Rekla je da će ići ravno kući kad je napuštala Scotland Yard - pokušao ga je umiriti Kemp. - Da sam barem krenuo s njom! - Tko je sada u kući? - upitao je Race. - Ruth Lessing je ondje čekala gospođu Drake. Možda njih dvije još razgovaraju o pogrebu!

— Koliko ja poznajem gospodu Drake, razgovaraju o svemu dragom - primijetio je Race.

— Ima li Iris Marle još neke rodbine? - dodao je naglo.

— Ne znam. - Čini mi se da znam na što smjerate. Ali - je li to moguće? - Vjerujem da jest. Sjetite se samo koliko je toga bilo uzeeto zdravo za gotovo, na riječ samo jedne osobe. Kemp je plaćao račun. Dok su njih trojica u žurbi izlazila, Kemp je upitao:

— Mislite li da je vrlo opasno? Je li gospođica Marle u opasnosti?

— Mislim da jest. Anthony je kleo u bradu dok su dozvali taksi. Uskočili su u auto i najvećom brzinom krenuli prema Elvaston Squareu. Kemp je polako izgovorio:

— Za sada sam uspio shvatiti samo postavke vaše ideje uopćeno. Ona isključuje Farradeyeve.

— Tako je.

— Hvala bogu i za to. Ali vjerojatno neće biti trećeg pokušaja - barem za sada? - što prije to bolje - primijetio je Race. - Jer zasad ne možemo otkriti neki pravi trag.

Treći puta bog pomaže... toga ćemo se držati. - Dodao je:

— Iris Marle mi je rekla pred gospođom Drake da će se udati za vas čim to zaželite.

Mogli su govoriti samo na mahove jer je vozač taksija shvatio njihove upute doslovno i naglo zaokretao i presjecao promet s beskrajnim entuzijazmom. Naglo skrećući u Elvaston Square, zakočio je ispred kuće, tako da je vozilo poskočilo.

Elvaston Square nikad nije izgledao mirniji. Anthony, s naporom poprimajući svoj uobičajeni odmjereni način, promrmljao je:

— Kao na filmu, čovjek se osjeća pomalo glupo. Bio je već na posljednjoj stepenici i zvonio dok je Race plaćao taksistu, a Kemp se uspinjao stepenicama. Sobarica je otvorila vrata.

— Da li se gospođica Iris vratila? - oštro je zapitao Anbhony. Evans je izgledala pomalo iznenađena.

— Jest, gospodine. Došla je još prije pola sata. Anthony je s olakšanjem odahnuo. Sve je u kući bilo tako mirno i normalno da se zasramio zbog svoje panike.

— Gdje je?

— Mislim da je u salonu s gospodom Drake. Anthony je kimnuo i počeo se uspinjati stepenicama, a Race i Kemp su ga slijedili. U salonu je Lucilla Drake prekopavala pisaći stol, uzbuđena poput terijera, i glasno mrmljala: - Bože, bože ta gdje sam metnula pismo gospođe Marsham? Možda je u ovoj ladici...

— Gdje je Iris? - bez uvoda je zapitao Anthony. Lucilla se okrenula i zagledala u njega.

— Iris? Ona - ali oprostite! - Ustala je. Smijem li vas zapitati tko ste vi zapravo?

Race se pojavio iza njega i Lucillino lice se razvedrilo. Još nije ugledala glavnog inspektora Kempa koji je upravo ulazio u sobu. - Pukovniče Race! Kako ljubazno od vas što ste došli! Da ste barem bili ovdje malo ranije - ja bih vas svakako bila voljela zapitati što mislite o pripremama za sprovod - savjet muškarca je dragocjen - osjećala sam se tako smetenom, to sam i rekla gospođici Lessing, uopće nisam bila u stanju misliti - i moram reći da je ovaj put gospođica Lessing zaista bila vrlo draga i da se ponudila učiniti sve što može da skine breme s mojih pleća - jedino, kao što je ona veoma razumno i sama primijetila, naravno ja sam jedina osoba koja može znati koje je crkvene himne George najviše volio - iako ne mogu reći da to uistinu znam, jer bojim se da George nije prečesto odlazio u crkvu - ali prirodno, kao svećenikova žena - mislim udovica - ja svakako znam što je prikladno...

Race je iskoristio trenutak njezina predaha da ubaci pitanje: - Gdje je gospođica Marle? - Iris? Ona se nedavno vratila. Rekla je da a ima glavobolju i da će se povući u svoju sobu. Mlade djevojke u današnje vrijeme, znate, nisu baš izdržljive - ne jedu dovoljno špinata - izgleda mi da joj se uopće ne sviđa razgovor o pripremama za sprovod - a svatko želi da mu se prizna kako je učinio najbolje što se moglo, i da se pokazao pijetet prema mrtvima - iako ne mislim da se s motoriziranim katafalkom može stvoriti svečanu atmosferu - ako znate što mislim - svakako ne kao konji s dugim crnim repovima - ali naravno đodmah sam se složila i Ruth - zvala sam je Ruth, a ne gospođica Lessing - i ja smo se o svemu dogovorile i Iris to može prepustiti nama.

— Da li je gospođica Lessing otišla? - upitao je Kemp.

— Jest, prije desetak minuta. Uzela je oglas za partu u novinama. Bez cvijeća, s obzirom na okolnosti - a kanonik Westbury će držati službu.. Dok se bujica valjala dalje, Anthony se oprezno izvukao iz sobe. Upravo je bio napustio sobu kad je Lucilla iznenada zastala da upita:

— Tko je bio onaj mladić koji je došao s vama? U prvi mah nisam shvatila da ste ga vi doveli. Pomislila sam da je on možda jedan od onih odvratnih reportera. Već smo imali problema s njima. Anthony je trčao uz stepenice. Začuvši korake iza sebe, okrenuo se i nacerio glavnom inspektoru Kempu. - I vi ste dezertirali? Jadni stari Race! Kemp je nešto mumljao. - On to tako dobro obavlja. Nisam popularan u ovom kvartu. Već su bili na drugom katu i upravo se spremali da krenu na treći, kad je Anthony začuo lake korake kako silaze. Brzo je povukao Kempa u obližnju kupaonicu. Koraci su produžili mimo njih niz stepenice.

Anthony je izišao iz kupaonice i ustrčao gore. Irisina soba bila je sasvim na kraju.

Lagano je pokucao na vrata. Nije bilo odgovora - i on je ponovo pokucao i zvao Iris po imenu. Tada je pokušao otvoriti vrata, ali su ona bila zaključana. Počeo je iz sve snage lupati po vratima.

— Iris... Iris. Najzad je zastao i ogledao se. Stajao je na staromodnom vunenom sagu koji se stavlja pred vrata da ne puše ispod njih. Ovaj sag čvrsto je prilijegao uz vrata. Anthony ga je gurnuo nogom. Između vrata i poda bila je povelika rupa - nekad je, zaključio je on, donji dio vrata bio otpiljen jer je ispred njih bio prostrt debeli sag umjesto sadašnjih trošnih dasaka. Pokušao je proviriti kroz ključanicu, ali nije ništa vidio. Iznenada je podigao glavu i onjušio zrak. Tada je legao na pod i pritisnuo nos uz pukotinu između vrata i poda. Naglo je skočio i povikao:

— Kemp! Glavnog inspektora nigdje nije bilo. Anthony je ponovo dozivao i pukovnik Race potrčao je uz stepenice.

— Plin. Izlazi van! Moramo provaliti unutra - objasnio je Anthony. Race je bio snažno građen. Obojica su navalila na prepreku i brava je uz tresak popustila. Na trenutak su zastali i tada je Race kazao:

— Ona je kraj kamina. Jurnut ću unutra i razbiti prozor. Vi je izvucite. Iris Marle je ležala glavom uz otvor za plin u kaminu - njezina usta i nos ležali su na širokoj rešetki za plin. Uskoro su kašljući Anthony i

Race položili onesviještenu djevojku na odmorište stepenica i otvorili prozor na hodniku. - Ja ću se pobrinuti za nju - predložio je Race.

— Vi potrcite po liječnika. Anthony je jurnuo niz stepenice.

— Ne brinite se - viknuo je Race za njim. - Vjerujem da je s njom sve u redu. Stigli smo na vrijeme. U predvorju Anthony je telefonski nazvao liječnika dok je kraj njega Lucilla Drake neprestano uzbuđeno zapitkivala. Napokon je ostavio telefon i rekao s uzdahom olakšanja:

— Uhvatio sam ga. Stanuje upravo preko puta Squarea. Uskoro će biti ovdje. - ...ali ja moram znati što se dogodilo! Je li Iris bolesna?

— Bila je u svojoj sobi - odgovorio je Anthony. - Vrata zaključana. Njezina glava na rešetki za plin, a plin uključen.

— Iris? - Gospođa Drake je prodorno vrisnula - Iris je počinila samoubojstvo. Ne mogu to vjerovati. Ne vjerujem! Na Anthonyjevo lice vratio se slabašan osmijeh.

— Ne morate vjerovati - rekao je. - To nije istina.

14.

— A sada, molim te, Tony, hoćeš li mi sve ispričati? Iris je ležala na sofi, dok se sunce u studenome pravilo važno pred prozorima Little Priorsa. Anthony je pogledao pukovnika Racea koji je sjedio na prozorskoj dasci i sretno se nasmijao:

— Neću skrivati, Iris, da sam željno očekivao ovaj trenutak. Ako uskoro ne objasnim kako sam bio mudar, eksplodirat ću. Neću biti skroman. Bit će to besramno napuhavanje, prekidano jedino prikladnim pauzama koje će ti dati mogućnost da kažeš Anthony, kako si ti pametan ili Tony, kako divno ili nešto slično tome.

Predstava će sada početi. Krenimo!

— U cjelini uzevši, sve je izgledalo posve jednostavno. Mislim reći da je izgledalo kao jasan slučaj uzročno-posljedične veze. Smrt Rosemary, svojedobno prihvaćena kao samoubojstvo, nije bilo samoubojstvo. George je postao sumnjičav, počeo istraživati, vjerojatno se počeo približavati istini i prije nego što je mogao demaskirati ubojicu bio je i sam umoren. Slijed je, ako smijem tako reći, savršeno jasan. - Ali istovremeno dolazimo do očite kontradikcije. Na primjer: A. George nije mogao biti otrovan B. George je bio otrovan. I: A. Nitko nije dirnuo Georgeovu čašu.

B. Netko je nešto petljao s Georgeovom čašom.

— Zapravo, previdio sam vrlo značajnu činjenicu - osobenu upotrebu posvojnog pridjeva. Georgeovo uho je Georgeovo uho nedvojbeno zato što je pričvršćeno uz njegovu glavu i ne može biti uklonjeno bez kirurške operacije! Ali kad kažem Georgeov sat, mislim na sat koji George nosi - može se postaviti pitanje, je li - sat uistinu njegov ili ga je možda posudio od nekoga drugog. A kad dođem do Georgeove čaše, ili Georgeove šalice, počinjem shvaćati da mislim na čašu ili šalicu iz koje je George nedavno pio - i koja se ni po čemu ne može razlikovati od nekoliko drugih šalica ili čaša istog oblika. – Da bih to

ilustrirao, izveo sam jedan eksperiment. Race je pio čaj bez šećera, Kemp je pio čaj sa šećerom, a ja sam pio kavu. Po izgledu i boji tri tekućine su bile veoma slične. Sjedili smo oko malog stola pokrivenog mramornom pločom, među drugim okruglim mramornim stolovima. Pod nekim izgovorom natjerao sam ih obojicu da odjure sa mnom u predvorje, a usput sam im pomiješao stolce i uspio premjestiti Kempovu lulu koja je ležala uz njegov tanjur u sličan položaj kraj mojeg tanjura, a da me nisu opazili kako to činim. Vani sam im se ispričao, pa smo se vratili predvođeni Kempom. Primaknuo je stolac stolu i sjeo sučelice tanjuru uz koji je prije bila njegova lula. Race je sjeo desno uz njega kao i prije a ja lijevo od njega - ali pazite što se dogodilo - nova kontradikcija između A. i B. A. U Kempovoj šalici bio je zašećereni čaj. B. U Kempovoj šalici je kava. Ova dva iskaza su u konfliktu pa ne mogu biti istinita - ali jesu istiniti. Problematičan izraz je Kempova šalica. Kempova šalica kad je napustio stol i Kempova šalica kad se vratio stolu nisu iste.

— A to je, Iris, ono što se dogodilo u Luxembourggu one noći. Kada ste poslije kabarea svi otišli plesati, ti si ispustila svoju torbicu. Konobar ju je podignuo ne onaj konobar koji je posluživao vaš stol i točno znao gdje si sjedila - nego prestrašeni užurbani mladi konobar kojeg svi grde, koji trči okolo s nekim umakom, i koji je naglo zastao, podignuo torbicu i stavio je kraj tanjura. I to tanjura lijevo od mjesta gdje si ti bila sjedila. Ti i George ste se prvi vratili i ti si automatski krenula prema mjestu obilježenom tvojom torbicom - upravo kao što je i Kemp učinio vidjevši svoju lulu.

George je sjeo na mjesto koje mu se učinilo njegovim, desno od tebe. I kad je predložio da popijete za uspomenu na Rosemary, on je otpio iz čaše za koju je mislio da je njegova ali je zapravo bila tvoja čaša - čaša koju se sasvim lako moglo otrovati bez ikakva trika, jer jedina osoba koja nije pila poslije kabarea, bila je osoba u čiju čast se pilo!

— Prisjetimo se svega od početka pa ćemo vidjeti da je zamisao bila sasvim drukčija!

Ti si trebala biti žrtva, a ne George! Izgleda da je George bio iskorišten. Da sve nije krenulo drukčije, kako bi izgledala cijela priča pred očima svijeta? Ponavljanje lanjske svečanosti - i ponavljanje samoubojstva! Naravno, ljudi bi rekli suicidalna predispozicija u obitelji! Komadić papira s nešto cijanida u tvojoj torbici. Jasan slučaj! Jadna djevojka bila je opsjednuta sestrinom smrću. Vrlo tužno - ali te bogate djevojke su ponekad vrlo neurotične! Iris ga je prekinula.

— Ali zašto bi mene netko želio ubiti? Zašto? Zašto? - povikala je.

— Sve zbog novca, anđele. Novac, novac, novac! Ti nasljeđuješ novac poslije Rosemaryne smrti. Zamislimo sad da umreš - neudata. što bi se dogodilo s novcem?

Naslijedio bi ga tvoj najbliži rođak - tvoja tetka Lucilla Drake. Uzevši u obzir sve njezine osobine, ne mogu zamisliti Lucillu Drake kao ubojicu. Ali ima li još netko tko bi se okoristio? Da, uistinu. Victor Drake. Ako Lucilla ima novac, to je isto kao da ga ima Victor. Victor bi se za to pobrinuo! On je uvijek znao kako će postupati sa majkom. I nije uopće teško zamisliti Victora kao ubojicu. Cijelo vrijeme, od samog početka svih tih događaja spominjao se Victor. Bio je u pozadini kao sjena, nestvaran i opaki lik.

— Ali Victor je u Argentini! U Argentini je već više od godinu dana.

— Je li zaista bio? Sada dolazimo do onoga što obično smatraju osnovnim zapletom u priči. Djevojka susreće mladića! Kada je Victor upoznao Ruth Lessing, ova naša priča je počela. On se čvrsto uhvatio nje. Mislim da se ona ozbiljno za njega zagrijala. Te tihe, promišljene žene često se zaljube u prave nitkove.

— Razmisli malo i shvatit ćeš da naše znanje o Victorovu boravku u Južnoj Americi ovisi isključivo o Ruthinim riječima. Njezine izjave nikad nisu provjeravane. Ruth je rekla kako je otpratila Victora na brod Cristobal prije Rosemaryne smrti! Ruth je predložila da će nazvati Buenos Aires na dan Georgeove smrti - i poslije je preduhitrila telefonisticu koja je mogla neočekivano reći da nije uopće nazivala.

— Naravno, sve se to moglo lako provjeriti! Victor Drake je stigao u Buenos Aires brodom koji je napustio Englesku dan poslije Rosemaryne smrti prije godinu dana.

Ogilvie, u Buenos Airesu, nije telefonski razgovarao s Ruth o Victoru Drakeu na dan Georgeove smrti. A Victor Drake je krenuo iz Buenos Airesa u New York prije nekoliko tjedana. Bilo mu je posve lako da uredi da se određenog dana u njegovo ime pošalje brzojav - jedan od onih već dobro poznatih brzojava u kojima on traži novac i koji je nedvojbeni dokazivao da je on udaljen tisućama milja. A zapravo je...

— Da, Anthony?

— Zapravo je - nastavio je Anthony, s očitim zadovoljstvom vodeći priču klimaksu - sjedio uz susjedni stol kraj našega u Luxembourggu u društvu glupe plavuše!

— Onaj odvratni muškarac? -žučkasto lice i krvlju podlivene oči lako je izvesti, čovjek se time vrlo izmijenio. Zapravo, u našem društvu bio sam jedina osoba (osim Ruth Lessing koja je ikad vidjela Victora Drakea - a nikad ga nisam poznao pod tim imenom! U svakom slučaju, bio sam mu čak okrenut leđima. Ranije, dok smo sjedili u sali za koktele, pomislio sam da sam uspio prepoznati čovjeka kojeg sam poznao u zatvoru - Monkeya Colemana, ali pošto sam najzad počeo živjeti svoj život, nisam bio željan da me on prepozna. Iako nikad nisam sumnjao da Monkey Coleman ima neke veze s kriminalom, nisam pomišljao da su on i Victor Drake ista osoba. - Ali ipak ne razumijem kako je to učinio? Pukovnik Race je nastavio priču.

— Na najlakši mogući način na svijetu. Za vrijeme kabarea krenuo je prema telefonu mimo našeg stola. Drake je svojedobno bio glumac, štoviše i konobar. Našminkati se i odigrati ulogu Pedra Moralesa bila je dječja igra za jednog glumca, ali spretno se kretati oko stola, hodajući i držeći se kao konobar, puniti čaše šampanjcem, zahtijevalo je pravo znanje i tehniku koje je mogao posjedovati samo čovjek koji je zaista bio konobar. Nespretni pokret privukao bi našu pažnju na njega, ali kao bona fide konobar nije bio uopće primijećen.

Vi ste gledali kabare, ne opažajući sastavni dio restorana - konobara!

— A Ruth? - oklijevajući je upitala Iris. - Ona je, naravno, podmetnula papir s cijanidom u tvoju torbicu... vjerojatno u garderobi na početku večeri - odgovorio je Anthony. - Istom tehnikom poslužila se i prije godinu dana - u slučaju Rosemary.

— Naprosto sam se čudila - kazala je Iris - zašto George nije rekao Ruth o onim pismima. O svemu se savjetovao s njom. Anthony se kratko nasmijao.

— Naravno da joj je rekao - i to prvog. Znala je da će on to učiniti. Zato ih je i napisala. Tada je pripremila njegov plan - prethodno ga dobro obradivši. I tako je ona pripremila cijelu scenu - lijepo sve aranžirala za samoubojstvo broj dva. A da je George povjerovao kako si ti bila ubila Rosemary a zatim i sebe zbog grižnje savjesti ili panike - to bi Ruth bilo sasvim svejedno!

— Kad se samo sjetim kako mi je bila draga - čak vrlo draga! I kako sam uistinu željela da se ona uda za Georgea.

— Ona bi mu najvjerojatnije bila vrlo dobra žena da nije susrela Victora - objasnio je Anthony. - Pouka: svaka žena koja ubije jednom je bila draga cura.

— I sve to zbog novca! - zadrhtala je Iris.

— Ludice, zar ne znaš da se takve stvari čini uvijek zbog novca! Victor je to sigurno učinio zbog novca. Ruth djelomično zbog novca, djelomično zbog Victora, a djelomično zbog toga što je mrzila Rosemary. Da, ona je prevalila dug put do onog trenutka kad te pokušala pregaziti autom, i još dulji do onoga kad je bila ostavila Lucillu u salonu, zalupila ulazna vrata i zatim potrčala u tvoju spavaću sobu. Kako je djelovala? Je li uopće bila uzbuđena? Iris je razmislila.

— Ne vjerujem. Pokucala je na vrata, ušla i rekla da je sve uređeno i da se nada da se dobro osjećam. Rekla sam da je sve u redu, samo sam pomalo umorna. A tada je ona podigla moju veliku džepnu svjetiljku i primijetila kako je vrlo lijepa i nakon toga se više ničega ne sjećam. - I ne možeš se sjećati - kazao je Anthony. - Jer te ona udarila po potiljku tom tvojom lijepom džepnom svjetiljkom. Tada te lijepo složila kraj plinskog otvora od kamina, čvrsto zatvorila prozore, uključila plin, te izašla, zaključavši za sobom vrata i gurnuvši ključ pod vrata tvoje sobe. Zatim je namjestila vuneni sag da prijanja uz otvor između vrata i poda da plin ne bi mogao izlaziti i tiho kliznula niz stepenice.

Kemp i ja smo se bili sklonili u to vrijeme u kupaonicu. Ja sam potrčao k tebi, a Kemp je neopazice slijedio gospođicu Ruth Lessing do mjesta gdje je parkirala automobil.

Sjećam se, osjetio sam da nešto nije u redu kad nas je Ruth željela uvjeriti kako je stigla autobusom i podzemnom željeznicom! Iris se stresla.

— To je strašno - ne mogu zamisliti da je netko tako čvrsto odlučio da me ubije. Je li i mene mrzila? - Ne vjerujem. Gospođica Ruth Lessing je prije svega vrlo sposobna mlada žena. Ona je već bila suučesnica u dva ubojstva i nije se mislila izložiti opasnosti zbog tako nečeg. Ne sumnjam da je Lucilla Drake izbrbljala o tvojoj odluci da se vjenčaš sa mnom čim to zaželim, a u tom slučaju ne bi bilo vremena za gubljenje. Udaš li se za mene, ja ću biti tvoj nasljednik, a ne više Lucilla.

— Jadna Lucilla. Tako je žalim.

— Vjerujem da je svi žalimo. Ona je bezazlena i dobra.

— Je li on uhapšen? Anthony je upitno pogledao Racea, koji je kimnuo i rekao:

— Jutros, kad se iskrcao u New Yorku.

— Da li bi se on poslije vjenčao s Ruth? - To je bila njezina ideja. Mislim da bi i to uspjela izvesti. - Anthony - čini mi se da ne volim svoj novac.

— U redu, mila - učinit ćemo s njim nešto plemenito, ako želiš. Imam dovoljno novca da omogućim svojoj ženi srazmjerno udoban život. Možemo ga pokloniti ako želiš - opskrbiti sirotišta, ili dijeliti besplatno duhan starcima. Kako bi bilo da širom Engleske organiziramo kampanju za točenje bolje kave?

— Malo ću ipak zadržati za sebe - odgovorila je Iris. - Tako da, ako to ikad poželim, uzmognem biti dostojanstvena i mirno odem od tebe.

— Ne vjerujem, Iris, da je ovo pravi trenutak u kojem se ulazi u bračni život. Uzgred rečeno, ni jednom nisi rekla: Tony, kako divno ili Anthony, kako si ti pametan!

Pukovnik Race se nasmiješio i ustao.

— Idem preko do Farradeyevih na čaj - dobacio je. U očima mu je pojavila iskrica kad je rekao Anthonyju:

— Izgleda da vi nećete sa mnom? Anthony je odmahnuo glavom i Race je izašao iz sobe. Zastao je na vratima da kaže preko ramena: - Dobar provod.

— Ovo označava vrhunsko englesko priznanje - kazao je Anthony kad su se vrata zatvorila. - On je mislio da sam to ja učinila, zar ne? - mirno je upitala Iris. - Ne smiješ mu to zamjeriti - odvratio je Anthony. - Već je upoznao tolike lijepe špijunke, kradljivice tajnih formula i tajni od glavnih generala, da ga je to pokvarilo i iskrivilo njegov sud. On vjeruje da je uvijek posrijedi neka lijepa djevojka! - A kako si ti znao da to nisam učinila, Tony? - Zbog ljubavi, pretpostavljam - odvratio je Anthony veselo. Tada se njegovo lice promijenilo, iznenada postalo ozbiljnim.

Dodirnuo je malu vazu kraj Iris u kojoj se nalazila jedna zelenosiva grančica sa cvijetom sljezove boje.

— Otkad ovo cvate u ovo doba godine?

— Ponekad procvate - samo neki čudni izdanak - ako je jesen blaga. Anthony je izvadio izdanak iz vaze i trenutak ga držao uz svoj obraz. Napola je zatvorio oči i vidio bujnu kestenjastu kosu, nasmijane plave oči i crvena strastvena usta...

— Ona više nije oko nas, zar ne? - tiho je upitao.

— Tko to? - Znaš tko - Rosemary... mislim da je ona znala, Iris, da si u opasnosti.

Dodirnuo je grančicu mirisnog zelenila svojim usnama i lakom kretnjom bacio ju je kroz prozor.

— Zbogom, Rosemary, hvala ti...

Iris je nježno dodala:

— To je za spomen...^[4]

I tada još nježnije:

— Molim vas, ljubavi moja, spomenite se...^[5]

Kraj

Napomene

[1] *Ruth - na engleskom jeziku samilost, milosrđe. (Nap. prev.)*

[2] *U originalu: "Rosemary, that's for remembrance." "There's rosemary, that's for remembrance." - Ofelijine riječi iz drame "Hamlet", W. Shakespearea. (Nap. prev.)*

[3] *U originalu: "There's Rosemary, that's for remembrance".*

Ovo je parafraza Ofelijinih riječi: "There's rosemary, that's for remembrance".

"Evo ružmarin, to je za spomen". W. Shakespeare, Hamlet, prijevod M. Bogdanovića. (Nap. prev.)

[4] *U originalu: "That's for remembrance." W. Shakespeare iz "Hamleta"*

[5] *U originalu: "Pray, love, remember". Isto djelo.*